

ARGIA

JUAN CARLOS PEREZ

«Taldean askoz
ere mugatuagoa
zegoen musika,
eta orain libreago
aritzen naiz»

DOSSIERRA

**ETBren hamar
urteak:
Amestutako
egoak galdu ditu
txoriak**

POLITIKA

**Transferentziak:
autogobernurako
atzopoz beteriko
aldearen oinarri**

NAZIOARTEA

**Ekonomia
gobietarra zulorik
beltzenez**

JUAN JOSE GOIRIENA

LAN ETA AGINTE KOKTELA EHU-N

GEHIGARRIA

Zortzi euskaldun Everest-eko
buru izunean

ETXKO LANGILEAK, ATEZ BARRUKO MORRONTZA

Zure Egunkaria

Niretzat ere zipayoak...

IRAILAK 29, San Miguel egunean hau gertatuko zela jakin izan banu, ezin izango nuen horrenbeste gauzatan sinetsi. Konta-ntzera noa gertatutakoa...

Gasteizetik itzultzen nintzen, bertan zeregin batzuk eginik.

Lehenengo geldidunea Lakua (demonstre, txikitan ezagutu nuen antzeko koartela —sarea eta horma— sardintzar ote da), Agurain, Etxegarate, Tolosa, Hernani, Oñazun. Etxe bazterrean iristean berehala errotzen naiz jaiak direla eta ordu honetan errotzoko guztientzat afaria dagoela. Ikastoko atarian lagun koadrila topatzen dut: -Kaixo, gabon! -Berdin, motel! Jakin al duzu? -Ez, zer gertatzen da? -Gure arteko lagun amak istripua izan dik, bemendik kilometro erdira. -Bertara joan behar dut, gorririko naiz gero.

Argi urdin, naranja, gorriskak ikusten ditut atzaparen bukaeran. Gauak eguna ezkutatu ondoren, errespeto handiagoa jartzen du bazterrean ikusten ari naizena. Kotxea utzi dut bazter batean eta hurbildu egiten naiz, gure burua amesgaiztoz betetzen ari den atarian: -Kaixo, Txomin, nire ama duk. -Kotxe horrek eramanez dik aurretik. Urduri, dena beltz, Gurutze Gorria, DYA, ertzainak

zerbait jakin zale. Bata bestea lasaitu nahian gabilta baina ezin lortu. Ertzainen buru egiten duena gure aldamenara irsiten da: -Buenas noches, ¿eres el hijo? -Bai. -¿Me puedes indicar dónde está el padre? Le quiero hacer unas preguntas. Elkarri begiratzen diogu eta gure buruek gauza berdinak burutatzen dituzte. Nire aitak ez daki castellanor, dagoen bezala okerrago eta zirikapayu hau ezin isilik egon.

Bildutako guztien tarteko batek zera dio, hildakoa eta bere senarra auzoan San Migel deunaren ospakizun afaritara zihoazela eta kotxe gidariak alkohol-frogan neurritz gora eman duela.

Burumakur, begietako bustiak kentzen ari garela, berriro ekaitza: -Quisiera tomar las declaraciones del accidente. -Utz nazazu bakean euskaraz mintzatzen ez ba-

dakizu, gainera orain ezinezkoa izango litzaidake. -¿Sabes lo que pasa? Que son las diez menos... y el servicio de boy lo termino a las diez.

Irakurle guztiei adierazi nahi nieke une horretan senti daitekeenaren berri adierazi. Guk ordaintzen ditugu horrelako zerbitzuak, gure sakeletik, ez ahaztu! Ni damutu egiten naiz hori eginaz.

Alde batetik euskaldunak garenok gure hizkuntza ez errespetatzeagatik, zipayo batek are handiagoa, horrelakoetan laguntza eskertzen da alde guztietakoa honako hau ukatzeagatik. Ezin liteke.

J.L.O.
(Oñartzun)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litzekien beste edozeini buruz, ARGIAko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak, ahal dela, ez du mila karakter (folio erdi, espazio bi-koitzean) baino gehiago izango; bertan, igozlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek ARGIA, 1 eta 2 pabilioiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

H I R U G A R R E N B E G I A

Hobe liburuak irakurtzea, nahiz aukeratutakoa ez izan

GOZATZEKO parada eskaini ohi du **Itxaro Bordak** idazteari ekiten dion bakoitzean, harro egon gintezke aldizkarian bere lanak jasotzeagatik. Azkenengo alean liburu baten komentarioa egin du idazleak, **Kepa Fernandez de Larrinoak** idatzitako «Urteak joan zaizkit» poema bildumarena hain zuzen. Zerbait badakigu poemarioaren edukiaz.

Edukiaz izan beharko, zeren eta liburuaren azala ezagutu nahi badugu jai baitugu. Argitalpenez arduratzen denak ez zuen, nonbait, eskura izango eta, zerbait jarri behar dela

eta komentatutako liburuaren argazkia jarri ordez, beste liburu baten argazkia jarri. Eskerrak egile berarena den eta komentarioan aipatzen denari, bestela... Honela *lapsus* -ak txikiagoa dirudi.

Argazki trukaketa alde batera utzi eta, irakurketan aurrera, iritsi naiz telebista-irratia izenburupeko orrialdeetara. Astero bezala borondate honez eta eskuzabal hasi naiz irakurtzen. Irakurritakoaren balio eta distiraz gogoeta egiten ari nintzela —gogoeta gutxi, eduki mami-tsuaren parekoa alegia—, konturatu naiz irati izen-

buruak ez duela ehuneko handia hartzen. Telebistako aste horretako filme eta saio garrantzitsuenen berri ematen zaigu. Irratiez ezer gutxi.

Eskuarki saio berak aholkatzen zaizkigu, eta beti daude bizpahiru filme. Filmearen sinopsi txikia ere azaldu ohi da. Oso ona. Jakin dugunez ETB berak bidaltzen duena. Aparta. Horrelako zerbait izaten da normalean: *Joe gaizto maltzurak Mary lirain eta ederra babitu du. Bill, Maryren lagunak, armada anker bati egin beharko dio aurre neska maitagarria aska-*

tzeke». Ikusgarria. Hamar urte emankor. Astekariko aholku eta komentarioak, azken batean, eskaintzen zaigunaren parekoa.

Benetan eskuzabal eta borondatez jokatzen dutenak, kasu honetan, kazetariak dira. Ez da lantegi erraza hortik ezer *ikusgarri*rik aukeratzea. Arau etikoren batek galeraziko die telebista itzal dezagun aholkatzea. Kritika egiten dutenei erreparatu besterik ez dago. Aspaldi agortu zitzaizkien hain erabiliak dituzten txar eta eskas hitzen sinonimoak.

MIKEL ELORZA

6. Politika kronika. GARBIÑE UBEDA.

8. Bost urteko geldialdiaren ondoren negoziaketei ekin diete administrazioek.

Transferentziak, autogobernurako oztopoz beteriko bidearen oinarri. AITZIBER YARZA

12. Politika ttantaka.

14. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.

16. Ekonomia sobietarra, zuloan sartuta gero eta barrurago. LUIS FERNANDEZ.

20. Nazioartea ttantaka.

22. Atez barruko morrontza, etxeko langileak. ALBERTO IRAZU.

26. ETB: amestutako hegoak galdu ditu txoriak. MYRIAM GARTZIA.

35. Buru ilun lurruntsua euskaldunekin esku zabal. XABIER LETONA.

44. Juan Jose Goiriena: «Aginteak ez nau kokiltzen baina dagokidan lana soilik egingo dut». AMAGOIA IBAN.

50. Kultura Kronika. J.J. PETRIKORENA.

52. Laster kaleratuko dira Juan Carlos Perez-en bi disko konpaktu.

«Taldean askoz ere mugatuagoa zegoen musika, eta orain libreago nago». JOXI GOIKOETXEA.

56. «Cantervilleko mamua», Oscar Wilde-ren ipuinaren egokitzapena: Bihar taldearen saio berria txotxongiloa helduei hurbiltzeko. RITXI LIZARTZA.

58. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.

60. Kultura Agenda.

62. Argitalpenak.

64. Kultura Ttamtaka.

66. Aukeran.

73. Denborapasa.

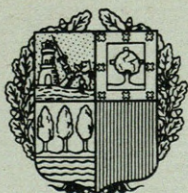
74. Antimilitarismoaren gaurkotasun madarikatua. XABIER AGIRRE ARANBURU.

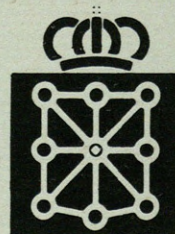
EVEREST: Martin Zabaletak 1980ko maiatzaren 14 hartan Everest gailurra zapaldu zuenetik, munduko mendirik handieneko ateak itxita izan ditugu. Hamabi urte eta gero, Sagarmatha-ko jainkoek berriro zabaldu dizkigute ateak, eta zortzi euskaldun igo ahal izan dira goraino: bost nafar eta hiru gipuzkoar. Horietako bi gainera, Felix eta Alberto Iñurrategi, oxigeno barik./**35**

TRANSFERENTZIAK: Autonomi Estatutua eta baita Espainiako Konstituzioan arauturik daude zeintzuk diren Euskal Autonomi Elkarteak jaso beharreko transferentziak. Hala ere, transferentziak autogobernurako bidea direnez, ezberdintasun nabariak ematen dira hauek negoziatzean. Guztiaren atzean Estatutua eta baita estatua ulertzeko era ezberdinak agertzen dira, arazoaren muin bezala./**8**

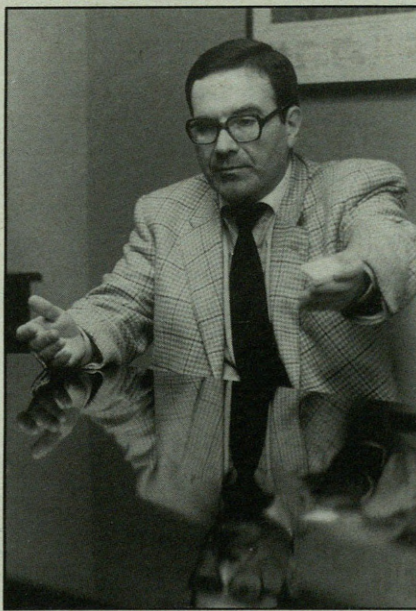
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

J.C. PEREZ: Azken urteotan zenbait zalderekin ekoizpen lanak eta telebistako hainbat saioaren musikak egiten jardun duen Juan Carlos Perez-ek laster plazaeratuko ditu «Bitakora kaiera» enburuko bi disko konpaktu. Guztira bi orduko iraupena duen lan honetan abentura eta bidaia serieetako musikak bildu ditu. Lanari buruzko xehetasunak eta musika egiteko berak aukeratu duen bidea agertzen dira orriotan./52

JUAN JOSE GOIRIENA:

Urtebete pasatu da Juan Jose Goirienak Euskal Herriko Unibertsitatearen errektoregotzan Aldekoaren hutsunea betetzera joan zenetik. Ordutik, zenbait gauza aldatu dira EHUn, baina arazoak ez dira desagertu. Kontratu laborala eskatzen duten bederatzi irakasleak, diru eskasia, instalakuntza egokien falta... Balorazioak egin ahal izateko, zalantzarik ez Goirienak bera dela aipospena./44

ETB DOSIERRA: Abenduaren 31n hiru koloredun euskal txoritoak 10 urte beteko ditu. Ikurrina lehendabizi pantailaratu zenean, Euskal Herriak hainbat aldiz aldarrikatutako telebista euskalduna gauzatu zen. Ordutik, gauza asko pasatu dira —ETB-2ren sorrera, langileen grebak, zuzendaritza aldaketak, politika desberdinak...—. Iturraz, 1982an aiereratu ziren ilusioek beste bide batzuk hartu dituzte, eta apurka amestutako hegoak galdu ditu txoritoak./26

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardeggi, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabilioiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

txura baino gehiago...

FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ANtZA

Maisuen Eskutik

Industrialdea 1-2 20160 LASARTE-ORIA

Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45 Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Pilula mikatza goxatu nahian

JUAN Mari Bandres pilula mikatza goxatzen saiatzen ari da, irensteko errezagoa gertako den itxaropenean: «Nazionalistontzako ere izanen da lekua sortuko den alderdi berrian». Abertzale izaten segitzen duela argitu nahi du, eta PSOE izango ez den alderdi berri horretan maleta horrekin sartuko dela. EUEkoekin hamabost urtetako fortuna erdibanatu ondoren, ez zirudien EE hizkien jabe geratu zirenek hainbeste nabarduratan ibili beharrik zutenik, baina dena loturik uzteko egin dituen gestioen ondoren Bandresek azken eskupulo bat adierazi nahi izan du. Ez da erraza alderdi

UDAZKENAK aurrekontu usaina ekarri ohi du urtero parlamentuetara. Iazkoak martxan jartzeko ia denborarik eman gabe hasi dira hurrengo urtekoa eztabaidatzen Gipuzkoako Batzar Nagusiak. Eli Galdosek, hasteko, ganbaran gehiengoa osatzen duten alderdien ezezkoa abiatu bezain pronto hartu du. EA-EUE koalizioak eta HBk ez diote erraztasunik emanen. Baina oposizio honi ere iritsi zaio erretzen hasteko garaia. Zer egin behar dute EA-EUEk eta HBk? «Elkarrekin agintzea nahi badute gobernabilitate itun batera iritsi behar dugu», entzun zaie lehenengoei. HBkoen

koz aurrera hasita, Gipuzkoan bertako egunkari batek egindako inkesta ezagutarazi zaigu. Gehiengoa ados dago ETako presoak bergizarertzearekin baina gero eta gehiago dira, nonbait, horretaz hozten ari direnak. Gaia erreintsertzioa zen, baina beste daturik ere jakin da. Adibidez, asko direla Gipuzkoan oraindik ETA luzarako dagoela uste dutenak. Bestalde, harrigarria da alderdirik bozkatuena HB den herrialde batean erreintsertziolari buruzko inkesta batean galderarik ez egitea amnistiaz edo indultoez. EAjko inor amnistia- ren alde ez egotea harrigarria litzateke, baina HBko botoemaileen kasuan... Inkesta bat ez da sekula neutroa, baina horrelako sektarismoak gizartea ulertzeko gaitasunik ttikiena ere kendu egiten dio.

Egun batzuk lehenago Aljerren ETaren eta Madrilgo Gobernuaren ordezkariak izandako elkarriketei buruzko liburu bat aurkeztu zen Madrilen, Alberto Pozas kazetariarena, Euskal Herrian argitaratu den beste batekin bateratsu. Eta Corcuera ministrariak agendan apuntatzeko esaldi bat bota zuen: ETarekin negoziatzea Ajuriaeneako mahaiko alderdien esku dagoela. Isidro Garalde «Mamaru» Espainiara eraman ondoren Eugenio Etxebeste «Antxon»-ekin berdin egingo dutela ere idatzi berri da. Beste saioen bat ote datorren? Garraisi Isila taldekoak bada ezbada beren festa iragarri dute datorren urtarilerako. Zerbait egin nahi izatekotan, presa pixka bat hartzen ahal dute Jonan Fernandezek eta talde berri-rako bere kideek ere.

— **Onaindia alderdi berriko lehendakari ipiniko zela ere filtraturik irakurri dugu, eta idazkari nagusi ordezkotza batekin konformatu beharko du azkenean** ●

berriaren «katalantasuna» aldarrikatu eta gero Nafarroako militanteak Urralbururen atzaparretan abandonatzea. Zer ikusi behar du PSCon ereduarekin, «nazioa» irakurtzearekin, kakalarria jartzen zaion alderdi batek? Onaindia alderdi berriko lehendakari ipiniko zela ere filtraturik irakurri dugu, eta idazkari nagusi ordezkotza batekin konformatu beharko du azkenean. Siglen aldaketan ote datza orain azken trintxera? EEn nonbait izan den Jose Luis Lizundiak lerrouxismoaren tentaldiari ihes egiteko eskatu dio PSOEri, behar bada ETB-2ko debatean Jon Juaristik erakutsi zuen jarreraz kezkatuta. Hamabost urte hauen balantzea egiten hasi eta kontu tristeak aterako zaizkio askori.

hitzetan berriz EA-EUEkoak ez dira ausartzen beraiekin gobernua osatzeko urratsa ematera: «Nahikoa duk «El Correo Español»-ek artikulu gogor bat argitaratzea Garaikoetxea korrika hasteko». Sokatira konplikatuak: autodeterminazioaren aldeko jokabideak biltzen dituelako aurrera egin, ala bata bestearen estrategiaren sareetan ez erortzeagatik bere honetan segi. Non eta azkenean botoemaileek aspertuta bati eta besteari ipurdiko bana ematen ez dien. Behar bada horregatik izango du norbaitek Galdosekin tratatu bat egin eta gauzak lortzeko gai dela erakusteko tentaldia.

ALJERREKO elkarriketak eta erreintsertzioa berriro modan. Atze-

Garbiñe Ubeda

Bost urteko geldialdiaren ondoren negoziaketei ekin diete administrazioek

Transferentziak, autogobernurako oztopoz beteriko bidearen oinarri

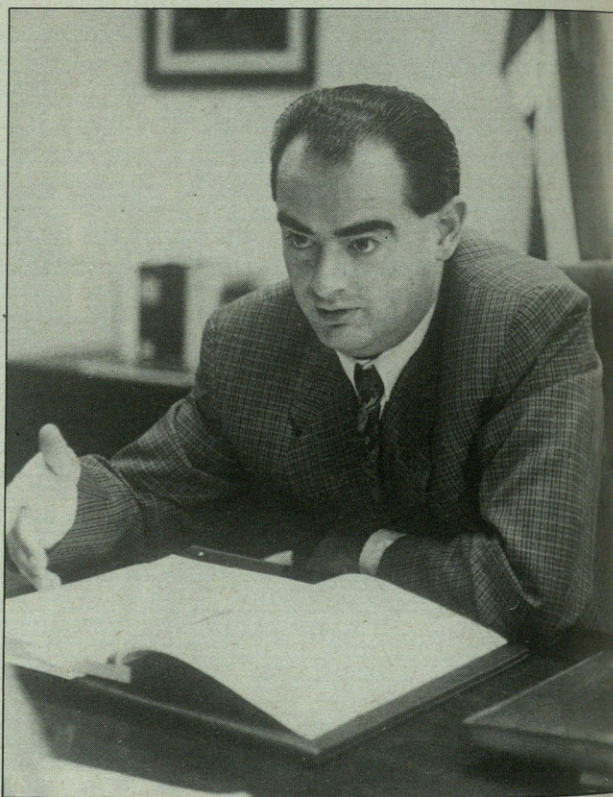
Estatutuaren garapena aipatzean transferentziez hitz egitea ezinbestekoa gertatzen da, transferentziak era egokian egiteak autogobernu maila handiagoa dakarrelako. Hala ere, Estatutua ulertzeko era ezberdinak eta borondate politiko ezaren ondorioz, ez da transferentzietan prozesu jarrai bat eman. Orain, berriro ere, transferentziak negoziatzeari ekin diote.

BETE dira jada hamahiru urte Autonomi Estatutua onartu zenetik. Garai hartatik hona, tarteka beti izan dira guztion ahotan Estatuak Eusko Jaurlaritzari eman beharreko transferentziak. Transferentziak era egokian egiten badira, EAEk beregain hartzen du arlo horien gestio eta arauketa, botere guneak bereganatuz. Transferentziak dira autogobernurako oinarria.

Hala ere, Estatutuaren garapenari buruz bakoitzak bere iritzia du, eta alderdi gehienentzat Estatutuaren garapena oso murrizta izan den bitartean besteentzat berriz oso aurreratua dago.

Horrela, Inaxio Oliberik, EAKo idazkari nagusiak, *«Estatutuaren garapena ez da behar bezalakoa izan»* adierazi digu. Marcos Merinok, PSE-PSOEko batzorde eragile federaleko idazkariordeak, aldiz, *«abertzaleen arteko zorrotzenari ere 1992an Estatutuaren horrelako garapen maila egongo zela uste al zuen galdetzerakoan, mundu guztiak esaten du ez zuela espero»*, azaldu digu.

Baina transferentziena ez da prozesu jarraia izan, gorabehera handiak izan ditu. Berriro ere ekin diote transferentziak negoziatzeari, baina ez dago oso argi oraingoa prozesu jarrai ba-

Javier Balzak, Lehendakariako kontseilariordeak, esandakoak ez datoz bat PSE-PSOEko gobernuakideek adierazitakoekin.

ten hasiera izango denik.

Prozesu jarraia izan ez dela ikusteko aski da gaur egun arteko 71 transferentziak zein epetan egin diren

aztertzea. 1978tik 1982 bitartean 43 transferentzia eman ziren, gehienak 1980 eta 1981ean. Ondoren bi urteko lehortearen eman zen.

Lehenengo urteetan izan-
dako prozesuaren bi urteko
etendura ulertzeko orduan,
oso esanguratsuak diren bi
gertakari historiko azpima-
rratu behar dira: 1981eko
otsaileko estatu-kolpe saia-
keta eta 1982an sozialistak
agintea hartzea. Bereziki
lehenengoak, estatu-kol-
pearenak, eragin handia
izan zuen transferentzia
prozesua geldiarazten.
1985a, berriro ere, urte opa-
roa izan zen 21 transferen-
tzietan. Urte honen hasieran
jadanik gertatua zen EAJ
barneko zatiketa. Gaur
egun arte eman diren azken
transferentziak 1987ko zaz-
piak izan ziren.

Egoera politikoaren garrantzia

Azken transferentzietati k
garrantzitsuenak Insalud eta
Inserio izan ziren. Bi trans-
ferentzia garrantzitsu horiek
eta orain arte besterik ez
izatea bere testuinguruan
ulertzeko azken urteetako
bilakaera politikoa oso ga-
rrantzitsua da. Azken bi
transferentziak eta geroztia-
ko geldiketa PSE-PSOE Eus-
ko Jaurlaritzako kide izanik
gertatu dira. Javier Balza
Lehendakariaren kontseil-
lariordeak negoziaketari k
ere ez dela eman adierazi
digu. Marcos Merinok, be-
riz, «ez dela bi administra-
zioen arteko harremanik
gabe sei hilabete baino
gehiagoko epea egon». Baina
argi dago azken bost urtee-
tan ez dela transferentziarik
egin eta beraz, Estatutuaren
garapenak ere ez duela au-
rerrera jo.

Transferentziak egitean
arazo politikoak zein tekni-
koak ematen dira, baina argi
dago borondate politikoaz
ez dela hain zaila arazo tek-

1- Garraio eta Herrilan arloa

-Meteorologia -Kontzesio Erregimeneko Autopistak
-Aireportuak -Interes Orokorreko Portuak -Itsas eta Ibai
Garraioa -Kontinente urak* -CEDEX -Trenbideak -Erre-
pideko Garraio Mekanikoa -Untzietako Zamaketa -Itsas
sorospena -Urpeko eta Itsas-kirol Irakaskuntza

2- Ingurugiro eta Ekologia arloa

-Jardun gogaikarri, Osasungaitz, Kaltegarri eta Arris-
kutsuak -Ingurugiroa -Euskal litoraleko Eskumenezko
Uretako Isurketak

3- Osasun, Gizarte eta Asistentzia Zerbitzuen arloa

-ISMk emandako Osasun Asistentzia eta Zerbitzu So-
zialak.

4- Segurtasun Publiko, Hauteskunde Prozesu eta Komunikabideen arloa

-Gida txartelen luzaketa eta Ibilgailuen Matrikulaketa
-Komunikabideak -Segurtasun Zerbitzu Pribatuak -Udal
Hauteskundeak

5- Industria, Energia, Meategi eta Ikerketa Zientifiko-Tekniko arloa

-Bigarren eta hirugarren mailako Instalazio Erradiakti-
boak* -Industria, Merkataritza eta Turismo Ministerioari
dagokion Institutuzio-Administrazioa -Ikerketa Zientifiko
eta Teknikoa -Estatuaren Industri sektore Publikoa
-Hidrokarburuak

6- Justizi arloa

Iturria: Lehendakariaren Sailak eginiko transferentziei buruzko txostena

* Bost transferentzia hauetan negoziazioa nahiko aurreratua dago.

-Zehapen Zentruak -Justizi Administrazioako Langileak

7- Kultura eta Turismo arloa

-TIVE eta Turismo Bulego Nazionalak -Jabego estata-
leko Artxiboak -Turismoa* -Zinematografiaren Babe-
serako Fondoak

8- Hezkuntza arloa

-Ikasketa eta Lanbide Titulatuaren Luzaketa eta Ikasketen
Baliokidetzak -Portugaleteko Itsas eskola*

9- Lan eta Gizarte Segurantzaren arloa

-Langabezi Laguntzak -Lan Sustapen eta Gestioa -Lan-
bide Heziketa Okupazionala -Lan Arauketa -Gizarte
Segurantzako Institutu Nazionala -Itsasoko Institutu
Soziala -Gizarte Segurantzaren Ekonomi Erregimen-
aren Gestioa -Ikerketa eta Asistentzia Teknikorako Zen-
trurak -S.A.L.* -Lan Ikuskatzailaketa -Lansarien Bermerako
Fondoak

10- Nekazaritza, Abeltzantza, Arrantza eta Elikadu- ra arloa

-Nekazari Elikadurarako Politika eta iruzurren aurkako
Babesa -Nekazal Gai eta Prezioen Arautze eta Ordena-
tze Fondoak eta Nekazal Gaien Zerbitzu Nazionala -
Merkatua Ordenatu eta Arautzeko Fondoak -Arrantza
Ikuskatzailaketa -Nekazal Segururak

11- Zuzenbide Publikoko Korporazioen arloa

12- Finantza eta Ekonomia arloa

-Banku eta kreditua -Segururak -Kreditu Ofiziala -Estatu-
tuko Finantza Sektore Publikoa -Balore Merkaturak

Akordiotik hurbil, baina lotu gabe

AZKEN urte honetan berriro ekin zaio
negoziaketara prozesuari. Mahai gainean
sei transferentzia jarri dira, baina haue-
tatik bostetan bakarrik lortu da hurbilketa
nabaria, lanbide heziketa okupaziona-
lean arazo handiak bait daude.

● **Bigarren eta hirugarren mailako instalakuntza erradiaktiboak:** trans-
ferentzia honek garrantzi soziala du, X
izpien aparailu guztien kontrola dakarre-
lako. Eduki politiko txikia duen transfe-
rentzia hau lortzeko akordioa nahiko ga-
ratua dago.

● **Turismoa:** 1978an buruturiko trans-
ferentzia baten osagarri da, garai hartan
eman bait ziren arlo honi dagozkion
gehienak. Mahai gainean dauden atalak
bi dira. Alde batetik, bidaia agentziekin
mantentzen den harreman administrati-
boak eta bestetik, turismoaren inguruko
lanbide tituladunak, hala nola turismo
gidariak. Arlo honetan paradore naziona-
lekin sortzen da arazoa, transferigarriak
diren edo ez aztertu behar bait da, eta ez
da bide juridikoa baztertzeko arazoa kon-
pontzeko. Azken arlo hau ez dira nego-
ziazten ari, baina beste bietan negoziaketa
nahiko aurreratua dago.

● **Sozietate anonimo laboralak:** arlo
honetan transferitu beharrekoa enpresa
hauek gaur egun Lan Ministerioarekin
duten harremana litzateke. Akordioa
nahiko garatua dago. Hiru transeferentzia
hauetan akordioa testu politikoaren in-
gurukoa da, balorazio ekonomikoa falta
da. Hala ere, ez da arazo gehiegirik es-
pero.

● **Portugaleteko itsas eskola:** ez da oso
transferentzia zaila, baina Eusko Jaurlari-
tzatik baldintza bat jarri da. Eskola honek
azken urteetan izugarritzko diru zuloa du
eta azpiegitura aldetik berritze behar na-
barmenak ditu. Horregatik, Estatuaren
inbertsioa eskatzen da transferentzia hori
jasotzean hutsetik hasi ahal izateko.

● **Kontinente-urak:** arlo honetan akor-
dioa lortzeko balorazio ekonomikoaren
aldetik zenbait arazo eman dira, arlo ho-
netan diru ugari mugitzen delako. Baina,
dirudienez, bi aldean arteko hurbilketa
emango da. Arlo honen transferentzia
orain ematea garrantzitsua da Estatu
osoan plan hidrologikoa onartzear da-
goelako, eta Estatuak eta Komunitateak
egin beharreko lanak banatu beharko li-
ratekeelako.

Interpretazio ezberdinak lanbide heziketaren arazoan

BERRIRO ere transferentzien ne-
goziazioari ekin zitzaionean sei izan
ziren mahaigaineratu zirenak. Bost
transferentziatan akordioa nahiko
garatua dagoen bitartean, lanbide
heziketaren arazo ugari sortu ditu,
eta dirudienez, alde batetara uztear
daude, bakoitzak bere jarrera man-
tentzen duen bitartean.

Javier Balza Lehendakaritza Saile-
ko kontseilariordeak adierazi digu-
nez, EAJk ez du INEMeko lanbide
heziketa okupazionalako ikastaroen
gestioa besterik gabe hartu nahi,
kontzertu ekonomikoaren arabera
transferentzia osoa nahi du eta ez
soilik gestioa.

Honek bi arazo dakartza. Alde ba-
tetik, lanbide heziketa okupazionala
aurrera eramateko langile bakoitzar-
en nominatik kuota batzuk kentzen
dira. Ondorioz, edozein transferen-
tziak eskatzen duen kupoaren mu-
rrizketaz gain, Eusko Jaurlaritzak di-
ru bilketa bere esku izan nahi du.

Bestetik, kuota hauekin % 50 beste-
rik ez da ordaintzen, eta gainerako
dirua Bruselako Europako Fondo
Sozialetik dator. Beraz, hemendik
datorren dirua Estatuak bildu behar-
ko du, baina EAeri dagokiona ezar-
tzeko bide batzuk eman beharko li-
rateke. Azken honek transferentzia
asko zailtzen du.

Hala ere, transferentzia honi bu-
ruz, PSE-PSOEko kideek eginiko
adierazpenek eta akordioa lortzeko
zailtasunek, atzean dagoen arazoa
bestelakoa dela agertzen digute.
Marcos Merino PSE-PSOEko batzor-
de eragileko kideak azaldu digunez
*«EAJren eskaera ez da zentzuzkoa,
lanbide heziketa okupazionala itxi-
rik dagoen zerbait bezala aztertzen
ari dira, eta hau ez da horrela. Nik
uste dut guzti honen azpian INEM
gaia orokorki hartzeko nahia da-
goela eta hau ez da posible, alde
batetik, Estatutuan definiturik ez
dagoelako eta bestetik, enpleguak*

*zentzu bateratua duelako. Estatuak
enplegu merkatu bakarra ziurtatu
behar bait du».*

Marcos Merinok argi utzi digu Es-
tatuak ez duela asmorik transferen-
tzia hau era oso batean Eusko Jaurlaritzari emateko. *«Estatua lanbide heziketa okupazionalaren gestioa eman dezake, baina ezin du transferentzia oso bat eman, nazioarteko erakundeek politika bat ziurtatzea eskatzen bait diote. Ezin da kontzertu ekonomikoa inola ere onartu, kantitateak ez bait dira finkoak».*

EAJkoak gaur egungo plangintza-
ren % 6,24 nahi dute, Kontzertuaren
arabera, baina PSOE ez dago prest
plangintza hauek ez direlako fin-
koak.

Beraz, gauzak horrela ikusita, ez
dirudi arlo honetan akordiorik lor-
tuko denik epe motzean, eta arazo
honek argi azaltzen ditu Estatutua
ulertzeko eta interpretazio politikoa
egiteko era ezberdinak.

nikoak gainditzea. Ematen
diren arazo guztien atzean
estatua ulertzeko era ezber-
dinak eta Estatutua inter-
pretatzean alde nabarmen-
ak daude.

Gaur egun PSE-PSOE,

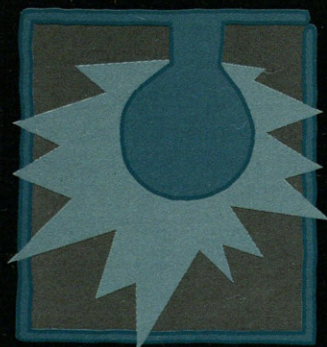
EAJrekin batera gobernuan
dago eta hauen artean ere
tirabira handiak dituzte.
Guztiak ados daude Esta-
tutua paktu politikoaz gain
juridikoa ere badela, bete
beharrekoa. Baina inter-

pretatzeko orduan ezber-
dintasunak hain nabariak
direnez, ez dira Gobernu
zentralarekin negoziatzera-
koan ere jarrera finko batez
joaten. Honekin loturik da-
go EA eta EUEk Euskal Le-
gebiltzarrean eginiko ez-le-
gezko proposamena, nego-
ziatu aurretik kriterio gar-
biak ezartzea eskatzeko.

Jarrera bateratu hau ez da,
adibidez, Kontzertu Eko-
nomikoaren inguruan ema-

ten. EAeri egin beharreko
transferentziei Kontzertu
Ekonomikoa aplikatu behar
zaie. Kontzertu Ekono-
mikoaren filosofiaren atzean
baliabide publikoak jasotzeko
ahalmena dago. Kontzertuarekin kupo sistema
erabiltzen da. Eusko Jaurlaritzak Madrili diru kopuru
bat ematen dio Estatuak es-
kaintzen dizkigun zerbitzuak ordaintzeko. Kopuru
hau da kupo. Transferen-

■ **Gaur egun Eusko Jaurlaritzako bi kideen
artearen ere ezberdintasun nabariak daude
transferentzien gaian ●**

ARGIA

EGUNA 92 ●

AZAROAK
HOGUITABI

**EA eta EUEk
Estatutuaren
Garapenerako
Batzordea utzi
zuten bere funtzioa
betetzen ez zuela
uste zutelako. EAJk
batzorde horretan
eta publikoki
esaten duena bat ez
datorrelako.**

zia bat ematean Estatuaren aurrekontu orokorretan % 6,24 aplikatzen da eta Madrili ordaindu beharrekoa gutxitu egiten da.

Hala ere, PSOE ez dago zenbait transferentziata n Kontzertu Ekonomikoaren erabileraren alde, eta emandako azken transferentzietan ere hau ez dela bete salatu da askotan. Transferentzia konpetentzia osoekin ematen bada, dirua EAEk bildu eta kudeatuko luke. Diru bilketa Administrazio zentralaren esku geratzen bada, honek dirua eman behar digu emandakoa martxan jartzeko. Honen ondorioz, Estatuak indar gehiago hartzen du berak diruaren kontrola duelako. Dirua EAEk edukiz gero, aldiz, edozer negoziatzean ere egoera hobean egongo litzateke.

Transferentziak ematean

sortzen den beste arazo bat oinarritzko legeak dira. Oinarritzko lege hauek Estatu osoan ezartzen dira, eta ondorioz, nahiz eta ardura osoa EAEn egon, lege horrek badu hemen eragina. Honen adibide ezaguna LOGSE legea izan liteke. EAEk hezkuntza arloko transferentzia du, baina LOGSE legeak hemen ere badu eragina.

1992ko urtarrilean Lehendakaritza Sailak transferentziei buruzko txosten bat argitaratu zuen transferentziak negoziatzean lan tresna bezala erabiltzeko. Zubia informe hau PSOEek ez du onartzen eta EAJrena dela dio. Marcos Merinoren ustez, «txosten honetan ematen diren zenbait transferentzia ez daude Estatutuan arauturik. Ez da oso logikoa arautua ez dagoen zerbait sartzea oraindik ere

araututakoa lortu ez de-nean». EAJk berak ere Estatutuaren Garapenerako Batzordean txostena babesten duen zalantzan dago, dirudienez, PSOEren aurrean amore eman bait du.

Arlo garrantzitsuak zintzilik

Gaur egun 55 transferentzia geratzen dira egiteke eta hauen artean garrantzitsuenak INEM, industria eta bankuak, kreditu eta seguru arloak dira.

INEMen transferentzia n arazo larriak daude. Arlo honetan lanbide heziketa okupazionala negoziatzen hasi ziren, baina oztopo handiak izan zituzten. Guzti honen atzean Estatuak enplegu politika bateratua egiteko duen nahia dago. «Estatuak ezin dio enplegu politika bateratu bat egiteari uko egin», Marcos Merinoren ustez. Bestetik, transferentzia hau zaildu egingo da Soltxagak INE-

Men zati bat enpresarien esku jartzeko eginiko proposamenak, administrazioek indarra galduko dute.

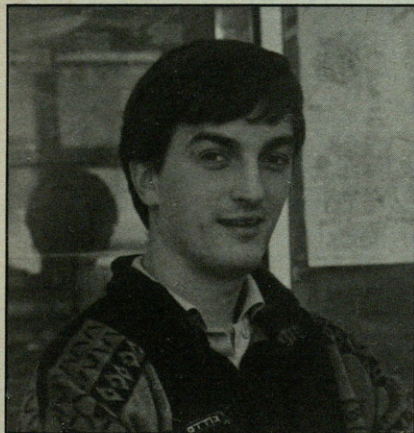
Arlo ekonomikoan kreditu, banku eta aseguru etxeak dira aipagarri. Guzti honen atzean euskal kutxa bakarraren gakoa dago. Arlo honek izugarritzko garrantzia du indar ekonomiko dela eta.

Azkenik, industria arloan ikerketaren transferentzia geratzen da, eta hau oso garrantzitsua gertatzen da industria garatzeko orduan.

Baina, azken batean, transferentzia guztien atzean borondate politikoa dago. Madrilgo Gobernua noraino dagoen autonomien garapenaren alde edo estatu zentralista bat eraiki nahi ote duen. Bestetik, indar abertzaleek Administrazio zentralaren aurrean egiten duten indarrak ere garrantzi handia du, Estatutuan ezarritakoa bete dezan. Gakoa da Estatutua noraino eta nola garatuko den.

■ Estatuaren aurrean indar egin beharra dago Estatutua bete dezan, arau juridikoa ere baden heinean ●

E Z P A L A K

■ EUSKAL PRESOEN ABOKATUEK JARRERA ALDATU DUTE

Entzutegi Nazionalera ez joatea erabaki zuten duela hilabete batzuk euskal preso politikoen abokatuek, eta orain beraien jarrera aldatzea erabaki dute Entzutegi Nazionalak hartu beharreko erabakia ez baldintzatzeko. Entzutegiak erabaki bat har dezan bi hilabete epea eman diote. Txemi Gorostiza eta Kepa Landa abokatuek adierazi zuten, «*bi hilabete nahikoak dira, entzutegiak argi azal dezan epaileak direla epaitu eta erabakitakoa betearazi behar dutenak, eta horregatik beraien kargu jarriko pertsona batekin zerikusia duen edozein arazo konpontzeko konpetentzia dute. Hau egiten ez duen bitartean bere betebeharrak funtzioak ez ditu beteko Entzutegi Nazionalak*».

Abokatuek Entzutegi Nazionalari abendurako jarriak dauden epaiketak datorren urtera arte atzeratzea eskatu diote, orain arteko zenbait epaiketarekin gertatu den bezala. Erabaki hau presoekin eztabaidatuko dutela adierazi dute abokatuek, beraien jarrera jakin ahal izateko.

■ EUSKAL HERRIKO GATAZKA STRASBURGEN

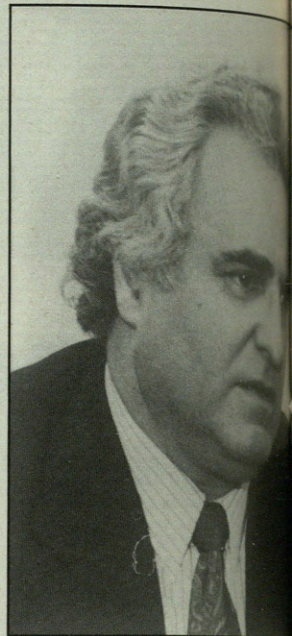
Willi Rothley eurodiputatuak Strasburgeko parlamentuan Europako Komunitatean ematen diren arazo politikoak konpontzeko batzorde berezi baten sorrerarako mozio bat jarriko duela azaldu du. Arazoak aipatzean Euskal Herria agertzen du adibide gisa.

Mozio honekin arazoak konpondu nahi dira, eta Rothley berak azaldu zuenez, «*gure lurraldeetan ematen diren gatazka bortitzekin amaitu beharra dago, bildako eta miseria ugari ekarri bait dute*». Eurodiputatuak, «*kanpoko batzorde batek askotan hobe konpon ditzake arazoak, bikoteetan gertatu ohi den bezala*».

Rothleyk bere adierazpenak «Agenda» agirian egin zituen; agiri hau Europako Komunitateko Alderdi Sozialisten Batasuna eta Europako Parlamentuko talde sozialistaren boletina da hain zuzen ere.

■ ESTATUAK EZ DIO BROUARDEN ALARGUNARI ORDAINDU NAHI

Bilboko Entzutegiak 1990ko martxoan kaleraturiko epai baten arabera Estatuak 30 milioi pezeta (1,5 milioi libera) ordaindu behar dizkio Santi Brouarden alarguntsari. Hau dela eta Estatuak errekurso bat ezarri zuen, baina duela aste batzuk errekursoa kendu eta ordaintzea erabaki zuen. Auzitegi Gorenari azaldu dionez, errekursoa kentzea «akats» bat izan zen eta berriro ere bide legalei ekitea eskatu du. Estatuaren abokatuak adierazi zuenez, «*akats material bat besterik ez da gertatu kasu bonen inguruan*».

«Autodeterminazioa ez da kontrabandoaren bidez sartu behar, euskal nazionalitatea definitzen duten arauetan ez bait dago».

Enrique Mujika Herzog, Gipuzkoako diputatua. Egin, 92-XI-1

«Ez dago EA Ajuria Eneko Itunera bueltatzeko aukerarik. Ajuria Eneko mahaia mesede gutxi egin dizkigu alderdi bezala, baina garrantzitsuagoa dena, herritarren arte nahasketa sortu du».

Karlos Garaikoetxea, EAKo lehendakaria. Deia, 92-XI-2

G O R D E T Z E K O A K

VIÑES ALLIREN AURKAKO AGIRIAREN ATZEAN

NAFARROA 2015 izeneko kolektibo batek Juan Cruz Alli Nafarroako lehen-dakariaren aurkako agiri bat zabaldu du UPNko militanteen artean, era anonimo batean. Bertan Alliren joera politikoa baztertzen da. Arazoaren ingurune hurbiletik jakin dugunez, agiri honen atzean lehengo Nafarroako PPko kide zen J.J. Viñes dago.

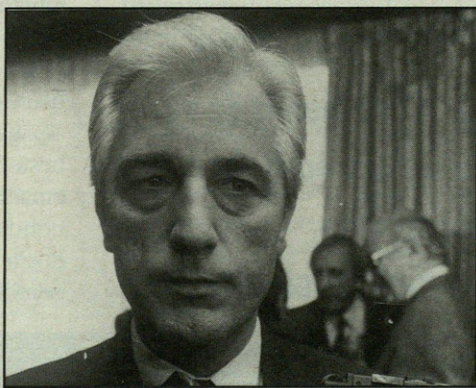
K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

*«Espainia Europa da
Alemania edo Frantzia
bezala eta EAEk Europan
lekua duela Espainia
kontuan hartu gabe
pentsatzea irreal da, lekuz
kanpo dagoen burutazioa
da».*

Fernando Buesa,
PSE-PSOEko Arabako
idazkari nagusia.
Egunkaria, 92-XI-3

GABRIEL URRALBURU

PSN-PSOEko idazkari nagusiak UPNri aurrekontu, instituzio eta politika arloan elkarlanean proposamen bat egin zion. Hala ere, adierazpen hauekin batera hitz gogorrak izan zituen Juan Cruz Alli Nafarroako lehen-dakariarentzat. Urralbururentzat, «Allik arazo pertsonalak ditu eta ez du gustoko Nafarroako lehen-dakari izatea. Arazo honi irtenbide pertsonal bat eman behar zaio eta horretarako Generalitateko edo EAEko lehen-dakari izaten saiatu beharko litzateke. Dirudienez hobe ulertzen bait da EAEn Nafarroan baino». Bestetik, Alli Nafarroa nazioa dela adierazteari kritika gogorrak egin zizkion Urralburuk, «Nafarroak nazio bezala definitzeko inolako beharrik ez duela» adieraziz ●

JUAN CRUZ ALLI

Berehala erantzun zion Allik Urralburuk esandakoei. Alde batetik, PSN-PSOE eginiko elkarlaguntza proposamena onartzeko prest azaldu zen, «baina ez amore emate edo umiltasun jarrera bat bezala, baizik eta PSOE, gobernuan egon den zortzi urtetan utziriko defizitaren ondorioak orain ere ordaindu behar dituelako». PSNk bere proposamena, «urte bat galdu duela konturatu denean egiten du, galtzaile txar bat bezala agertu ondoren» esan zuen Allik. Bestetik, Urralburuk bere egoera pertsonalari buruzkoei erantzun zien; «Nafarroako lehen-dakari izaten oso gustora sentitzen naiz eta arazo pertsonalak ditudanean nire kontzientziarekin konpontzen ditut, eta ez nire psikoanalistarekin» adieraziz ●

*«Euskal terrorismoaren
arazoa» igarotzeaz dago,
kulturalki dagoeneko
gainditua dago eta,
atzerapen historikoz, politikoa
ere igarotzen ari da».*

Juan Alberto Belloch,
Botere Judizialeko
Kontseilu Nagusiko kidea.
El Diario Vasco, 92-X-30

*«Gu ez gara terroristak,
gudariak baizik, Estatu
frantziarrak gure herria onar
dezan borrokatzen
dugunak».*

Philippe Bidart, IK-ko kidea
El Mundo, 92-XI-4

Teilatutik ala zimenduetatik hasi?

LAU haizetara iragarrita zegoen bezala gertatu zen. J.F.Kennedyrena legez, belaunaldi berrien garaipentzat jo izan da Clintonen hautaketa. Nabarmena da EEBB krisi sakonean murgilduta daudela, horren nabarmena ez dena, krisi hori 'amerikar baloreen' gainbeheraren ondorio den ala, besterik gabe, munduak iragaten duen krisialdiaren ondorio.

Argi dagoena da mende honen ezaugarri nagusienetakoa, bi blokeen arteko enfrontamendua, desagertu dela. Dagoeneko ez dago deabru komunistik. Europa aldean aldaketa sakonak ekarri ditu SESBen desagerpenak, eta mundu mailan ere, lehenago edo geroago horrek bere erreflexua izan behar du.

Bushen agintaldian sekulakoak eta bi gertatu dira: SESBen desagerpena, nazionalismoen eztanda berria, merkatu ekonomikoen polarizazioa, Bush buru Golkoko gerraren garai-

pen aliatua... Baina guzti horrek ezer gutxirako balio izan die errepublikarrei, hori behintzat argi eta garbi adierazten du jardunean geratzen den lehendakariaren porrotak. Estatubatuarrek jadanik ez dute sinesten, nahiz eta oraindik horrela den, munduko buruzagitzan. Ez behintzat gero eta txiroago direla ikustean, Europak baino txiro gehiago dituztela ikustean, euren hiriak nola erortzen diren sumatzean...

Reagan eta haren dotrinari fidel jarraitu zaion Bushen agintaldien ondoren, aldaketa garaia beharrezkoa zaie. Estatubatuarrek ez dute Clinto-

nen alde egin. Clinton inork gutxi ezagutzen zuen Arkansaseko herritarrek ezik. Estatu Batuetan, oraindik norabide finkorik antzematen ez zaion arren, zerbait aldatzen ari da eta errepublikarrek euren ohizko doinua eman izan diote kanpainari, betiko topikoetan oinarritu eta hauek oihartzunik ez zutela ohartzean, hautagai demokrataren kontrako eraso zikinenetan oinarrituz. Ez, Clintonen alde ez, Reaganek eraiki eta Bushek jarraipena eman dion ereduaren aurka bozkatu dute estatubatuarrek. Estatubatuarren % 55aren gehiengoak bederen.

Boto emate handiena gertatu da hauteskude hauetan (% 55), eta datu aipagarria izan da, normalean % 50ek besterik ez baitu bozkatzen. Bushek, emaitzen berri jakitean berehala zoriondu zuen Clinton, berak galdu egin duela baina hori dela, hain zuzen ere, demokraziaren adierazlerik nabar-

**Clintonen alde ez,
Reagan eta Bushen aurka
bozkatu dute
estatubatuarrek ●**

Clintonek bozkatu zuten % 55aren % 43 lortu zuen, Bushek 38, eta Perot-ek 19. Bost puntuko garaipenaz irabaztea gehiegi da mundu mailan horren emaitza 'distiratsuak' lortu dituen lehendakariarentzat. Hillary Clinton, emaztea, bere alboan izango du lehendakari berriak, aldaketa garaien adierazleetako moduan hatzen den beste elementu bat da. Demokratek soka motzez lotu beharko ei dute jendeak, bikotea kaletik ikustean, «nor da Hillarirekin doan hori?» esan ez dezan.

Ieltsinek, agintaldira heldu zeneko erronka garai larriena iragan beharko du hemendik eta abenduaren hasiera arte. Abenduaren hasieran Errusiako Diputatuen Konkresua bilduko da, eta Legebiltzarrak gobernua hankaz gora botatzea proposa diezaioke Kongresuari. Ieltsinek Alexandr Rutskoi lehendakariordearen Batasun Zibikoarekin negoziatzeari ekin dio. Honek gobernuko zenbait ministro aldatzea eskatzen dio Ieltsini. Batasun Zibikokoak ere erreformen aldekoak dira, baina prozesu geldo batean, horretan oreka bilatzen badute Ieltsin lasaiago ibili ahal izango da.

menena eta hala onartu behar direla herriaren nahiak. Kontua, dena den, %55eko parte hartzea lortzen duen demokrazia, demokrazia benetan ahula izatearen adierazle esanguratsuena dela.

Aldaketa garaia da baina oraingoz ez da aldaketarik izango. Atzerri mailan gauzak berdintsu jarraituko duela iragarria zuen Clintonek, eta hala be-

rretsi du. Barne mailan ere denboraldi bat iragan beharko da, behintzat aldaketak egingo dituen jakiteko. Teilatuan zulo ugari dituen etxearen oinordeko izan da, zulo handiegia aldaketa biribilak egin barik konpontzeko modukoak.

Ross Perot ere aldaketa garaien beste adierazleetariko bat izan da. Inoiz hautagai independente batek

ez du horren beste boto lortu (% 19), eta oraindik esateko goiz bada ere, abstentzioan bizi direnetik at, beste asko ere nekatuta daude jada demokrata eta errepublikarren arteko jokoaz, ohizko klase politikoaz alegia. Ikusteko dago oraindik, aldaketek beste hirugarren alderdi bati lekua utziko dioten ala ez.

TERMINOLOGIA

Berdin. Bata bestea bezalakoa dela, nolakotasun berekoa.

ESTATU BATUETAKO lehendakaria aukeratzen dutenean munduko estatutatu garrantzitsu, eta ez horren garrantzitsu, guztietatik zoriontzen dute berehala. Batzuk ez; aitzitik, ahalik eta algara handienarekin ospatzen dute lehendakari zaharra begi bistatik kendu ahal izatea. Saddam Hussein eta Muammar el Gaddafi EEBBen ezagun zaharrak, besteak beste, azken horietakoak dira. Joan dena deabruaren eskuinekoa izanik, datorrena haren ezkerrekoa dela jakin arren, beritasunaren aurrean beti geratzen da itxaropen zirrikitoxo bat. Clintonek, dena den, estatubatuar ametsean sinesten duen orok egingo zukeen legez, berehala jakinarazi die trantzisio garai hauez baliatu nahi izango diren «EEBBen etsaie»: «Argi ibil daitezela, kanpo harremanak oraindik George Bushen eskuetan daude eta». Argi adierazi du atzerri politika orain arteko bide berberetik abiatuko dela, eta mende honetako EEBBetako lehendakari berrien esperientziak hori berori erakusten du. Esperantzaren zirrikitoxoa, dena den, hor geratzen da.

MAASTRICHT gora eta behera jarraitzen du bere triskantzekin. John Major Erresuma Batuko lehen ministroa, apurtzeaz zegoen sokatik zintzilik mantendu da danimarkarrek udaberri aldera euren erreferenduma burutu arte. Iragan astean Legebiltzarrak zera erabaki behar zuen: Maastrichteko Ituna Legebiltzar Batzordetik orain pasatzen zen edo Edinburgeko gailur komunitarioaren ondoren. Tramite parlamentario xehe hori, laban politikoa bihurtu zen Majorrentzat. Ondoren pasatzeak irabazi zuen —bere alderdikoak ez ziren hiru botoekin— eta arnasa hartu ahal izan du Majorrek. Baina abendura arte besterik ez.

Lukas Martinez

Ekonomia sobietarra, zuloan sartuta gero eta barrurago

Sobiet Batasunaren desagerpenak esperantza aroa ireki zuen hainbat herrialderentzat. Batetik, aspalditik ustela zegoen sistema gaindituta zegoela sentitu zuen milioika pertsonak eta, bestetik, nazio oso-osoek Errusiaren uztarri inperial zaharretik askatzeko aukera izan zuten. Urtebete ez da igaro inperio zaharra erori zenetik eta, esperantza horietako asko zapuztuta daude. Ukraina adibide soila da, ez okerreza ziur aski.

TEORIAN, Ukraina da —Baltikoko errepublikak salbu—, errepublika sobietar zaharren artean aurreratuen eta 'europarrena'. Hori egia bada ere, panorama ezin ilunagoa da kan-

poko begiralearentzat. Kaos eta gainbehera ekonomikoa agerikoa da kalean, eta zaila da inon hobekuntza aztarnarik ikustea.

Agintariak diru unitate berria jarri dute merkatuan

(kupoia), baina Errusia gogora eramaten zien errubloa ahazteko neurria dirudi. Kupoia balioa hutsala da; irailetik urrira truke ofiziala dolarreko 160 kupoitik 280 kupoira igaro zen (mer-

katu beltzean trukea bikoiztu egiten da). Soldadak, bitartean, nahiko tinko daude. 3.000-5.000 kupoia inguru. Dirulaguntzaren batzuk biltzaile familia normal batek 10.000 kupoia irabaz ditzake hilean.

Irabazi horiekin, nolakoak dira gastuak? Zaila da erantzutea. Gauzen prezioa nahiko aleatorioa da: mila kilometroko bidaia trenarekin 200 kupoia izan daiteke, baina prezio bera du Errumaniatik inportatutako txokolate tableta batek. Hiru kilometro haragi izoztutako jana etxerako eramateko plastikozko poltsak baino gehiago balio du. Iaz argitaratutako atlas batek 100 kupoitan eros daiteke, baina aurtengo zientzia-fikzio abentura berrienak —jendek guztiak nahi dituenak— ezin daitezke merkatu beltzetik kanpo aurkitu eta 100-200 kupoitan ordaindu behar dituzu. Jantziak izugarrizko garesti —eta oso zatarrak— dira, moda-modakoa koena Turkiatik eramanda. Ko markadun jantzi faltsuak dira, gutxi gorabehera hiru berrizko merkatutxo batean aurki daitezkeen tankerakoak, eta hemen bertako prezioetan, alegia, haien zati

SES B ohian bezala, Ukrainian ere dendak hutsik jarraitzen dute.

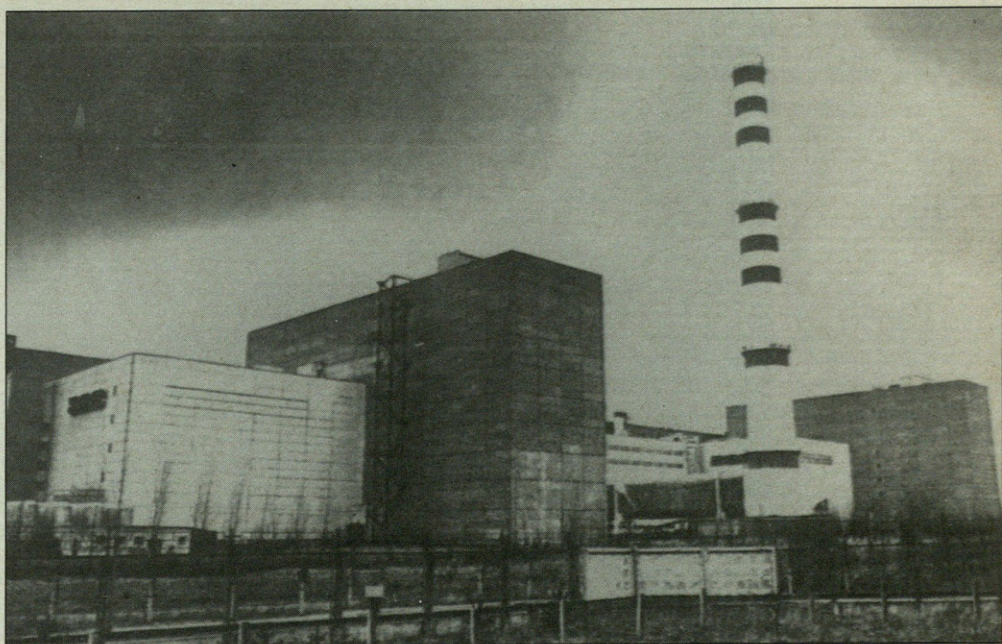
oso garetia. Elektragailu eta autoak ez dira, jakina, jende normalarentzat.

Merkatu ekonomiarik ez dago. Pribatizazioa eskala txiki eta anarkikoan gertatzen ari da. Alegia, kale-saltzailez gainezka daude hiriak. Denda estataletan —denak dira estatalak— bertako gai apurrak saltzeak ez dio axola saltzaileari, baina bai bere eskutik bertan jarri dituen estraperloko txikikeriak. Dendariek mostradore zati bat *berentzat pribatizatu* dute, eta horren ondorioz denda gehienetan, berdin harategi edo liburudendetan, aurki daitezke Adidas faltsuak edo edari freskagarri poloniarak.

Mikro - pribatizazioa

Industrialekin ere antzerako «mikro-pribatizazio» bat gertatzen ari dela susma daiteke. Turistentzako laruzko txikikeriak saltzen dituen artisauek lotsa gabe esango dizu berak lan egiten duen larrugintza, lantegiak hartu duela larrua. Plantxa edo arropa lisatzeko makinak egiten dituzten lantegiak badaude, baina plantxarik ezin aurkitu dendetan, bai ordea kaleko saltzaile postuetan, «merkatu kapitalistan» alegia. Era honetan, industri produkzioaren zati oso handia desbideratu eta «pribatizatu» egiten da.

Panorama horretan, benetako ekonomia pribatua nola has daitekeen zaila da irudikatzea. Kieveko prentsan salatu izan denez, kantopotik doazen enpresariei hainbeste zikinkeria eta azpiko proposatzen dizkiete aberasteko, atzera egiten dutela. Aberastu daitezkeela

Txernobileko istripuak kontzientzia ekologikoa pizten lagundu zuen, baina arazoa bizi-bizi dago oraindik.

konturatzen omen dira, baina enpresa seriorik ezin dela antolatu ere bai. Horrelakorik sortzekotan, hornidura, banaketa eta salmenta sareak funtzionatu egin beharko lukete, eta orain horrelakorik ez dago, korruptzioak eta «mikro-pribatizazioak» sare horiek ustelatu egin ditu.

Gobernuak enpresa ustel hauek osorik saltzea erabakiko balu, milaka langabetu sortuko litzuzke, sistema osoa lan inproduktiboz gainezka baitago. Hori ere ez da konponbide posiblea, eztanda soziala eragingo bailuke. Jendeak dioenez, «*lehengo funtzionari komunista guztiek beren pos-*

tuari eutsi nahi diote eta borregatik ez dago aldaketarik». Kontua da, sistema sobietarrean dena dela estatala, eta denak direla «*postuari eutsi nahi dioten funtzionariak*».

Tartean, sortu dira denda pribaturen batzuk sikiera hiri nagusietan. Hala ere, dolar edo marko alemane-

Ukrainiera eta diglosia

UKRAINIA (hiriburua: Kiev), 603.000 kilometro karratu eta 50 milioi biztanle, Europako hirugarren nazioa da tamainaz (Errusia eta Alemaniaren ondoren). Etnia arazo larriarik ez da azaleratu oraingoz, baina tentsioak ikusteko ez da gehiegi arakatu behar. Jatorri ukrainiarrekoak % 76 dira, eta gainerakoen artean errusiarrak dira nagusi (% 21). Errusiarrak ez dira gehiengoan inon, Krimean ezik, eta eskualde horretan 'errepublikan autonomo' aldarrikatu dute ('Ukraiariaren barnean', baina errepublikan 'subiranoa', konstituzio krimearrak dioenez). Kieveko agintariek aldarrikapena onartu egin behar izan dute halabeharrez, baina inguru nazionalistetan piztu den mesfidantza izugarria da. Ukrainiarrekin hitz egi-

nez gero, badirudi lehenago probokatu-ko luketela gerra nuklearra, Krimea Errusian integratzen utzi baino lehenago.

Errusiarren kontrako gorroto honek azpiko egoera latz bat estaltzen du: ukrainieraren egoera diglosiko penagarria. *Kolkhoz*-etan bai, denak ukrainiera, baina hirietan, denak errusieraz. Unibertsitatean, ukrainieraz diren ikasketetako ikasleek gela utzi bezain laister itzultzen dira Moskuko hizkuntzara. Egoera honetatik bakarrik Ukraina ekialdea libratzen da, Polonia ondoko eskualdea, hegoalde eta ekialde osoan errusiera nagusi da askotarik. Eremu industrialean egoera ezin argiagoa da: Donetsk eskualdean, % 51 dira ukrainiarrak, baina % 3 haur baino ez doaz ukrainierazko eskoletara.

Teorian gura dutena landu dezakete kolkhoz-etan, baina errealitatean estatuaren industriak inposatutako produktu soil batzuk produzitu behar dituzte.

tan (DM) ordaindu behar da gehienetan, eta prezioak hemen bezalakoak dira. *Jeans* jaka bat 100 dolarretan (10.000 pezeta, 500 libera) Kieveko mafiosoek semeek eros dezaketen jantzia da, ez jende arruntak. Denda eta produktu hauen agerpenak gizarte sobietarrak utzi duen zatiketa eta desberdintasunaren seinale ere badira. Jendeak kasta mafioso pribilegiatu bat

existitzen den kontzientzia dauka, baina inork ez daki oso ziur nor diren, edo nola aberasten diren.

Kolkhoz-aren desantolaketa

Etorkizun iluneko beste eremu ekonomiko bat nekazaritza da. Arlo horretan, Sobiet Batasuna zeneko eta Europa osoko lurrik eman-

korrenetakoa da Ukraina. Hala ere, honetan ere perspektibak kaskarrak dira. Landetan ere denak mintzo dira «pribatizazioaz» baina inork ez daki nola gauzatu den. Gaur egun, lurrak landetxe sobietar tipikoetan daude banatuta, *kolkhoz* (teorian herri edo kooperatibak batek gestionatua) eta *sovkhoz*-etan (estatuak zuzenki gestionatua).

Hau sinatzen duen kazetariak Ternopol hiria inguruko bi *kolkhoz* hurbiletik ezagutzeko aukera izan zuen. Ur korronterik eta asfaltorik gabeko herriak dira *kolkhoz*-en jabe. Herri bat, landetxe bat; eta «dena dena da» bertan. Baserritar

bakoitzak lur zati txiki bat ere badu beretzat, eta abere batzuk ere bai, antzarak batipat, eta hiru behi, gehien daukanak.

Teorian, *kolkhoz*-a berrain gain da, gestioa nahi bezalaxe egiteko baina utopia hutsa izan da hori beti. Ternopol inguruko *kolkhoz* guztiek erremolatxa edo betarrabak landatzen dute batipat. Zergatik? Inguruan azukre landu tegi handi bat dagoelako. Lantegiak, jakina, estatuak jarritako prezio miserablean ordaintzen die erremolatxa *kolkhoz*-ei, eta irabazi horiekin nekazariak ezin dituzte beren makinak berritu edo beren egoera hobetu. Posible ote zaie erremolatxa ahaztu eta emankorrago den beste zerbait landatzen hastea? Ziur aski ez, azukre industria behera etorriko litzateke, eta horrekin batera kate handi baten hausnarketa arriskutsua eragingo lukete. Ukrainiak ekoizten du Sobiet Batasuna zeneko baimen azukrearen erdia baino gehiago. Sistema sobietarra osoa horrelako oreka lantzean dago, planifikazio estatalak kate konplikatu egin ditu (*kolkhoz* - erremolatxa - industria - azukre) eta horiek hausteak krisi orokorra areagotzea besterik ez du lortzen.

Kolkhoz-ean lurrak bantatzeko baimena du orain, eta horrek ez du zailtasun gehiegi planteatzen. Dauzkaten instalazio kolektiboak eta makina zaharrak ehundaka baserritar artean partitzea, ordea, ez da hain erraza.

■ Mila kilometroko bidaia trenez 125 pezeta izan daiteke, baina prezio bera du Errumaniatik inportatutako txokolate tableta batek ●

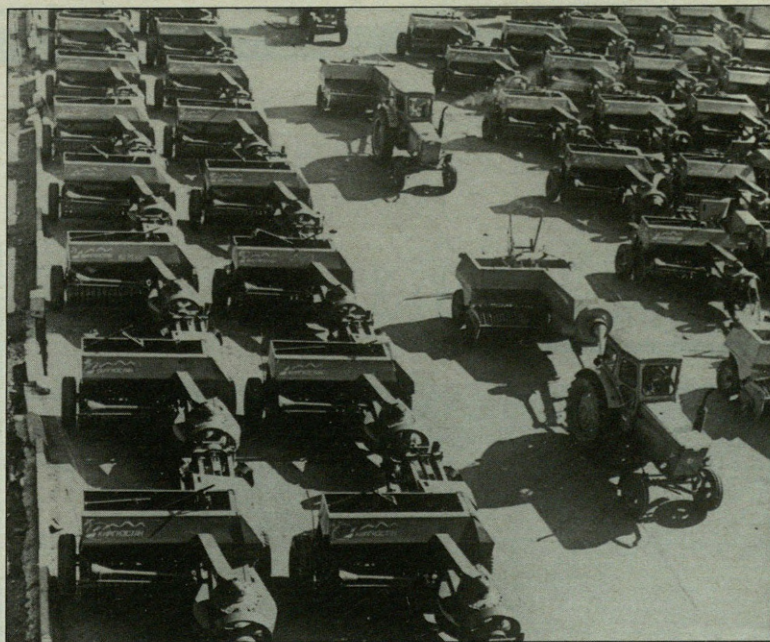
Dozena bat Txernobyl

Aurrera begira, oztok hauek gainditzeko badituzte gauza segurua da Mendebal-

Gobernuak, energi krisiak estututa, itxi ez, beste erreaktore bat ere martxan jarri du Txernobilen ●

Europak ez duela permitituko —ez euskal nekazariak ez beste inork— Ukrainiako produkturik esportatzen bertako prezioetan.

Herentzia ekonomiko triste honi beste zama bat gehitzen zaio Ukrainiari, munduak ezagutu duen hondamendi ekologiko larrienetakoa: Txernobilek o zentral nuklearreko istripua 1986- an. Ukrainiarrengan aldaketa izugarria ekarri du Txernobilek, hainbat mailatan: milioika lagunen osasunarengan izan deza-keen eragina argitu gabe

Industrian ere mikro-pribatizazio prozesu bat gertatzen ari da.

dago oraindik, eta ohitura arruntak ere aldatu izan ditu (Kieven orain ez dute arrainik jaten, neskek ez dute eguzkirik hartzen udan, perretxikuzaletasuna ahazten ari dira...).

Era berean, kontzientzia

politikoa eta ekologista pizten lagundu zuen Txernobilek. Baina hala ere, mehatxua airean, inoiz baino bi-ziago. Gobernuak, energi eskasiak estututa zentralak desantolatzeko ideia ahaztu du eta are okerrago, beste

erreaktore bat martxan jarri dute Txernobilen. Eztanda egin zuenaren motako hamabost erreaktore daude lanean Ukraina osoan.

Luis Fernandez

gartzelako poemak

JOSEBA SARRIONANDIA x

«Gartzelako Poemak» liburua Joseba Sarrionandiaren biografiaren aldi ezagunenetik hurbilena duguna da. Hain hurbil gutako askorengandik non urteotako literaturan bereizi ezina bilakatu den hartaz ari den: gartzela, oinazea, heriotza.

RUPER ORDORIKA

Irakurlea, liburu hau amaitu ondoren, ez da hasterakoan bezain sosegaturik geratuko. Zerbait irauliko zaio barruan eta handik aurrera irudituko, bera ere zelda batean entzerraturik bailegoen, esku artean daukan liburu katea astuna bihurtu zaiola.

JIMU ITURRALDE

(Liburuko grafikoak oro JOSU MORENO pintoreak egin ditu Herrera de la Mancha eta Monterroso-ko gartzeletan)

SUSA ARGIALETXEA ☎ (943) 37 07 38

HISTORIA ETA GERO

■ CARLOS ETA DIANA

ERRESUMA BATUAN itxaroten ari dira jada Carlos eta Diana printzeak senar emazte ofizialak izateari noiz utziko dioten. Berez, errealitatean horrela dela gero eta entzunago da, baina latinoamerikar foiletoietan bezala istorioa etengabe ari da luzatzen. Iragan astean Hego Korea bidaia ofizialean abiatu ziren biak, eta errege-familiaren kontuak jarraitzen dituzten adituen esanetan, hura izan zen biek elkarrekin burutzen zuten azken bidaia ofiziala. Denborak esango du aditu horien berbak non geratzen diren.

■ HIRU URTERAKO BIZITZA SALMENTA

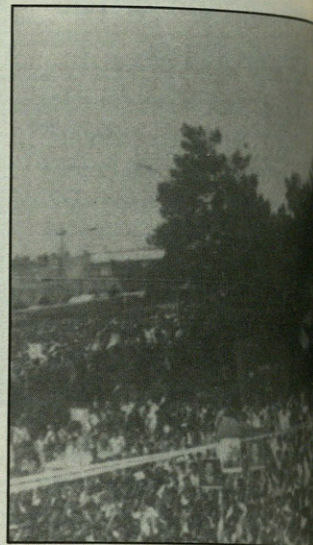
BIZITZA gero eta zailago dagoela eta, Italiako enpresari ohi batek bere bizitzako hiru urte salmentan jarri zituen Italiako telebista bateko gau saio batean. Harrigarriena, dena den, ez da

izan proposamena, baizik eta erosle bat ere baduela. New Yorkeko atso aberats batek erosiko omen dizkio hiru urte horiek, nahiz eta enpresari ohiak oraindik ez duen zehaztu hiru urteen salmenta hori nola burutuko den.

■ CICCIOLINAREN SEMEA

GUTXIK sinesten bazioten ere, diputatu izateari utzi zionean, Cicciolina pornografia aktore ohiak seme-alabaren bat izan nahi zuela jakinarazi zuen. 41 urteko emakume honek iragan astean seme bat izan zuen. Alderdi Erradikaleko diputatu ohiak, esaterako, amodio librea defendatzen zuen espetxea eta koarteleterako. Ugari izan ziren bere adierazpen eta xelebrekeriak, horien artean Golkoko Gerrak eztanda egin aurretik Saddam Hussein egin zion proposamena: amodio gau bat proposatzen zion bere gerra asmoak baztertzeko bazituen.

E L E M E L E

«Tiranoak bat bestearen atzetik jausten dira, historiaren abiadak zanpatzen ditu, Irakek bitartean tente jarraitzen du».

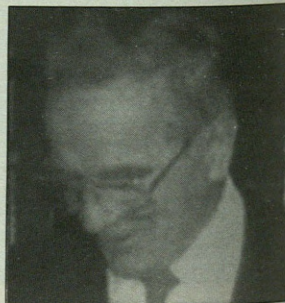
Sadam Hussein, Irakeko estatuburua.

«Arazo bat konpontzeko (Danimarkakoa) ez ditugu beste hamaika sortu gura, eta beste buruzagi komunitarioei ere berdin gomendatuko nieke, ez ezazue negoziatu».

Roland Dumas, Frantziako Atzerri ministroa.

«Milosevic-i telebista eta bere nazionalismo nazkagarria geratzen zaizkio, eta nazionalismoa barrotasuna da, ez biltzeko arrazoia».

Milan Panic, Jugoslaviako lehendakaria.

O I H A R T Z U N A K

IPAR IRLANDAN KATOLIKOAK POPULAZIO ERDIA DIRA JADA

IPAR IRLANDAN egindako azken inkesten arabera, katolikoak populazioaren % 43ra iritsi dira. Horrek esan nahi du azken hamar urteetan katolikoek populazioan %5eko hazkunde bat izan dutela. Beraz, katolikoek hazkundeak horrela jarraitzen badu, zenbait urtetan gehiengoa izango dira. Katolikoak, oro har, pozik daude berriarekin, baina baita beldurturik ere horrek protestanteak euren jarrerak gehiago gogortzea eta ixtea ekar dezakeelako. Azken 10 urteetako populazioaren garapenak erakusten duenez, bi komunitadeak geografikoki ere gero eta gehiago ari dira banatzen, katolikoak mendebaldean eta protestanteak ekialdean.

«Laster ikusiko dugu nola palestinar eta israeldarrak ados jartzen diren Zisjordania eta Gazaren autonomia edo trantsizio baterako».

Amer Musa, Egiptoko Atzerri ministroa.

«Aldaketaren baizeek (Clintonen bautaketatik) Espainia ere berarekin eramango dute».

Jose María Aznar, Espainiako Alderdi Popularreko lehendakaria.

«Ministroek Legebiltzarra kritikatzeko jarraitzen badute, gobernuak disolba dezaket».

Ruslán Jusbulátov, Errusiako Legebiltzarreko lehendakaria.

GAUR EGUN SUEDIAK EZETZ ESANGO LIOKE EK-RI

GUEDIAN egin berri den inkesta baten arabera, estatu honek Europako Komunitatean sartzea eskatu zuenetik, herritarrek lehenbiziz esango liokete ezetz sarrera horri. Irailean egin zen inkesta batean populazioaren % 45 aurka azaltzen zen, eta oraingoan ezetza % 53era iristen da. Baietzaren aldekoak % 30 besterik ez lirateke, eta beste % 17 batek ez daki zer egingo lukeen. 1991n, oraindik Invar Carlsson sozialdemokrata gobernuan zegoela, Legebiltzarreko alderdi guztiek, berdeak eta komunista ohiak ezik, sarrera proposamena onartu zuten. Horrez gain, EK-ko Batzordeak onartu egin du Finlandiako sarrera aztertzen hastea.

ATEZ BARRUKO MORRONTZA, ETXEKO LANGILEAK

Neskameena, Langilearen Estatututik at dagoen langile sektorea da. Beste gainontzeko langileek dituzten eskubide berak eskatzea, aspaldiko kontua da, baina alferrik.

Datu zehatzik ematerik ez badago ere, Euskal Herrian etxeako langiletzat aritzen direnak 40.000tik gora dira. Kontraturik gabe, sekula bukatzen ez den lan ordutegiaz eta soldata kaskarrekin... emakumezkoak ia denak. Langile hauek lan araudi orokorretik at egotearen ondorioak pairatzen dituzte. Inork egin nahi ez duen lana egiten dute. Inork estimatzen ez duena.

ADORACION Vicen- te lasartearra da, berrogei urte inguru ditu. Orain ha- mar bat urte, etxeako langile

hasi zen. Egunero, 8 ordutik gora, beste batzuen etxeko lanak egiten dihardu. Eguneroko lanak, dena den, ez dira hor bukatzen; bere etxera itzultzean, lan franko izaten bait ditu. Adoración ezkondua dago, eta bi seme-meren ama da. *«Honako hau lanbide gogorra eta gaizki ordaindua da, hori honetan ari den edonork esango dizu. Lanak ez dira sekula bukatzen, morrontza dirudi. Beste lanbideren bat edukiz gero, ez ginatke honetan arituko. Seguru».*

Lasartear hau Euskal Herrian etxeko langile ari diren milaka emakumezkoetatik bat da. Datu zehatzik eman ezin bada ere, Emakundek eginiko azterketa baten arabera, 17.000 dira Araba, Gipuzkoa eta Bizkaian lanbide honetan aritzen direnak. Nafarroan, orain arte, ez da sektore honetan azterketa fidagarriarik burutu, baina bertako INEMen (Espainiako Lanpostu Institutu Nazionala) izena emandakoak 2.000 inguru direla kalkulatu da. Ipar Euskal Herrian ere ez dago datu zehatzik.

Eskaintzen diren zenbakiak, dena den, ez dute balio handiegirik. Lanean ari direnak, praktikan, hor ageri direnak baino askoz gehiago bait dira. Emakume hauek, langile bezala, estatus berezi batean dihardute, ezkutuko ekonomian erabat murgildurik. Neskameen lan baldintza eta harremanak, Francoren garaian onarturiko dekretu batek arautzen ditu alde batetik. Bestetik, 1986ko lege batean, langile hauen lan baldintzak finkatu ziren. Lehenbiziko dekretuan, 1969an onartua, gizarte segurantzaz izateko eskubidea onartu zitzaion neskameei. Beste batzuen kontura la-

Ezkutuko ekonomiako talderik garrantzitsuenak

EMAKUNDEREN ardurapean eginiko «Emakumezkoaren hartu emana lan merkatuan» azterketaren arabera, 17.000 dira Gipuzkoa, Araba eta Bizkaian, etxeko langile lanetan aritzen diren emakumezkoak. Gizonezkoak, berriz, ez dira 1.000ra iristen. Emakumezko hauetatik % 67,7 35 urtetik beheragokoak dira, eta horien artean 25 urtetik beherakoak gero eta gehiago dira, gaur egun % 40,6. Azken datu hau esanguratsua da oso, hiru herrialde hauetan lan merkatuan ari diren emakumezkoetatik, 25 urtetik beherakoak % 16,2 baino ez bait dira. 1.000 gizonezko horien batez besteko adina, ordea, 45 urtekoa da.

Lanbide honetan aritzen diren emakumeetatik % 64,8 ezkongabeak dira, eta gazteak izan arren, beste lanbide batzuetan ari diren emakumeek baino ikasketa gutxiago dituzte. % 77k lehen mailako ikasketak burutu ditu, eta % 21,3k maila ertaineko ikasketak.

Etxeko langile aritzen direnen % 19,9 noiz behinka aritzen da lan hau

egiten, eta beren lan ordutegia, azterketaren arabera, lan merkatuan ari diren gainontzeko emakumezkoena baino pixka bat laburragoa da. Ordutegiari dagokionez, dena den, ezberdintasun handiak daude: % 31,3k 30 ordutik behera egiten ditu astero, % 46,5k 30-40 ordu inguru, eta % 22,2k 40 ordutik gora.

Emakume guzti haueetatik erdia baino gehiago, Gizarte Segurantzaz izena eman gabe daude. Ezkutuko ekonomia izenekoaren talde garrantzitsuenak da.

nean aritu arren, sektorea berezitat jotako erregimen baten barruan sartua izan zen. 1986ko legeak ez zuen lehengo gehiegi hobetu, izan ere, bere lan harreman eta baldintzak bereziak dira, lan arau orokorretatik kanpokoak, eta langile arruntak baino murriztagoak. Gaur egun, etxeko langileena, Langilearen Estatututik at dagoen sektorea da. Ez dituztela eskubide berak, alegia.

den? Kontraturik gabe aritzea, eta ondorioz langabezi laguntzarako eskubiderik ez izatea. Baita hartu

behar izanez gero ere beste baina beste gertatzen da, eta gizarte segurantzaz langileak ordaindu beharko du».

Lan baldintza negargarriak

Bilboko ELEko (Etxeko Langileen Elkarte) lehen-dakaria den Pilar Gil-ek, emakume hauek zein lan baldintzatan aritzen diren azaldu digu: *«Hau Langilearen Estatututik at dagoen lanbidea da, horrek dakarren guztia erekin. Legea, bestalde, ikuspegi indibidualean oinarritua dago, eta ez du ezertarako balio. Praktikan zer gertatzen*

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

Legeak dioenez, bestalde, asteko 40 lanorduen truke, neskameek soldata minimoa jaso behar dute gutxienez: 56.280 pezeta (2.814 libera). Pilar Gilek adierazi digunez, hori ez da horrela izaten: «*Teorian 8 orduko lan ordutegia egin beharko litzateke, baina batez beste media eginez gero 10-12 orduko lan eguna ateratzen da. Batez besteko soldata, bestetik, 35.000 pezetakoa izaten da*». Etxeko Langileen Legeak dioenez, gainera, 15 eguneko bi soldata estra jasotzeko eskubidea dute langileek. Baina hori ere ez dute. Jasotako soldata eskasari, horrez gain, 'kenketak' egiten zaizkio: «*Etxean egon eta jateagatik, soldata hauek % 45 murritzten dira askotan. Janariarengatik, teorian, % 15 baino gehiago ezin dizute kendu, eta hori nagusiarekin akordio horretara iritsiz gero bakarrik. Baina hau guztia kontrolatzea ia ezinezkoa da, azken batean langilearen hitza nagusiarenaren kontra bait da*».

EAEn, ELEkoek diotenez, 37.000 dira etxeko langile aritzen direnak. Horietatik Gizarte Segurantzaz izena emanda daudenak 7.000 - 8.000 dira, eta Nafarroan 2.000. Sektorearen beste arazo nagusietako bat, langile bakoitzaren egoera ezberdinak sortarazten duen elkartasun falta da, salaketak eta errebindikazioak egitean beharrezkoa. Pilar Gilek esan digunez, «*bakoitzak bere egoera pertsonala*

Garbiketa zerbitzuak eskaintzen dituzten enpresetan ari diren gizonezkoen lan egoera, etxeko langileen arraz ezberdina da. Gizonezko hauek etxeetan aritzen ez badira ere, konparazioa baliagarria da. (Argazkia: Txema Arrugaeta).

du, bere akordioa egin. Horrek elkartasuna galarazten du. Oraingo legea kentzea eskatzen dugu, eta INEMen bitarteko kontratua egitea. Soldata agiria ere eskatzen dugu. Garbiketa langileek dituzten eskubide berak eduki behar ditugu. Sektoreko patronalik ez dagoela esaten digute —jarraitu du Pilarrek—, ordezkariarik ere ez dagoela.

Non egingo dira langile hauteskundeak? Moduren bat aurkitu beharko da».

Begoña Sagasti soziologaren ustez, askoren artean «Etxeko langileak» izeneko azterketaren egilea, neskameena gizartean modu integrean planteatu beharreko arazoa da: «*Etxeko lana arlo pribatutzat hartzen da, eta hori emakumeon arduratzat hartua izan da historikoki. Oraingo borroka Langileen Estatutuaren barruan sartzeko izango litzateke, legedi aldetik; baina honekin batera, lan hau sozialdu beharra dago. Eskubideak eskatzearekin bat, zerbitzu*

*publikoak eskatu behar dira, haurtzaindegiak, jateko leku publikoak... eta debatea sortu». Begoñaren aburuz, gainera, neskame lanetan aritzen direnen ezauzgarriak aldatzen ari dira: «*Aldaketa izan da, gehiengotik emakume belduak izan bait dira orain arte, ikasketak maila gutxiak eta diru gutxi familetakoak. Gaur egun gero eta neska gazte gehiago sartzen ari da, beste irtenbiderik ezean.**

Gizonezkoen garbiketa enpresak

ADA (Besteren Etxeko Langile Alokairudunak) elkartek nafarreko Maite Lopez, Begoña Sagastik esandakoaren ildo beretik mintzatu zaigu: «*Helburua, azken batean, sektore honen desagerpena lortzea da, morrontza da eta. Horretarako lanbide alternatiboak eskatzen ditugu: haurtzaindegiak, janleku kolektiboak... eta abar. Lan hau egitekotan, lege aldetik egoki arautua eta eskubide guztiekin behar du. Garbiketara zuzentzen diren gizonezkoen enpresak bezala*».

Garbiketa lanetan aritzen diren gizonezkoen kasua, izan ere, arraz ezberdina da. Enpresa moduan antolatutarik, Langileen Estatutuan garbiketa langiletzat joak, ez dira, dena den, etxeko langileak bezala etxeetan aritzen. Nolahani ere, konparazio gisa, baliagarria da. Gizonezko hauek, finean, langile orok dituen eskubide berberak dituzte. Etxeko Langileen kasuan ezkutuko lana da. Inork estimatzen ez duena.

■ **«Etxeko lana arlo pribatutzat jotzen da, eta hori historikoki emakumeoi eman izan zaigun ardura da» ●**

BEGOÑA SAGASTI

Alberto Irazu

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Ageretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa Ibilbidea, 37
ZARAUZ

SUPER ANDONAEGUI; C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Eliceagi kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jeltzaileen atzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

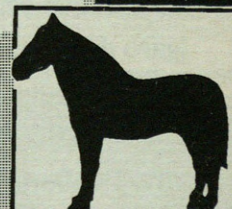

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

ETB: AMESTUTAKO HEGOAK GALDU DITU TXORIAK

Hamar urte pasatu dira hiru koloredun txoritxoak bere hegoak zabaldu zituenetik. 10 urte 1982ko Gabon Zahar egunetik, gaueko 12etan Elene Lizarraldekarlos Garaikoetxearen hitzaldiari sarrera eman zionetik. Hamarkada bat igaro da eta garai hartan zeuden ilusioak zahartu dira. Denbora horretan gauzak asko aldatu dira telebistan, erdarazko bigarren kate bat sortu ere.

Elene Lizarralderena izan zen ETBk igorritako lehenbiziko aurpegia, 1982ko abenduaren 31ean. Ordutik baliabideak asko aldatu dira.

«EZ, ez da guk amestutako telebista», esan digu Joan Mari Torrealdaik, «Euskal Telebista eta euskara» liburuaren idazlea eta «Jakin» aldizkariaren arduraduna gaur egun. Torrealdai Euskal Telebistaren garai bate-

ko historiagilea bihurtu zen, 1986an aipatutako liburua argitaratu zuenean. 1986tik aurrera gauza asko aldatu dira ETBn.

Adituen ustez, hauen artean Petxo Idoiaga, Euskal Herriko Unibertsitateko

irakaslea, bi epealdi nabaritzen dira 'txoritxoaren' bizitza labur honetan, «Gorrdoren aurrekoa eta Gorrdodo eta gerokoa. Bere esku, adibidez, ETB-2 sortu zen eta audientziaren bereganatzea irizpide garrantzitsua bihurtu».

1979an, jada, Euskaltzaindiak, argitratutako «Hizkuntz borroka Euskal Herrian» liburuaren bidez, euskarak eta Euskal Herriak telebista euskaldun baten beharra agertzen zuen. Dagoeneko, eztabaida gizar-tean eta agintari politikoen ahotan zegoen, baina oinarriak ez ziren eraikiko 1982ko maiatzaren 20ra arte. Alegia, EITBren Legea onartu arte. Euskal gizarte-ko estamentu desberdinetatik behin eta berriro aldarrikatutakoa lortzeko —komunikabide euskaldunak—, lehenengo pauso sendoa izan zen. Ramon Labaien, orduko Kultur Kontseilaria, euskaldunen 'hego ametsen' buru bihurtu zen. Orduan ere, kate autonomikoen legea pil-pilean zegoen, baina TVEren ametsak eta ETBrenak ez ziren berdinak. Madriletik 3. kate edo telebista autonomiko

erregionalista eta osagarria planteatzen zen bitartean, Hego Euskal Herritik eta Kataluniatik telebista autonomo eta elebakarrak aldarrikatzen ziren. Beraz, 1982an Eusko Jaurlaritzak 3. kate horretako frekuentzia 'lapurtu' zuenean —jokabidea ez baitzen legezkoa izan—, 4. kate bat sortu zuen. Kate oso, autonomo eta euskaldun baterako aukera. *Hala eta guztiz ere* —esan digu Joan Mari Torrealdaik— *indefinizio*

asko zeuden. EITBren Legeak, adibidez, ez du zehazten zein bizkuntzatan hitz egingo den, eta Ramon Labaienek gauza bat esaten zuen bitartean, Amatiñok kontrakoa botatzen zuen. Dena den, euren borondatea euskara hutsez egitearena zela uste dut.

Baliabide gutxirekin pantailaratu zen ikurrina. Ramon Labaienek esan digunez: *«Emisio egunean instalazio finkorik ez zegoenez, unitate mugikor bate-*

ETB-REN IKUSENTZULEGOA (%)

Data	Iturria	ETB-1	ETB-2
1984/6	CIES	14,6	—
1985/12	CIES	19,3	—
1986/11	GALLUP	19,7	4,7
1987/2	CIES	15,3	4,4
1988/5	CIES	6,6	11,5
1989/8	ECOTEL	13-15	20-25
1990/10	CIES	8,3	30
1991/11	CIES	11,7	27,3
1992/10	ECOTEL	5,1	11,9

H E M E R O T E K A

«Euskal Telebista euskara hutsez ez bada, ni ez nauzue telebista borretan ikusiko, nik hori esan dezaket».

Ramon Labaien. Argia, 82-VI-18

«Lotsagarria da gaur egungo telebistan Franco garaian baino euskara gutxiago egotea».

Xabier Kintana. Egin, 82-VII-8

«ETB kolokan jarriko zen gobernu ez abertzale batekin».

Amatiño. El Diario Vasco, 84-VII-26

«ETBk alderdien diziplinaren pean gutxiago sartua behar luke».

Julio Caro Baroja. El Diario Vasco, 84-IX-20

«ETBri esker, gure mendekoa den tresneriaren bidez zabaltzen da gaur egun euskara».

Txillardegi. Argia, 1984ko urtekaria

«ETBk 'Dallas' eta ezer gutxi gehiago emateko 5.000 milioi pezeta gastatzen ditu».

Calviño. Egin, 84-X-1

«Telebista euskaraz nafar guztien eskubidea da».

Zaldiko Maldiko Elkarteak. Egin, 84-XI-8

«ETB euskaraz izateko jaio zen eta, aldatzen bada, engainu izugarria izango litzateke».

Amatiño. El Correo Español, 85-II-17

«ETBk aniztasunaren isla izan behar du eta ez du bazterketarik sortu behar».

J.M. Gorordo. El Correo Español, 85-IX-26

«Kontuz: Euskal Telebistan erdara gehiago sartu nahi digute».

EHE. Kilometroak 85, Urretxun banatua, 85-X-6

«ETBk epealdi bat burutu du, orain kalitatean zentratuko gara».

J.M. Gorordo. Euzkadi, 85-X-17

«Bistan da ETBn bizkuntz eredia birplanteatu nahi dutela».

J.M. Torrealdaik. Argia, 85-X-27

«Sozialistak baldin badatoz akabo ETB-2».

J.M. Iriondo. Argia, 86-X-12

«Euskaraz izatearen aitzakiarekin gebiegi barkatu zaio ETBri».

Ramon Etxezarreta. Argia, 1986ko Urtekaria

«ETBn Nafarroari eskaintzen zaion atala butsaren hurrengoa da».

Martikorena. Navarra Hoy, 87-III-3

«Gainezka betetzen ari dira Eusko Jaurlaritzaren eta Legebiltzarraren helburuak».

J. Ortuondo. Eguna, 87-XII-31

«Bada ETB-1en erdara sartu nahi duen jendea, eta hortik ez goaz».

Joseba Arregi. El Correo Español, 88-XII-10

«ETBk, tamalez, EAJren espresibide izaten jarraitzen du».

J.A. Maturana. El Diario Vasco, 89-III-2

«ETB-2 hau ez da behar. Jose Luis Moreno eta J.M. Inigo, horiek denak ez dira behar».

Hasier Etxebarria. Argia, 1990ko Urtekaria

«ETB-1entzat diru lasaitasun bezala zerbitzea da ETB-2ren helburuetako bat».

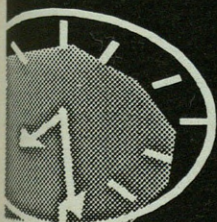
Joseba Arregi. El Correo Español, 90-XI-5

«Gorordo edozein komunikabide euskarazkotan betaezinezkoa da, bere euskaragatik hain zuzen».

Ramon Etxezarreta. Egunkaria, 91-III-19

19.00 - 19.30

MUGAZ GAIN

HERRI Irratia

OM 1.224 DONOSTIA

LOIOLA FM 99'8

EUSKO JAURLARITZAKO DIRULAGUNTZAK ETB-RI

Urtea	Dirulaguntza (Milioi pezeta)	Gehikuntza
1982	1.499,951	—
1983	1.396,404	-% 6,8
1984	1.714,013	% 22,7
1985	2.059,740	% 20
1986	3.194,420 (ETB-2ren sorrera)	% 55
1987	4.583,000	% 43,5
1988	5.526,000	% 20,5
1989	5.913,000	% 7
1990	6.638,728	% 12
1991	8.378,000	% 26
1992	8.567,356	% 1,3

Iturria: Eusko Jaurlaritzako Kultur Saila

Azken urteotan ETBk Kultura Sailaren aurrekontuaren erdia baino gehiago behar izan du. ETB-1ek kultura, kirola eta haurrentzako programak igortzen dituen bitartean, ETB-2k informatiboak, zinema eta kultura ditu oinarri.

tik egin genuen eta inork ez zekien zehatz nola maneiatzen zen bura». EIT-Bren Legearen arabera, «euskal herritarren partehartze politikorako eta, euskararen garapena oinarritzat hartuta, euskal kulturaren hedapenerako» sortu zen ETB. 1983ko lehe-

nengo hilabeteetan «Tele-Berri»-ren afera izan zen lehenengo iskanbila. «Tele-Berri» gazteleraz igortzen zen hainbat euskaltzaleren kexuen artean. Eusko Jaurlaritzaren inguruan sortutako Euskara Aholku Batzordeak beste komunikabideetan elebitasuna zatika

sartzearen porrota iragari arren, ETBk formula bilatu zuen: eguerdian «TeleBerri» sartu eta arratsaldeko igorpenak —hasiera batean 19.00-23.00 ordutegia zegoen— euskara hutsez egin.

Petxo Idoiak, Euskal Herriko Unibertsitateko irakasleak azaldu digunez,

«1982an hainbat euskaltzaleren nabiak eta Jaurlaritzarenak bat egin zuten. Eusko Jaurlaritzak bere esku hartu zituen konpetentziak, nabiz eta lege aldetik gai latza izan. Hemendik Gobernu zentralaren aurrean egindako ak-tuazio —ez hitzak— gogorrena izan da. EAJn oso sartuta zeuden kontzeptuak ziren Herria - Hizkuntza - Telebista».

Ilusioa eta proiektua aurrera ateratzeko erronka 1986an amaitutzat joenezake, Areilzagaren zuzendaritza amaitu zenean. Jose Maria Gorordo izendatu zuten EITBren zuzendari nagusi. «EAJren banaketarekin azaltzen da» adierazten du irakasleak. Programazioaren logika aldatu zen. Errekorra apurtu zuen: urte betean igorpen ahalmena % 74 handitu zuen —errepikapenak kontuan hartuta—. Kataluniarrekin erabilitako «sartze arinaren eredua» bereganatu zuen; alegia, fikzioa eta kirola sartu audientzia zatirik handiena hartzeko. Normalizatu gabeko hizkuntza

AZTERKETA GENEROKA (%) 1992ko irailak 28 - urriak 4

Katea	Zinea	Serieak	Lehiaketak	Kirolak	Musikalak	Erligioa	Kultura	Arinak	Inform.	Haurrak
ETB-1	8,8	11,9	1,8	15,8	7,6	1,8	16,8	6,8	7,8	21,9
ETB-2	23,2	16,7	5,0	2,7	1,6	15	18,1	10,3	20,0	1,0
TVE-1	16,3	28,1	6,3	1,0	3,1	1,8	3,2	7,6	10,7	21,0
TVE-2	23,2	11,3	3,9	16,7	5,1	0	34,8	1,1	0,7	0,1
ANTENA 3	23,6	29,8	4,6	3,1	0	0	5,5	7,8	7,9	17,6
TELE 5	22,1	30,9	8,3	2,3	2,2	0	1,0	8,6	7,3	17,4
C +	58,1	5,2	0	7,7	9,9	0	9,8	0	5,2	3,9

Iturria: ECOTEL

Jose Mari Calleja: «Euskal herritar guztiek gertu duten informazio arin bat eskaintzea da ETBren helburua»

ARGIA. Zeintzuk izan ziren, zure ustez, ETBren sorreraren arrazoiak?

J.M. CALLEJA. «Teleberri-ren editore bezala lortu nahi dudana behintzat, zera da, euskal herritar guztiek gertu duten informazio arin bat eskaintzea. Hau guztia oinarritzko ideia batekin, ikusentzulea ez aspertzea, entretenigarria egitea.

A. ETB-1ek eta ETB-2k helburu desberdinak dituzte?

J.M.C. ETBk bi bokazio ditu. Bertako telebista izatea, eta jendearen ilusio eta nahiekin zerikusi handia duena, tresna berezi batekin: euskara. ETBk paper erabakiorra jokatu du herri honen azken hamar urteetako historian, euskararen normalizaziorako tresna izan delako. Haurrentzat, adibidez, guztiz naturala da marrazki bizidunak euskaraz ikustea.

A. Edukiari dagokionez bereizten al dira bi kateak?

J.M.C. Ez dut uste desberdintasunik dagoenik. Ikusentzuleak desberdinak izan arren, kate biek zerbitzu bat eskaintzen dute. Batzuetan publikoa desberdina da eta beste batzuetan ez. Helburuak berberak dira, informatzea, formatzea eta entretenitzea batez ere. Baina dudarik ez dago Euskal Telebista gero eta profesionalagoa dela, ikusentzuleen eskaerak gero eta

hobe erantzuteko gai dela.

A. Nola orekatu kultura eta audientzia?

J.M.C. Telebista publiko kulturalaren hedapena, hizkuntza eta formatze saioa eta audientzien bereganatzea orekatzera behartuta dago. Konkurrentziak alde onak eta txarrak ditu. Gauza da telebista publiko batek kalitate minimoa eskaini behar duela saio batzuetan, eta beste batzuetan, aldiz, gorengo kalitate maila, audientziak bereganatu ahal izateko.

«Bi garai nabarmentzen dira ETBren historian, Gorordoren aurrekoa eta gerokoa» ●

tu zen», esan digu EHUKo irakasleak. Administrazio Kontseiluko partaidea zen Ramon Etxezarretak honez esan digunez, «Euskal Telebistak kontrol ideologikoa ez egoteko aukerarik izan du, eta horren erantzulea Herri Batasuna da. Beste instituzio batzuekin bezala, HBk ez zuen ezer jakin nahi ETBz. Kontrol ideologikoak momentuak ditu. Baina Administrazio Kontseiluetan protesta gebienak sortzen zituen gaia herribatasunismoa zen».

1985ean presioa hasi zen, politikoa eta intelektualena.

«PSOEk eta komunikatzaile espainolistek, adibidez, Vicente Copak eta Zorrillak gogor kritikatu zuten ETBren eredua, diskrimina-

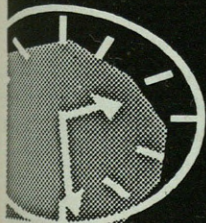
tzailea dela esanez. Gorordo sartu zenean, ETBren eredua aldatu zen. Eredua kultural batetik 'la televi-

Jose Mari Calleja dugu «Teleberri-ren arduraduna, bere helburua «bertoko informazioa ematea» da.

14.30 - 16.00

KALE KANTOIAN

HERRI Irratia

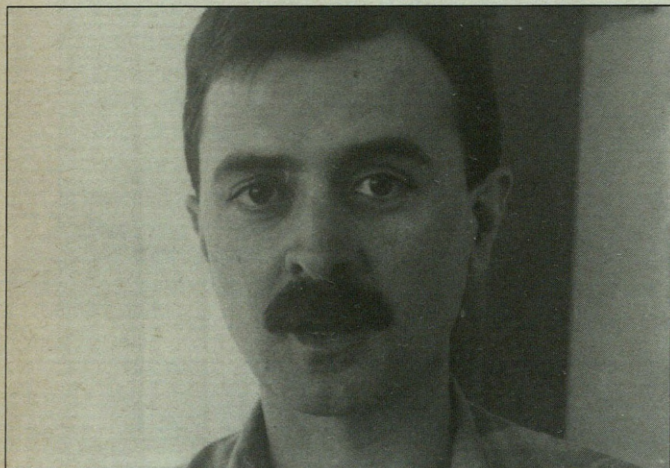
Laxaro Azkune

OM 1.224 DONOSTIA

LOIOLA FM 99.8

Xabier Zaldúa dugu hasieratik ETB ezagutzen duen kazetaria. Azken urteotan kultura saioak egin ditu, bere ustez, «garrantzi gutxien ematen zaion alorra» izan arren.

Xabier Zaldúa: «Euskarazko katea, erderazkoaren menpean dago erabat, betelanean»

ARGIA. Nolako giroa zegoen 1982ko ETBn?

X. ZALDUA. Zerbait handia egin nahi zela eta espektatiba guztiak bertan jarri zirela nabaritzen zen, baina berriegia zen. Orduko zuzendaritzak telebista denok osatzen genuela esan zigun. Gaur egun, hau soldatapeko lan bat besterik ez da.

A. Zergatik gertatu da hori?

X.Z. Beno, denbora ez da alferrik pasatzen. Hasiera batean telebista gaizki jaiotako umea izan zela esan bada ere, korrika eta presaka, gerora izugarri handitu da, eta nik uste

sion de aquí' izatera pasatu zen. Ordura arte kultura bazuen helburu, Gorordorekin efikazia politikoa, audientzia eta errentagarritasuna izan ziren», esan digu «Jakin-eko arduradunak. «Oposizioak erabilatako argudioak Gorordok be-

retzat hartu zituen». Agintarien ustez, euskaldunak ez direnak euskal mundura hurbiltzeko tresna izango zen, eta hasiera batean, kate biak osagarriak zirenez, ez zegoen konfrontazio baterako tokirik. ETBk zituen arriskuak etxean sartu ziren, «artaldean otsoa sartzea izan zen hori-jarraitu du Torrealdaik.

«Gorordo Administrazio Kontseilura agertu zen —kontatu digu Etxezarretak—, eta esan zigun erda-

buruak eta gaur egunekoak ez dira berdinak.

X.Z. Teorikoki helburuak berdinak direla esango dizute, baina 1982an guztiok geunden inplikatuagoak, eta egun nik ez ditut helburuak hain garbi ikusten. Telebista, medio bezala, kuestionatuta dago pribatuak sortu direnetik, eta hori bereziki igerrri da ETBn.

A. 1986tik aurrera merkatu sisteman sartu nahi zutelako?

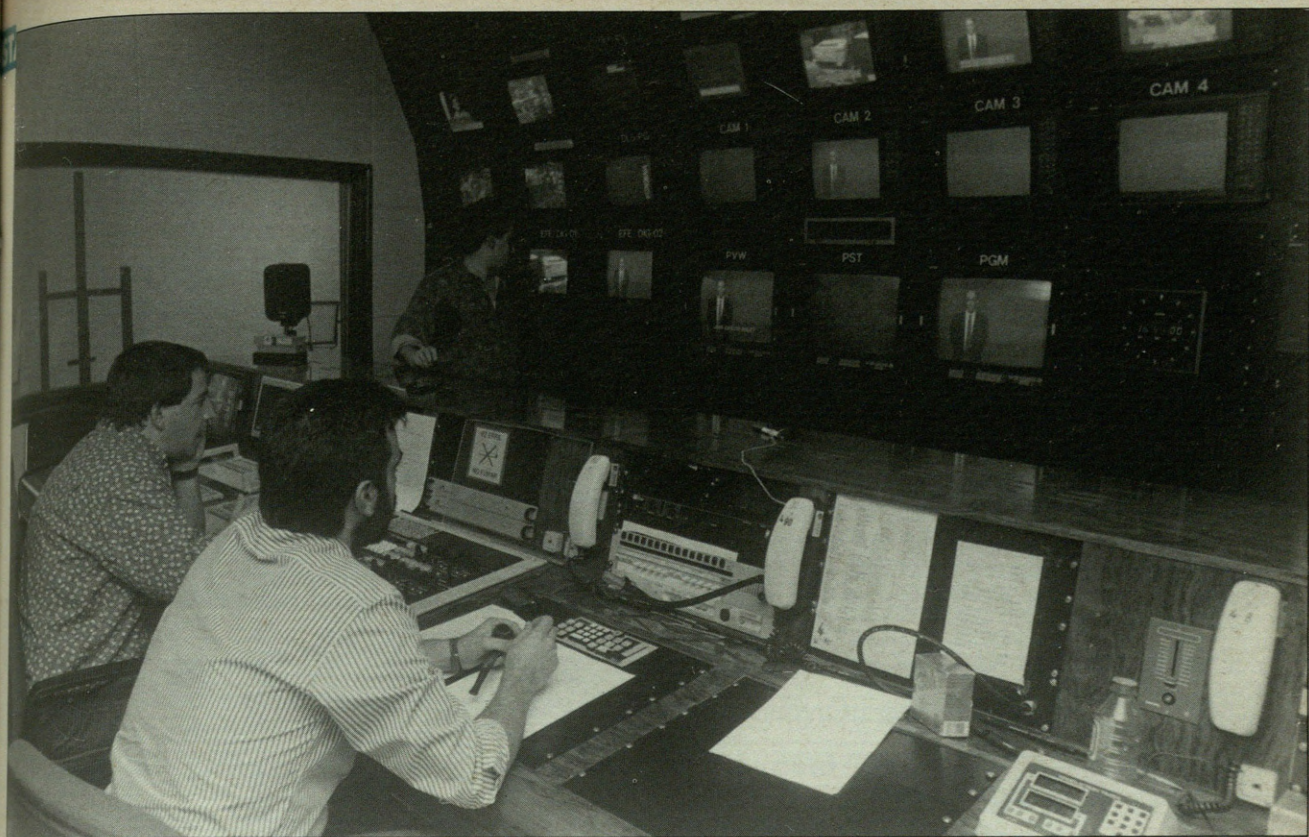
X.Z. Gaur egungo irizpide bakarra audientzia lortzea da eta, horregatik, gurpil zoro batean sartuta gaude. Euskarazko katea, erdarazkoaren menpean dago guztiz. Telebista alternatibo bat izateko bidea galdu du, guztiz konpetitibo izateko lerratuz, nahiz eta gero kontrakoa esan. Irizpide hori erabiliz, kulturako saio seniorik ez da egiten, irizpide honen arabera kulturak ez duelako audientziarik ematen. Gordinki esanda, ETB-1 betelanean dabil eta audientzia bila benetan dabilena ETB-2 da.

razko kate bat martxan jartzen saiatuko zela. Egund berean, 'Deia'n zetorren berria: 'ETBk erdarazko film bat igorriko du 2. kate batean'. 1986ko maiatzaren 30ean hasi ziren ETB-2ren emanaldi esperimentalak, eta Administrazio Kontseilua, biltokirik ez duen batzordea, egunkariaren bidez enteratu zen.

Komertziala ala kulturala?

1986tik behin eta berriro eztabaidatu den gaia: nola-koa izan beharko luke ETBk? Komertziala ala kulturala? Etekin ekonomikoak edo gutxienez bere burua finantzatzeko duen komunikabidea ala, publikoa denez, denon eskubidea den kulturaren hedapenerako tresna? Erdarazko publizitaterik izan behar du? Onugarria al da Kultur Sailaren aurrekontuaren erdia baino gehiago hartzea? Zergatik ETBren aurrekontuaren % 75 Kultura Sailetik dator? Galdera hauek Joseba Arregi, egungo Kultur kontseilariari bota nahi izan dizkiogu baina, hainbat sai-ekin eta gero, ez da posible izan. Sailburuordea den Mikel Etxebarriak ez du bere burua gai ikusten galdera hauek erantzuteko.

«Efikazia eta ikusleak eskatzen badira Euskal Herrian —Joan Mari Torrealdaik esan digu—, horrek erdarara pasatzeari esan nahi du besterik gabe. Errentagarritasuna edozein enpresak bilatu behar duen gauza da, baina enpresa publikoa pribatutik bereizten duena helburu batzue-

betetzea da. Helburu horien izenean manten daiteke aurrekontu publikoetatik dirua emanaz. Helburu

horiek mantentzeko bat bagatoz, ETB justifikatuta dago, besterik gabe.

Argi geratu da, kate biek

elkarri kopetentzia egiten diotela, agian, ez programazio egituraketan, baizik eta diru iturrietan.

ETB hasieran 15 lagunek osatzen zuten. Gaur egun 627 langile dira guztira.

Ramon Labaien: «Hartutako neurriak telebista euskaldun bat egiteko ziren»

ARGIA. Zergatik eta zertarako sortu zen ETB?

R. LABAIEN. Gure intentzioa zen, eta hori gobernuaren programan zegoen, euskara babestea. Telebista euskarari azken bultzada emateko egin zen.

A. Dena den, hasiera bartan zenbait indefinizio gertatu ziren, batzuek esaten zuten erdara ere sartuko zela...

R.L. Hori Amatiñoren tesia zen. Gainera, Amatiñok ez zuen gaia kontrolatzen, nik kontrolatzen nuen. Ez zen neurririk hartu erdara erabil-

tzeko; Arazoa telebista euskaldun bat prestatzea zen, eta hartu ziren neurri guztiak telebista euskaldun bat egiteko izan ziren. Bikoizketa eskola izan zen lehenengo pausoa. Telebista kultur tresnatzat pentsatu genuen, eta komunikabide euskaldunak beharrezkoak ziren.

A. Errentagarritasun politikoa ere ez al zen asmoa?

R.L. Ez, gure nahi bakarra telebista euskaldun bat egitea zen.

A. EAjk erakutsitako jarrierarik 'erradikalena' ETB aurrera ateratzeko

izan zela diote.

R.L. Erabaki arriskutsua izan zen Espainiako 3. kanaleko frekuentziak hartzea. Espainolek TVEren osagarritzat nahi zuten ETB, eta erregionala izatea; eta guk telebista oso bat nahi genuen. Gobernu hartan jende erradikal asko ginen.

A. Nola hartu zenuen ETB-2ren sorrera?

R.L. Interesik gabe. Telebista erdaldun bat egitea ez da zaila. Nik esan nuen Legebiltzarrean komunikabideak eta hezkuntza zirela gure defentsa nazionala. Baina denak ez daude nerekin ados, diudienez.

Ramon Labaien, 1982ko Kultur kontseilariaren borondatea telebista euskaldun bat egitea zen, «hezkuntza eta komunikabideak gure defentsa nazionala direlako».

Luis Alberto Aranbarri «Amatiño»: «ETBren proiektua elebiduna izan zedin egin zen»

ARGIA. Zutaz esaten da ETBren inspiratzailea izan zinela. Nola gogoratzen dituzu garai haiek?

AMATIÑO. Beste garai batzuk ziren. Orduan, erabat komentzituri- keunden dena posible zela eta dena egiteke zegoela eta guri, nolabait, belau- naldi baten komunikabi- deekiko hainbat aldarri- kapen aurrera eramatea suertatu zitzaigula. Bage- nekien noizbait etorri behar zela. Ilusio ikaraga- rriko garaiak izan ziren.

A. Oso famatua izan zen Labaien esaldia «edo fre- kuentziak ematen dizki- gute edo Goardia Zibila bidaltzen digute».

A. Garai hartan gauza as- ko esan ziren eta ez dut

gogoratzen zehatz-mehatz esaldi hori, baina nik esan- go nuke izpiritu hori ba- zegoela. Adibidez, hasi gi- nen egunean, biharamu- nean, Kataluniatik deitu ziguten Goardia Zibila agertu al da? galdetzen. Ez zela agertu esan genienean hurrengoak beraiek izan- go zirela esan ziguten.

Gobernu zentralekoek ez zuten espero ETB ate- rako zenik. Hainbat elka-

■ «Orain ari garen ereduarekin, hasierako helburuei erantzuten ari gatzazkio» ●

rriketa egon ziren TVE- koekin. Haiek ETB TVEren adar bezala planteatzen zuten. Noski, guk infor- mazio orokorra eman nahi genuen, merkatuan pro- duktuak eman eta bikoiztu nahi genituen eta orduan, ez zen posible, agian gaur egun posible izan zite- keen.

A. Baliabideak alde ba- tera utzita, oso desberdi- nak ez al dira 1982ko ETB eta gaur egunekoak?

A. Ez nuke esango des- berdinak direnik. ETBk gaur egun lortu du duela hamar urte ez zuen egune- rokotasuna, errealismoa, profesionaltasuna... de- nok, langileek zein zu- zendaritzak, guztiok ditu- gu 10 urte gehiago.

A. Beraz, filosofia eta hel- buruak berdinak dira.

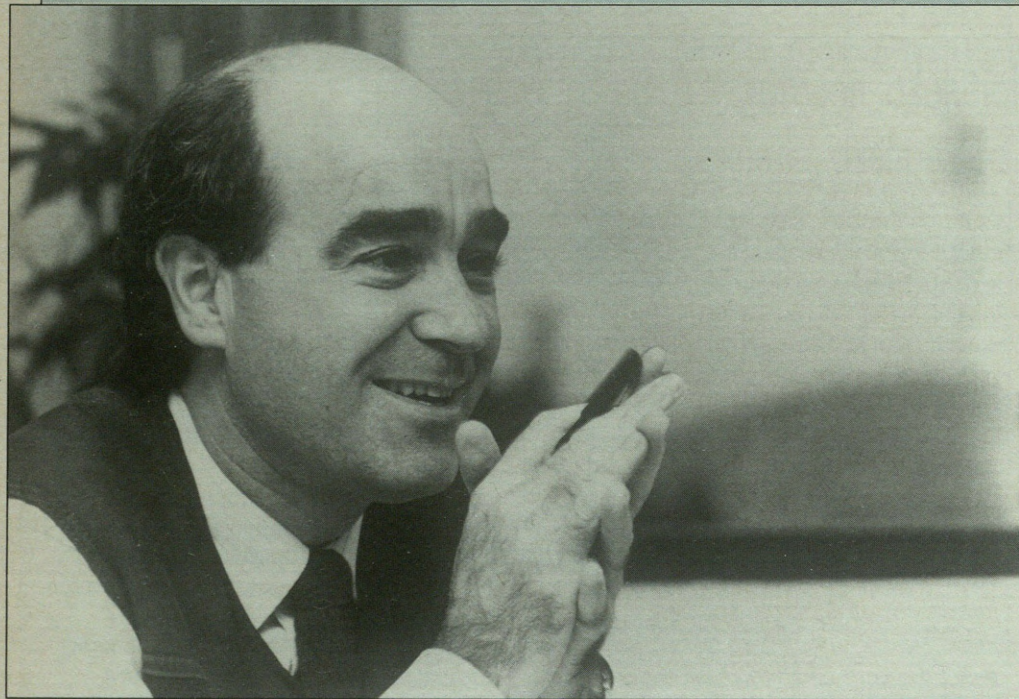
A. Aldaketak ere badau- de. ETB sortu zenean kate bakarra zegoen eta orain bi daude.

A. Legebiltzarrean aur- keztuko den txostena eta 1982ko EITBren Legearen artean badaude diferen- tzia batzuk helburuei da- gokienez. Zer gertatu da, euskal kulturaren beda- pena ETBn, euskararen erabilerara mugatu dela? Zer gertatu da herritarren partehartzearekin?

A. Euskal Telebistaren sorreran bi ideia nagusi azaltzen dira: euskal kultur eta hizkuntzari erantzun- go liokeen telebista batetik, eta bestetik, herritarren es- kuhartze politikoa bidera- tuko duena. 10 urteren bu- ruan, ETB-1ek lehenengo ideari erantzuten dio edo erantzun nahi lioke bete- betean, eta ETB-2k herri- tarren informazio eskubi- dea eta partehartze politi- koari erantzuten dio.

Gezurra dirudien arren, ETBren egitasmoa inoiz ez zen planteatu elebakarta- sunean. Proiektua elebi- duna izan zedin egin zen. Hemen inoiz ez da plan- teatu ETB bat euskaraz eta gero nolabaiteko traizio bezala ETB-2 sortu. Horren froga da lehenengo zazpi edo zortzi kazetarien ar- tean gutxienez bik ez ze- kitela euskaraz; eta baze-

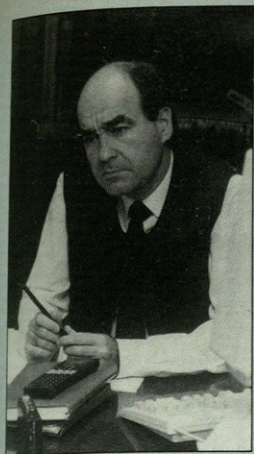
duzun katean, hau da, er- darazko katean. Momen- tuz, kirola ETB-1en dago, baina hau zalantzan jar- tzen bada, euskarazko ka- tea pikutara doa. Argi esan behar da: kate bakarra eta euskalduna behar dugu, eta gizartea kontura dadila horrek kostu batzuk dituela.

«Amatiño»-ren iritziz «izugarri zaila da kultur hedapena eta audientziaren arteko oreka mantentzea».

Une honetan, ETB-2k pu- blizitatetik ETB-1k baino diru askoz ere gehiago ja- sotzen du, teoriar, komuni- kabideen diru iturririk ga-

rrantzitsuena. Petxo Idoia- garen ustez, «diru sarrerak nora bideratu erabaki behar da eta, non sartuko dituzu? Publizitatea lortzen

goen beste pare bat ere, euskaldunak izan arren, beren lanean sekula euskara erabili ez zutenak. Bagenekien informatiboak erdaraz izango zirela.

A. Gaur egun ETBk bi irizpide erabiltzen ditu: bat merkatuak ezartzen duena eta audientzien bereganatzearena; eta bestea, ikusleak galdu gabe, kultur tresna izatea. Ez al da oso zaila bi irizpide baten artean oreka mantentzea?

A. Benetan izugarri zaila da. Orain bertan, ETBri eskatuko baliote hiruzpalau hilebetetan audientzia handitzea, edo zeinek erraz igoko luke bost puntutan ETBren audientzia; zeren truke da kontua. Beste batek kultur programa gehiago egiteko esango balu, egiterik badago, baina 5 puntu galduko genituzke. Une honetan, gure

helburua ikusleen % 20 lortzea da. Francoren dokumentalaren ordeztia edo zine pornografikoa edo barkatu, erotikoa jarriko bagenu, audientzia igoko litzateke baina... koska hor dago. Izugarri zaila da norberak nahi duenaren arabera igotzea.

A. Zer nahi du herriak, edo agintari politikoe?

A. Uste dut, une honetan, orain ari garen ereduarekin erantzuten ari gatzaiakiolara hasierako helburuari. Guk haurrentzako programak, kultura eta kirolak ematen ditugu ETB-1en eta ETB-2n zinea, informazioa eta kultura.

«Gobernu zentralekoek ez zuten espero ETB aurrera aterako zenik» ●

A. Europako beste telebista batzuekin konparagarria al da ETB?

A. Ez Europan ezta munduan, ez dago bi telebista kate dituen 500.000 hitzuneako kolektibitatearik, nahiz eta nazio independentea izan. Horrek esan nahi du diru apustu bat egiten ari garela, eta ez dugula beste erreferentziarik.

gara. Ikusleak aitzakiatzat hartzen dira eta hori, azken batean, erdarari lekua uztea da. Eta bestetik, besteekin konpetentzian baldin bagaude, ez dugu zertan 'telezaborra' egin behar, eurek baino askoz ere txarragoa egingo dugulako.

ETBk hainbat eztabaida

eskoia publikoak dituen bezala. ETBk bizkuntza aldeetik eta kulturalki zentzu osoa du, defenda dezagun».

Ramon Etxezarretaren ustez, «telebista publiko batek, zerbitzu bat emateaz gain, entretenigarria izan behar du, baina alde batek kontrakora pasatzen ari

ETBk PUBLIZITATETIK JASOTAKO DIRUA

Data	Diru kopurua (milioi pezeta)	Aurrekontuaren %
1983	40,525	% 3,12
1984	280,805	% 13,92
1985	253,155	% 9,24
1986 (ETB-2ren sorrera)	406,285	% 12,43
1987	492,146	% 10,01
1988	625,325	% 11,17
1989	904,19 7	% 12,48
1990	1.689,592	% 19,7

Iturria: "Ikusentzuteko Industria Euskadin" Patxi Azpillaga.

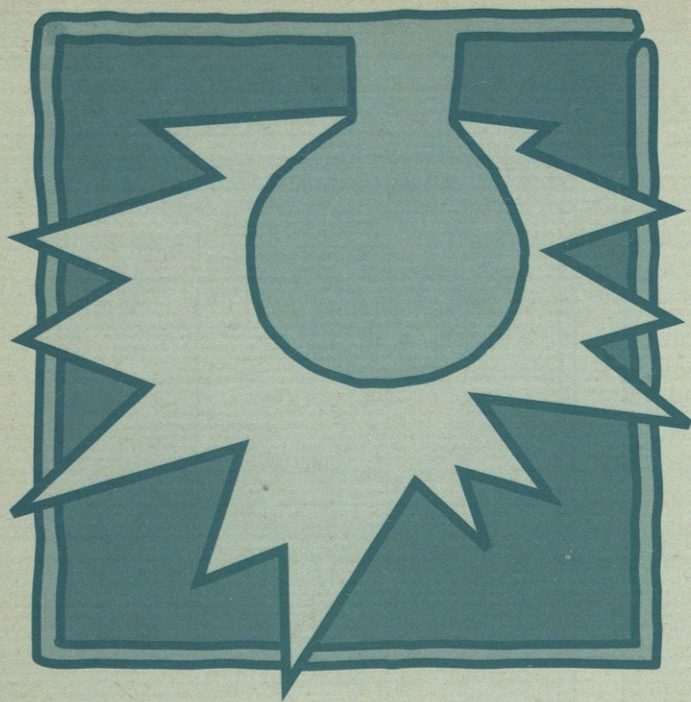
eragin ditu euskal gizartean, Nafarroan eta Iparraldean ETB-1 jasotzeko duten eskubidea, adibidez. Hasiera, hasieratik Bidasoaren beste aldeko herriarrek eskubide hau aldarrikatu dute baina alferrik. Nafarroa eta Iparraldeko agintari politikoeek ez dute nahi bertako euskaldunak telebista bat euskaraz izatea eta horrela frogatu dute behin eta berriro azken hamar urteetan. Azkenean, legez kanpoko baliabideetara jo behar izan dute. Oso ezagunak izan dira herrialde hauetan jarritako errepikagailu 'piratak' ETB-1 jasotzeko —Nafarroan, adibidez, 40 daude—. Seinalea jasotzea EAEn estrategikoki kokatutako errepikagailuetatik, teknikoki ez da zaila baina legalitate aldetik badauzka zenbait kontraesan. Bitartean, ETBk herrialde hauetan duen audientzia aprobetxatzen du, nahiz eta legez kanpo daude errepikagailu hauen mantenimen-

duaz ez arduratu.

2.epealdia Gorordorekin hasi bazen ere, Ortuondok eta Zarrakoak politika berdina jarraitu dute, audientzia lortzea, agian oposiziotik datozen 'golak' gelditzeko. «Audientzia lortzeko ordu asko emititu behar dutela uste dute—dio Idoiagak—; merezi du ordu kopurua murriztea eta kalitate gehiago eskeintzea».

10 urte pasatu dira Elene Lizarralde txoritxoaren alboan agertu zenetik. «Berriak ginen, gutxi eta oso egoera latzean, baina zegoen ilusioa ikusita, gustora egiten zen erronka bat izan zen. Talde konpaktua ginen, bateratua eta guztiak helburu berdinarekin: telebista euskaldun bat aire-ratzea. Une horretan norbaitek esan bazuen gaur egun ETBk kate bat erdaraz izango zuela, ez genukeen ezta sinetsi ere egingo».

Myriam Gartzia

asteroko **ARGIA**

ARGIA: Industrialdea 1-2. Lasarte-Oria 20160.
Telefonoa: 943-371545 / Faxe: 943-361048

**Harpidedun berriei
Olentzero aurreratuko zaie**

**Egin zaitez
harpidedun, eta
EGUTEGIA
dohain jasoko duzu**

ARGIAREN HARPIDEDUN
IZAN NAHI DUT

(astekariarena eta
urtekariarena)

IZEN DEITURAK

.....
.....
.....

HELBIDEA

.....
.....

TELEFONOA

.....

HERRIA.....

.....

PROBINTZIA.....

.....

BANKU edo AURREZKI KUTXA.

.....

.....

SUKURTSALA

.....

.....

KONTU KORRONTEAREN Zka..

.....

.....

.....

SINADURA

.....

Harpidetza Sariak: (48 ale eta urtekaria)

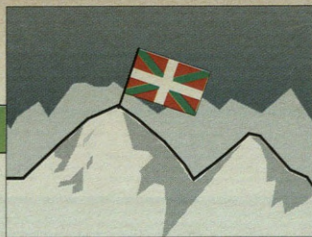
Hego Euskal Herria: 10.300 pzta.

Ipar Euskal Herria: 685 libera.

Estatu espainiarra: 10.300 pzta.

Beste atzerriak: 13.450 pzta.

Airez: 21.300 pzta.

BURU ILUN LURRUNTSUA EUSKALDUNEKIN ESKU ZABAL

Bederatzi euskaldun izan dira dagoeneko Chomolungma-n, 'buru ilun lurruntsua' ren gailurrean. Hamabi urte igaro dira Martin Zabaletaren igoera hartatik. Chomolungmako jainkoek baietz esan dute eta euskal mendizaleek ederto asko baliatu dute aukera: gailurra egitera joandako hamarretik, zortzi 8.848 metroraino iritsi dira. Goi mailako mendizaletasunaren giltzarik garrantzitsuena lortu ondoren, prestatzen ari dira jada etorkizuneko proiektuak.

ASPALDI geratu ziren atzean ezinezkoak. 1950ean igo zuten Lachenal eta Herzog-ek Annapurna (8.091), pertsona batek igoten zuen lehen zortzimilakoa. Ez ziren urte asko pasatuko Everestek ere gizakiaren presentzia bere tontorrean

36 ARGIA / 1992-XI-15 / 1.409. zka.

OHIZKO BIDEAREN IBILBIDEA

BEHE KANPAMENTUA: Kathmandu, Nepaleko hiriburutik 11-13 eguneko gertuera ibilaldia eginez heltzen da bertara. Bertan biltzen dira espedizio guztietako kideak, eta bertatik antolatzen dira gainerako kanpamentuak. Horniketa guztiaren oinarria da.

I. KANPAMENTUA: Behe kanpamentutik hiru bat ordura (pertsona eta egoeren arabera aldatzen da).

II. KANPAMENTUA: Garrantzitsua eta oso erabilia, goiko kanpamentuak hornitzeko bertara material ugari igotzen da eta. Behe kanpamentu aurreratu bat dela esan liteke.

III. KANPAMENTUA: Pasuko kanpamentua da normalean.

IV. KANPAMENTUA: Eraso kanpamentua. Azken bi kanpamentu hauetan mendizaleek ahalik eta denbora gutxien iragaten dute, ezer egin barik ere gorputzarentzat neketsua bait da.

Josu Bereziartuak bi oxigeno botila zeramatzen eta bakarra erabili zuen gailurreko joan etorrian. «Indartsu nengoen eta akaso oxigeno barik ere egingo nukeen gailurra, balore handiena erabakia hartzeko ausardian datza. Ordaina gehiegizkoa izan liteke».

Pedro eta Mikel nafarrak, bat datoz azken baieztapen honekin. «*Erronka borren ordaina* —zehazten du Pedrok— *bandiegia izan liteke, edemak, tronbosia, izozketak...* Hara joan bai, baina osorik etortzeko».

Irailaren 26an, goizaldeko 0:30etan atera ziren Hego

Lepotik, Patxi Fernandez, Juan Mari Egileor 'Pitxi' eta Iñaki Otxoa. Iñakik, begiak erdi izozturik, ez zuen ikusten eta 8.500 metrora jaitsierako bidea hartu zuen. «*Beheranzko bidean eta bost minutura negar bizian nengoen. Amorrua, emozioa, tristezia, guztiak eto-*

rri zitzaizkidan batera, eta norbaitekin elkartzen nintzen bakoitzean negarrari ekiten nion».

Pitxi, Patxi eta Ang Rita-k, sherpen buruzagiak, aurrera jarraitu zuten. Ang Ritak Hego Tontorretik (8.760) aurrera ez jarraitzea erabaki zuen. Pitxi eta Patxi, be-

Everesteko bitxikeriak

● **Lehenengo igoera:** Edmund Hillary ingelesa eta Tensing Norgay, sherpa, 1953ko maiatzaren 29an.

● **Lehen emakumezkoa:** Junko Tabei japoniarra, 1975eko maiatzaren 26an.

● **Oxigenorik gabeko aurreneko igoera:** Reinhold Messner hegotiarra eta Peter Habbeler ipartiarra 1978ko maiatzaren 8an.

● **Bakarkako lehen igoera:** Reinhold Messnerrek 1980an.

● **Lehen euskalduna:** Martin Zabaleta, 1980ko maiatzaren 14an.

● **Igo den gazteena:** Bertrand Roche frantziarra, 17 urterekin, 1990eko urriaren 7an.

● **Oxigeno barik igo den gazteena:** Alberto

Inurrategi euskalduna, 1992ko irailaren 25ean.

● **Hildakoak:** 115 (maiatza arte).

● **Oxigeno gabeko igoerak:** 50, horietatik 10 errepikapenak. Beraz 40 pertsona izan dira Everesten oxigeno barik, Inurrategi anaiak azken biak.

● **Igoera gehien duena:** Ang Rita sherpa, 7 bider (guztiak oxigeno barik).

● **Emakumeak:** Guztira 16 emakume izan dira gailurrean.

● **Gailurra zapaldu duten pertsonak:** 431.

● **Igoerak guztira:** 485 (errepikapenak barne).

● **Espedizioen arrakasta:** Everestera joandako espedizioen % 40k baino ez du lortu tontorrean norbait jartzea.

IGOALDIAK HERRIALDEKA

HERRIALDEAK	IGOALDIAK	ERREPIK.	GUZTIRA
1. Nepal	84	35	119
2. EE	62	4	66
3. Japonia	29	6	35
4. EIK	30	1	31
5. Estatu frantziarra	25	1	26
6. Txina	23	-	23
7. India	19	1	20
8. Alemania	14	-	14
9. Hego Korea	13	-	13
10. Estatu espainiarra *	13	-	13
11. Zeelanda Berria	9	2	11
12. Erresuma Batua	10	-	10
13. Jugoslavia (ohia)	8	2	10
14. Suitza	9	0	9
15. Euskal Herria	9	-	9
16. Italia	13	1	8
17. Austria	7	-	7
18. Polonia	7	-	7
19. Australia	6	1	7
20. Kanada	6	-	6
21. Norvegia	6	-	6
22. Bulgaria	5	-	5
23. Txekoslovakia	4	-	4
24. Holanda	4	-	4
25. Txile	4	-	4
26. Suedia	3	-	3
27. Mexiko	3	-	3
28. Belgika	2	-	2
29. Israel	1	-	1
30. Hong Kong	1	-	1
31. Luxenburg	1	-	1
32. Peru	1	-	1
GUZTIRA	431	54	485

*Estatu espainiarreko gainerako herrien igoaldiak sartzen dira

Urriaren 1ean iritsi zen Josu Bereziartua azpeitiarra gailurrera: «Gora beltzean poza eta pena sentitu nuen aldi berean, gailurrean nengoen baina nere burua behean ere baneukan; anaia espetxean daukat eta nire burua gebiago zegoen berarekin gailurrak ematen duen poz horrekin baino, ni han goian borren libre ikustea, eta bera han behean borren ezkutu eta barruan...» (Argazkia: Josu).

rriz, aurrera Hillary mailarekin topo egin arte. Pitxi pasarte hau eskalatzen ari zela heldu ziren Inurrategitarrak maila azpira (zortzi bat metroko igoera nahiko bertikala). 40 minutu eman zituen Pitxik Hillary maila gainditzen. «Gero soka bota nien Patxi eta Inurrategitarreri—dio Juan Marik—, azkarrago eta seguruago igo zezaten. Ni goian egonda ez zuen merezi haiek arriskatzerik».

Pitxi eta Patxi 14:50etan iritsi ziren gailurrera; Alberto eta Felix minutu batzuk beranduago. «'Gora Euskadi Askatua' izan ziren Felixek walkietik igorri zizkidan leben berbak», dio Behe Kanpamentuan zegoen Zubizarretak. Argazkiak nola-hala atera ondoren, jaitsierari ekin zioten laurok. Inurrategitarrak Hego Le-

poraino iritsi ziren bezala, Patxi eta Pitxik Hego Tontorra baino beheraxeago iragan behar izan zuten gaua.

Azpeitiarrarena izan zen hurrengo txanda. Irailaren 17an Cho Oyu (8.201) igo zuen, Amaia Aranzabal eta Pili Ganuzarekin batera. Irailaren 26an Everesteko Behe Kanpamentuan zegoen, 28an bigarrenean, 29an atsedena, 30ean Hego Lepora eta 1ean, goizaldeko 2:00etan aterata, goizeko 7:50ean goian zegoen. «Hego Lepoan, handik gora bakarrik joango nintzela pentsatzeak zirrarar eragiten zidan, baina indartsu eta moral handiarekin ateratu nintzen —azaltzen du Josuk—. Aurretik Cho Oyu igo izana bultzada handia izan zen. Jadanik Everesten nongoen hirugarren aldia zen eta mendia oso ondo ezagutzen nuen, horregatik, banekien lebenago edo beranduago egingo nuela. Horrez gain, altuerako azken 300 metroetan bidea zabalik zegoen aurreko espedizioetatik eta horrek, eguraldiarekin batera, asko lagundu zidan».

Ni aske, bera preso

Hirugarren txandan BEX espedizioako beste hiru ki-deei egokitu zitzaizen erraldoiarekin aurre aurrez izateko aukera: Pedro Tous, Jaun Tomas Martínez eta Mikel Reparaz. Urriaren 3an iritsi ziren gora; goizaldeko 2:00etan ateratu eta 12:10etan goian ziren. Pedrok dioenez, «egun horretan gailu-

rra lortu genuen bakarrak izan ginen. 'Nahiz eta jaitzitzean Hego Lepoan baize handia izan, gorantz egin

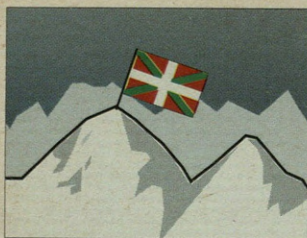
■ «Argi genuen, oxigeno barik igoko genuela ala bestela jaitsi egingo ginela» ●
INURRATEGI ANAIK

behar da', aholkatu ziguten guri, eta horrela egin genuen. Hego Lepoan gabinetan baize handia ibiltzen da baina gero badira babesean dauden lekuak».

Nafarren espedizioan ez ziren une zirraratsuak falta izan. Maiz tartekatuta ziren algara eta sumindura, negarra eta irribarrea. Azken hirurak tontorrera heldu zirenean izan zen horietakoa. Horrela bizi zuten une desiatu hura Pedroken esane-

Shagarmataren magalean, erraldoi haren bediradapean eta bere desioen menpe, espedizionariak aurrera jarraitzen dute pauso geldoz. (Argazkia: Alberto).

EUSKALDUNAK

EVERESTEN

Makalu (8.463) Everest gailurretik ikusita. (Argazkia: Josu).

tan: «Besarkadak, argazkiak, malkoak... Etengabe elkar besarkatzen genuen negarrari ekinda».

Josu Bereziartua altura berberean izan zen bi egun lehenago baina, «goian bezain behean nengoen», airtortzen du halako samin kutsu batekin. «Beste edozein menditara iristen naitzen bezala iritsi nintzen hara, baina goian poza eta samina biak aldi berean sentitu nituen. Anaia espetxean daukat, eta gailurra harekiko transmisio modu bat edo zen; kontraesan handiegia zen horretaz ez pentsatzeko moduan, ni han goian horren libre, eta bera han behean horren behe eta barruan».

Lehenengo lau euskaldun

eta ondorengoien artean italiarrek Everesteko neurketa berriak egiteko antena bat jarri zuten, eta Josuk bertan utzi zituen ikurrina, Amnistiaren Aldeko Batzordeen anagrama eta errefuxiatuen beste zapi bat, «Donostiako Boulebarda zirudien bark. Aurtengoan, nabiz eta dirutxoren bat jasotzekotan gauden, askoz ere libreago ibili nabiz gure poltsikotik ordaindu dugu guztia eta. Beste urte batzuetan presio gehiegi izan ditut».

Berrogei minutu gailurrean iragan ondoren, jaitsi igo bezain azkar egin zen Josu. Goizeko 9:45etan jaitzen hasi eta eguerdiko 12etan Hego Lepoan zegoen. «Nire sherpa lo zegoen

oraindik eta borren goiz bueltatzean 'itzuli egin behar izan duzu bala', galdetu zidan, 'bai, baina tontorretik' azaldu nion. Besarkatu genuen elkar eta tea prestatu zidan. 1:30etan beberantz abiatu eta 4etan II. Kanpamentuan nengoen. Indarren-gatik bebekoraino ere iritsiko nintzatekeen, baina zegoeneko berandu samar zer.

Gaurik luzeena

Gainera nafarrak zeuden eta sekulako afaria prestatu zidaten, arroza, lentejak... egundoko otordua egin nuen».

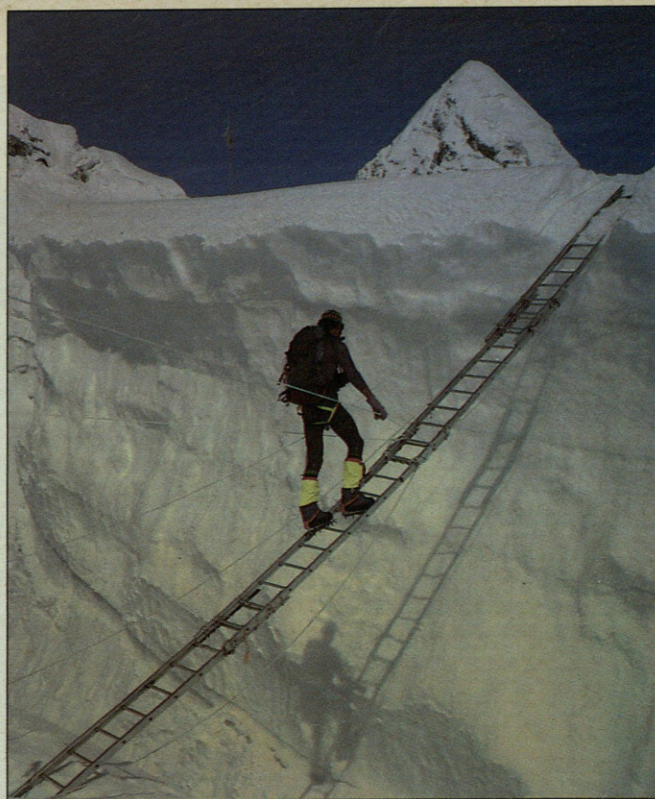
Aretxabaletarrak Hego Leporantz abiatzen diren bitartean, Patxi eta Pitxik Hego Tontorra (8.760) baino beheraxeago gaua pasatzen geratzea erabaki zuten. Arriskua oso handia zen, oxigenoa amaituta, gau bat horrelako altueran indarrak lur jota daudenean... Oso ondorio larriak ekar ditzake horrelako gau batek.

Pitxiren etxean egin dugu elkarrizketa eta bera su ondoan dago, hankak lumazko bota batzuetan batuta dauzka. Dagoeneko badaki behatzetan mozketa batzuk egingo dizkiotela baina lasai ageri da, «normal ibili abal izango naiz eta». Patxi bere etxean dago, eta izozketen egoera larriagoa da. Eta, oso

«Oxigeno gabe igotearen oradainketa gehiegizkoa izan liteke» ●

JOSU BEREZIARTUA

ezkorra izan barik, txarrago ere izan zitekeen. Alabaina, orduko erabaki harekin ziur daude biak. Pitxik dioskunez, «bemen ere hitz egin izan dugu horretaz eta biok bat gatoz: hartu genuen erabakia har zitekeen zuzenena zen. Piolet batekin baino ez gindoazen, nik ez nuen tutik ere ikusten, beherantz jarraituz gero, lehenago edo geroago bat

Alberto izotz kaskadako arraildura izugarri bat zeharkatzen. (Argazkia: Felix).

Everesterako behar den egoera fisikoa

GERO eta gorago, orduan eta oxigeno gutxiago dago, eta oxigenoa funtsezkoa da elikagaien bitartez hartutako energia, gure gorputzak esfortzua egiteko energia bilaka dezan. Mendizaleak esfortzu luze bat egiteko duen ahalmena, honek oxigenoa erretzeko duen gaitasunagatik neur daiteke.

3.000 metrora oxigeno erreketak %95era jaisten da, eta 8.000 metrora %28ra gutxi gora behera. Horrek esan nahi du Everesten lau bider esfortzu handiagoa egin beharko dela. Entrenatzen ez duen kaleko pertsona arrunt baten oxigeno kontsumoa 35 ml/kg/min.-koa da gutxi gora behera (gihar kilo batek minutu batean erretzen dituen oxigeno mililitroak). Everestera doanak 65-70eko kontsumoa lortu behar du.

Felix eta Alberto Iñurrategi, esate batera, kopuru horretatik gora daukete. Urte osoan Everest gailurrera oxigeno barik igoteko prestatzen

aritu dira Nafarroako Mendi Federazioko prestaketa fisikoaren ardura duna den Javier Zuñigaren zuzendaritzapean. Javier entrenamendu plangintza egin eta garapena kontrolatzeaz arduratu da, eta Ramon Garate kirol medikua ezaugarri fisiko zehatzen garapenaz.

Javierrek azaldu digunez, «lehenbizi pertsonaren gaitasunaren azterketa egin behar da: bere erresistentzia aerobikoa (oxigenoa hartzeko gaitasuna) eta anaerobikoa neurtu (gihar erresistentzia, hots, gihar batek pisu handi bat denbora luzez mugitzeko duen gaitasuna). Neurketa egin ondoren ikusi abal izango da gure gorputza horretarako gai den ala ez».

Felix eta Albertori, Javierrek lau helburu desberdinekin banatu zien Everestera oxigeno barik igoteko lan plangintza:

1- Behe mailako erresistentzia aerobikoa lantzea (120-140 taupada mi-

nutuko).

2- Erdi mailako erresistentzia aerobikoa lantzea (140-160).

3- Goi mailako erresistentzia aerobikoa lantzea (160-170).

4- Gihar zehatzetan erresistentzia eta indarra irabaztea.

Erresistentzia aerobikoa lantzeko korrika egitea, bizikleta eta mendian ibiltzea dira jarduera arruntenak (lehenbiziko etapan astiro, bigarrenan bizkorrago eta hirugarrenean agudo). Laugarren helburua, giharrek lantzearena hain zuzen ere, beste hiruekin tartekatu behar da, baina esfortzuaren mailaketa bera eginez.

Hau ez da matematika, oster, eta Javierrek dioten moduan, «mendiaz gehiago gozatu eta arazo gutxiago izango ditugu zenbat eta prestatuago egon. Hor dago entrenamendua-ren zentzua». Eta ondo prestatuta egoteko onena aditu batengana jozte da.

Urriaren 4ean, Nafarroako BEX espedizioko Pedro Tous, Mikel Reparaz eta Juan Tomas Martínez Everest gailurrera iritsi ziren. (Argazkia: Juan Tomas).

edo bestea jausi egingo ginen eta egoera hartan ezin izango geniokeen elkarri eutsi. Ez naiz erabakiaz damutzen. Ardura handi bat neukan gailurraren egunerako, behera jaisteko denborarik ez izatea. Hala gertatu zen».

Umekiaren postura hartu eta Pitxik isilik eta gelditu iragan zuen gaua. Ondorioak laster hasi ziren nabarmen-tzen. Patxik uste zuen Iñaki ere han zegoela eta berarekin barriketan egiten zuen. «Nik—jarraitzen du Pitxik—bi ordura jada orkatiletik behera ez nuen ezer sentitzen, eta edozeren gainetik banekien iratzarrik egon behar nuela».

Goizaldeko 3rak aldera Patxik argiak ikusi zituen beherago. «Gailurrerantz

zetozenak ziren, baina geroago atzera egin zuten. Pitxik linterna nik neukala eta ateratzeko esan zidan, seinaleak egiteko. Nik ez neukala esaten nion. Berak baietz. Linterna han zegoen baina nik atzamarra

lokartu egiten nintzen. Eguzkiaren berotasuntxoarekin oso gustora nengoen. Goiza izan arren, elurretan leize bat egitea pentsatzen hasi nintzen, berriro biba-ka egiteko. Azkenetan nengoela uste dut».

■ «Une batean ezin nuen gehiago, eseri eta lokartu egiten nintzen; eguzkiaren berotasunarekin oso gustora nengoen» ●

PITXI EGILEOR

izoztuta neuzkan eta ez nuen ukimenik».

«Ondo argitu zuenean hasi ginen jaisten —dio Pitxik—. Leku txarra pasatu-takoan, Patxi beherantza joan zen laguntza bila. Nik ezin nuen gehiago, eseri eta

Patxi beherantza larri eta Pitxi goian, lehenbizi jarrita erdi lotan, eta geroxeago maldan behera ipurdiaren gainean arrastaka abiatuz. «Aluzinazio batek salbatu ninduela uste dut. Nik lau pertsona ikusten nituen

beherago eta ordutan beherantza hasi nintzen, baina beltzean baitzak zirela konturatu nintzen. Baina mugitu egin nintzen eta gero beherantza jarraitu».

Eguerdiko ordu bata inguru Pitxi Hego Lepoan zegoen. Pitxi zegoena baino gorago eskiatzen ari zen Pierre Tardivell frantziarrak, berarengana jaitsi eta bere emergentziatzko oxigeno botila txiki bat eman zion. Pedro Tousek, Tardivell zailtasuneko eski mailako eskiatzailerik onenetakoa-ekin hartu zuen ezustekoa azpimarratu nahi du. «Beste borrelako batzuk bazeuden Bebe Kanpamentuan eta guk harropuizango zirela pentsatzen genuen; baina ez, laguntza handia eskaini ziguten. Orohar Bebe Kanpamentu guztiaren jarrrera primerakoa izan zen».

Nafarren esanetan, euskaldunek oso maila eta begirune handia utzi dute.

Euren proiektuak prestatzen ari dira jada. Everest agendatik borraratu dute. La-saitasunaz gain, diru apur bat ere aurreztuko dute, datorren urterako mendia igotzeko gutxieneko baimena 5 milioi pezetakoa (250.000 libera) izango da eta gehienez 7 pertsonentzat. Bost pertsonatik gora, bakoitzeko beste milioi bat.

1974eko Tximist harekin, Himalayaranzko mugimenduaren hastapenei ekin zitzaien. Gaur egun, dozenak euskaldun abiatzen da urteero Himalayara, eta Everesteko hauek horietako emaitza batzuk besterik ez dira.

Xabier Letona

Larrun

14. zenbakia
kalean

1992ko iraila

larrun

14

DOSSIERRA

**EUSKARAREN
NORMALIZAZIOA**

JONAN FERNANDEZ: «Autobidearen eskenatoki
txikian ikusi da Euskadiko antzerki handia»

■ UNIBERTSITATEA: UPV/EHUko azken urteko
borrokaz ■ Euskal Esparru sozio-ekonomikoa
■ Boff kasua

DOSSIERRA

Euskararen normalizazioa

JONAN FERNANDEZ

«Autobidearen eskenatoki
txikian ikusi da Euskadiko
antzerki handia»

UNIBERTSITATEA

UPV/EHUko azken urteko
borrokaz

ERLIJIOA

Askapen Teologiaren ezbaian,
Boff kasua

LANGILERIA

Askatasunerako elkartasun
berriak

Euskal nazio proiektu bati buruz

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK

HELBIDEA

HERRIA K.P.

HERRIALDEA

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUAREN ZENBAKIA

(Urtean lau ale. Hego Euskal Herria: 2.800 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera).

LARRUN: Industrialdea, 1 eta 2 pabilioiak, 20.160 LASARTE-ORIA

«Aginteak ez nau kokiltzen baina dagokidan lana soilik egingo dut»

Duela urtebete, Jose Antonio Goiriena de Gandarias medikuak Euskal Herriko Unibertsitateko erretore kargua eskuratu zuenean, pertsona anitzen buruan freskoegia zegoen oraindik Emilio Barberaren oroitzapena. Gizon honek EHU goitik behera aldatuko zuela agindu zuen, eta hamabi hilabete iragan direnez, balorazioak egitea zilezkoa delakoan, beragana joan gara.

ARGIA. Urtebete pasatu duzu Euskal Herriko Unibertsitateko erretore gisa. Duela hamabi hilabeteko egoera eta egungoa oso desberdinak al dira?

J.J. GOIRIENA. Kargua hartu nuenean Unibertsitatearen egoera nahiko kritikoa zen. Barne zein kanpo arazoak zeuden. Baina lamiena ez zen hori. Nere ustez gestio eremuan zegoen krisia zen okerrera. Ekonomiko zein administratiboki. Beste guztia horren adierazgarria besterik ez zen.

Azken urtean asko normaldu da unibertsitateko organuen funtzionamendua, eta Unibertsitateko Administrazioa eta EAEkoak hurbiltzen saiatu gara, EHUK autonomia izan arren aurrekontuen gaian Eusko Jaurlaritzak zer esanik duela uste bait dugu.

Ekonomia aldetik egoera

normaltzea lortu dugu, % 90 batean edo, eta gestioaren kontrol demokratikoa ziurtatu egin dela uste dut. Taldeek erretorearen garrantzia

eskuratu dute. Talde lana nagusitu da.

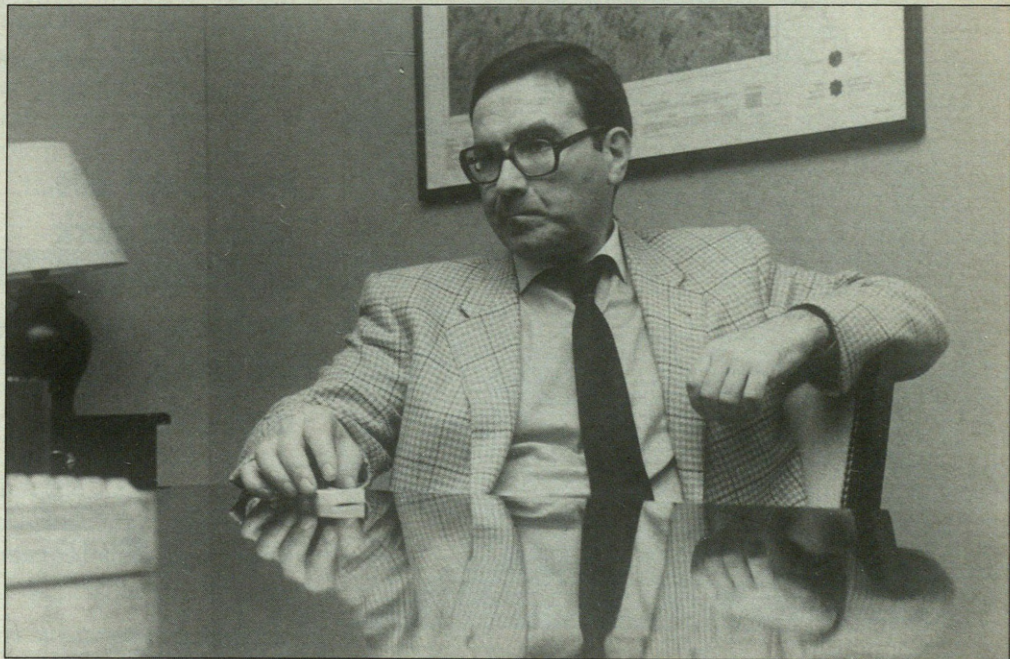
A. Talde lanen nagusitzea erretorearen abultasunaren ondorioztat hartzen dute zenbaitek...

J.J.G. Argi dago Barbera eta ni oso desberdinak gara. Uste dut gehiago dela aginte estilo kontua. Aukeratu nindutenean argi utzi nuen ez zela pertsona bat bakarrik aukeratzeko. Talde oso bat zela ardura hartzen zuena. Uste dut norberaren kontua dela.

Agian lehen Unibertsitateak pertsonakeriara jotzen

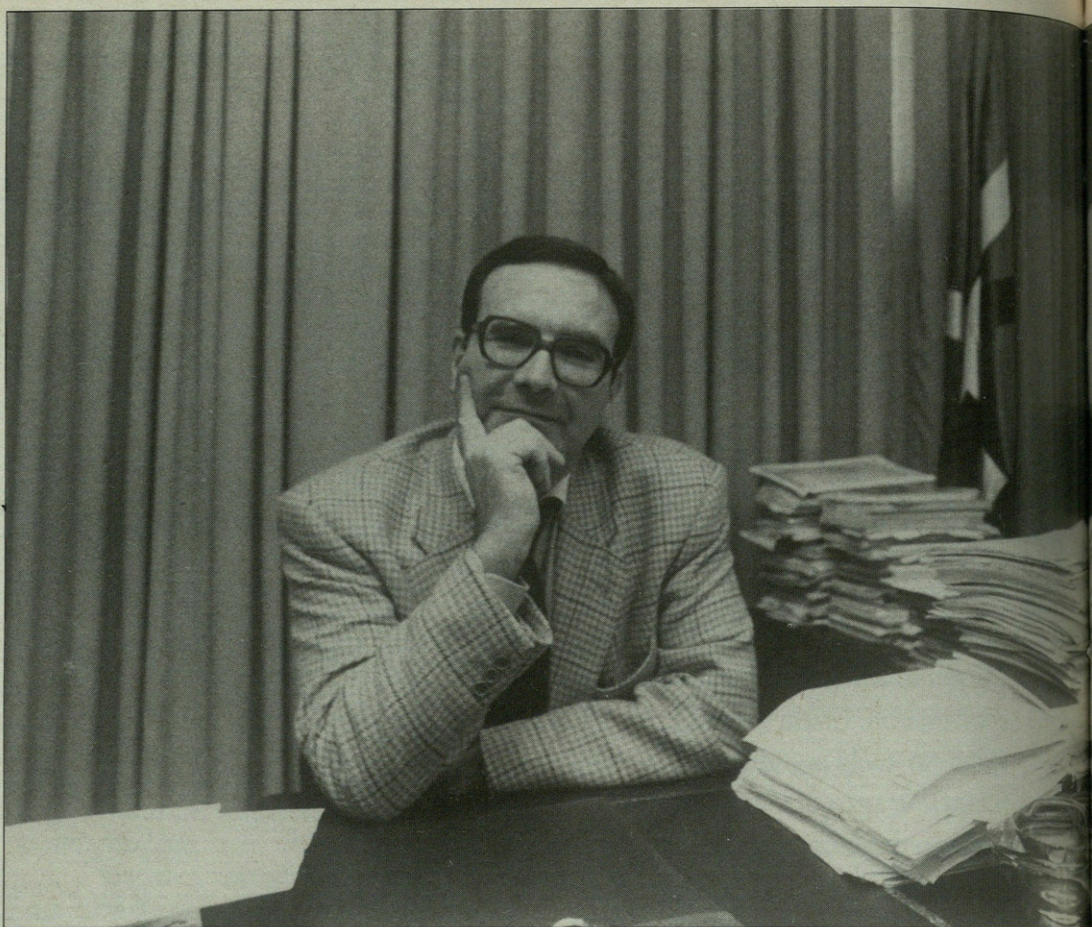
zuen gehiegi. Nik uste nuen hobe zela Unibertsitatea organu finko batzuen funtzionamendu onean oinarritzea. Erretorearen betebeharra, hor, organu horiek agintzen dutena betetzea litzateke, bere egitarauarekiko kontraesana suposatzen ez duen bitartean behintzat. Kontraesan horretan eroriko balitz, argi utzi dut beti erretoreak egin dezakeen gauza bakarra dimititzea litzatekeela. Hori da egin daitekeen gauza bakarra.

Ez dut uste sistema honek eraginkortasuna galtzen duenik. Estatutuak horrela-

«Bere egitarauarekiko kontraesanean erortzen den errektoreak dimititu egin behar du».

«Hau amaitzen zaidanean irakaskuntzara itzuliko naiz. Hemen edo beste postu batean egotea berdin da, egin beharrekoa eginez gero».

«Ez da logikoa euskal gazte baten oinarrizko irakaskuntzan unibertsitatean baino diru gehiago inbertitzea».

koak dira, eta pertsona baten aginteak estatutu horien aldaketa suposatuko luke. Ez da zuzena erretoreak ez dagokion ardura hartzea beregan.

Ez nago ados ahula naitzela esaten dutenekin.

■ **«Ez dut uste gaur egun inork esan dezakeenik erabili egin nautenik erabakiak hartu ahal izateko» ●**

Aginteak ez nau kokiltzen, baina egia da dagokidan lana besterik ez dudala egingo.

A. *Talde independente bezala aurkeztu zenuten zeuon burua. Hausdura zenekartan Unibertsitatara.*

Zertan da hausdura bori egun?

J.J.G. Unibertsitateak behar batzuk zituela uste nuen, eta garrantzitsuenetarikoa gestioarena zen. Sinesgarritasuna lortzeko hemendik kanpo. Eta hori lortu dugu. Barne funtzionamendua asko hobetu da, gizartea Unibertsitatearen egoeraz jabetu da. Ditugun aurrekontu mugak ezagutzen dira, lehen ez bezala.

A. *Ikasleekiko, zerbait aldatu al da Unibertsitatean?*

J.J.G. Lehen gaizki zehdenei buruz galdetzen badi-dazu, gaizki jarraitzen dutela? Horiek baietz esan beharrean nago, baina arazoak konpondu ahal izateko oinarriak ezarri ditugu dagoeneko.

Gutiz aldatu den gauza bat elkarren arteko harremanak dira. Enfrentamen-

Sinatu ez zuten bederatzihorien artean, Jose Maria Etxebarria adibidez, kontzientzi eragozpena arrazoi-tzak aldarrikatu duenik izan da. Arrazoiak hala ere oso desberdinak izan daitezke.

Auzitegi Gorenaren epaiaren zain daude, baina emana du aurretik Arabako irakasleen aurkako epaia. Kontratu laboralaren erreibindikapenarekin ados egon daiteke pertsonalki,

badu lekua. Arazoa da Legebiltzarrak onartzea. Hori da ia ezinezkoa dena. Ideia aldetik ona iruditzen zait. Nik ere nahiagoko nituzte funtzionari hutsak baino. Ziu-rrenik ona litzateke EHU-rentzat, baina legeak kontrakoa esaten ez duen bitartean ezinezkoa da.

A. *Negoziaketa ezinezkoa al da?*

J.J.G. Ez dut uste nego-

txikia da. Sinatu zutenen kontratua dago alde batetik, eta bestetik irakasle laguntzailearen figura. Sortu zenean, asmatu egin genuela esan ziguten, baina hori gezurra da. Figura hori 1970etik onartzen da. Arazoa da mota horretako irakasleek ez dutela soldatarik jasotzen, baina ez dakit...

Argi esan nahi dut irakasle hauei EHU-n lekua egingo dien proposamen legezkorik aurkezten didana gustora onartuko dudala. Asko pentsatu dut gai honen inguruan eta ni naiz konpondu nahi duen lehena. Baina ezin da onartu burugogortasunezko jokaerarik.

A. *Gasteizekin ere eztabaidak izan dituzu Unibertsitateko aurrekontuak direla eta. Axolagabekeria salatu duzu...*

J.J.G. Gizartearen hausnarketa eragin nahi izan dut. Goi irakaskuntzarako zenbat diru ematen duen Administrazioak eta Euskal Herriko gaztediaren erdiak unibertsitatean ikasi nahi duela jakinik, nahiko larria

■ «Aukeratu nindutenean argi utzi nuen ez zela pertsona bat bakarrik aukeratzeko, talde oso batek zuela ardura» ●

baina egungo legediaren arabera oso argi dago Euskadin eta Estatu osoan funtzionarioek bakarrik dutela lekua.

A. *Pertsonalki kontratu laboralaren ezarketaren aldekoa al zara?*

J.J.G. Erreibindikapen gisa, agian arrazoiak dute kontratu laboreko irakasleak izatea onuragarria litzatekeela esaterakoan. Aurretik inork ezin dezake esan ez dela ona, baina praktikan ez dago kontratu horiek sinatuko litzuzkeen unibertsitate publikorik, ez legala da.

Hala ere, eredu horrek

ziaketa kontua denik. Arazoa Gobernu Juntarena da. Bertan erabakiko da, eta al-daketarik onartzen ez duen bitartean nik ezin dut kontrakoa esan.

Ezin da esan erretoreak hor erabaki behar duenik. Gauza batzuk Gobernu Juntak erabakitzearen aldekoak direnek onartu egin behar duzte organu horren erabakitzeko ahalmena bere osotasunean. Koherentzia behar da.

A. *Zer erabaki hartzen dituz orduan erretoreak?*

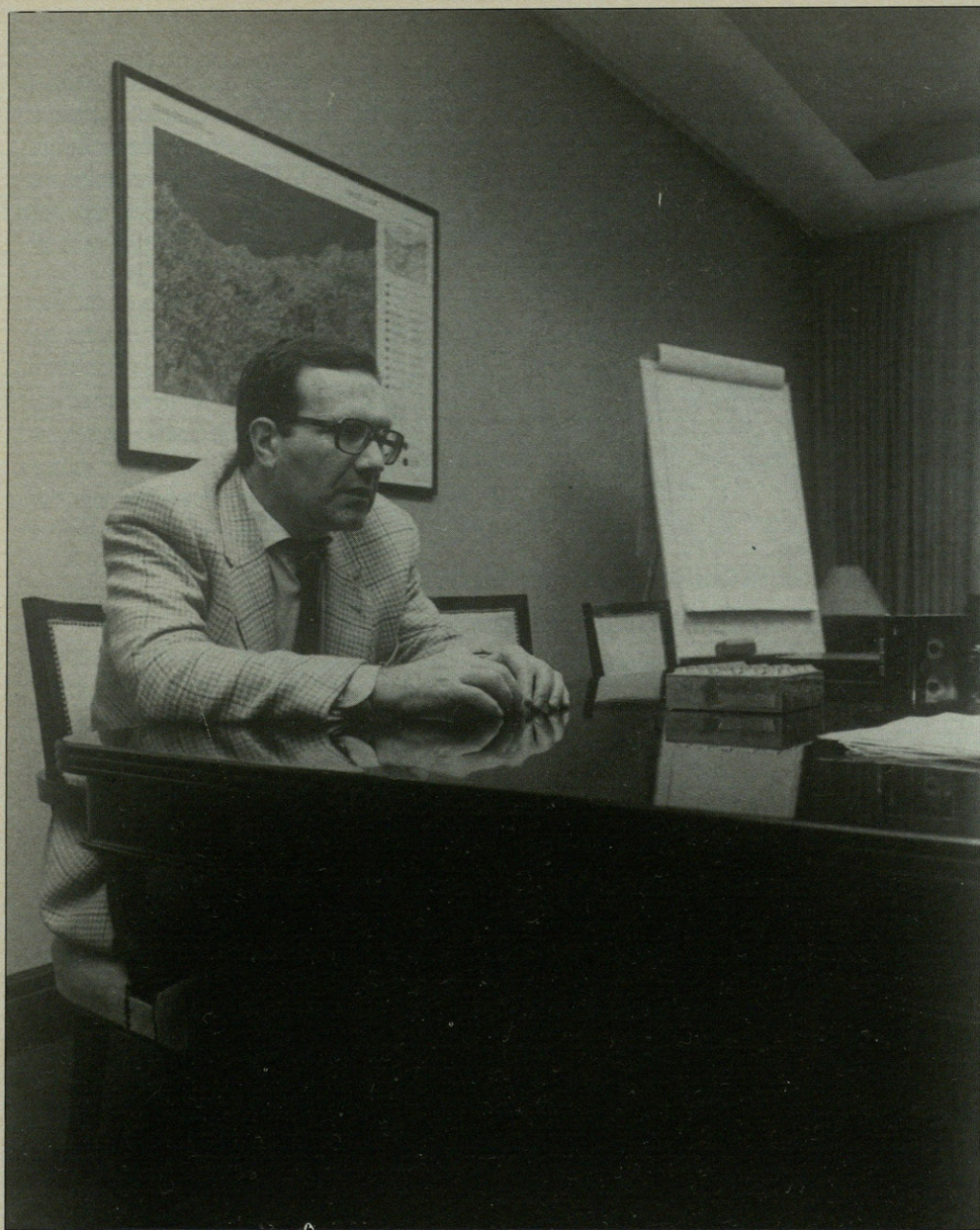
J.J.G. Esan diet beraiei. Legez dugun aukera oso

NORTASUN AGIRIA

Senide bizkaitarrengandik sortua, Arabako Villafrancan jaio zen, 1948ko uztailaren 27an ● Literatura zalea oso, azken hamar urteetan ez du nobelarik irakurtzeko astirik

izan ● Ez luke inoiz pianoko karrera egingo, lehen lau urteak eginak eduki arren, «kalamidade bat bainaiz eskuekin» ● Bere agindupean Unibertsitatea % 15-20 inguru hobetuko balitz irakaskuntza arloan, bere lana ontzat hartuko luke

«Ez dut uste kontratua sinatu ez duten bederatzi irakasleen arazoa negoziaketarena denik. Arazoa Gobernu Juntarena da. Bertan erabakiko da, eta aldaketarik onartzen ez duen bitartean nik ezin dut kontrakoa esan».

iruditzen zait. Azken finean, Euskal Herriaren etorkizunerako zenbat diru inbertitzen den esan nahi dut. Gazte horiek, gainera, Europan daude. Eta horrek inbertsio gehiago eskatzen ditu. Ezin da bigarren mailako talde batekin Liga Txapelketan lehiatu. Eta Hezkuntza Sailak eman zigun dirua ez zen nahikoa.

A. Bitartean ikasleak dira gehien ordaintzen dutenak...

J.J.G. Hori subjektiboa da. Matrikulak ez du ordaintzen Unibertsitateak eskaintzen duenaren heren bat besterik. Beste alde batetik, ordaintzen dena ez baldin bada hezkuntza on baten truke ematen, ikaslea kexu da.

A. Euskararen normalizazioa zein egoeratan dago?

J.J.G. Lan eta buruhauste askoren ondoren, partida bat lortu dut euskal adarretarako irakasleak lortu ahal izateko. Estatutoen arabera

euskaraz ikasteko eskubide osoa dago, eta aurtean 113 irakasle kontratatu ditugu.

A. Baina irakasle horiek duela urte batzuk onarturiko partida baten barruan ziboazen...

J.J.G. Bai, baina ez zuen aurrera egin. Aurrekontuak onartu gabe zeuden hori onartu zenean, eta hortxe geratu zen dena. Orain, sailez saileko lana egin dugu, lehen egin behar zena.

A. Medikuntza Fakultetetik

zatoz. Beti esan da Injeneritza eta Medikuntzakoei eragin handia dutela EHU-n. Zu horren adibidea al zara?

J.J.G. Ez nago ados horrekin. Hemen egon diren erretore gehienak adar juridiko-ekonomikotik etorri

■ «Nik ere nahiagoko nituzke kontratu laboraleko irakasle batzuk EHU-n, baina lege ezinezkoa da oraingoz» ●

dira, eta Barbera eta ni gara Medikuntzatik etorri garen bakarrak.

Horri gehitu behar diot gezurra dela talde konkretu batzuek eragin dituztela nere erabaki batzuk. Ez dut uste gaur egun inork esan dezakeenik erabili egin nautenik erabakiak hartzeko. Guztiz libre sentitzen naiz nere karguan, loturarik gabe.

A. Obiturik zeunden gainera kargu publikoetara...

J.J.G. Bai. Hiru urtez egon naiz Eusko Jaurlaritzan Osasun Sailburuorde lanean. Eta oraingoarekin zerikusirik ez izan arren administrazio publikoa dira biak. Alde horretatik oso garbi daukat, hau amaitzen zaidanean irakaskuntzara itzuli naizela. Hemen egon edo beste postu batean egon berdin da, egin beharrekoa eginez gero.

Gaur kargu honetarako aukeratu naute eta jakin ezazu etorkizunean zertan ibiliko naizen! Ez nau endregatzen.

A magoia | ban

Harpidedunek EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA merkeago eta etxean

ARGIA astekarian harpidedun zaren horri, Urtekaria zure etxean jasotzeko aukera ematen dizugu, eta gainera askoz ere merkeago. Jakinik astekariaren harpidedun gehienek eskuratzen duzuela ARGIA Egunarekin batera argitaratzen dugun Euskal Kulturaren Urtekaria, alboan dagoen harpidetza txartela betetzea nahikoa izango da, hemendik aurrera urtez urte zuen etxeetan jaso ahal izateko. Harpidetza txartel hau bidaltzen digutenei aurtengo Urtekaria 92 aparte kobratuko diegu, baina datorren urtetik aurrera astekariaren harpidetza-sariarekin batera.

ARGIA: Industrialdea 1 eta 2 pabilioiak. 20160 Lasarte-Oria

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Tfnoa

HERRIA

Kp

HERRIALDEA

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

Sukurtsalaren zka

KONTUAREN ZENBAKIA

HARPIDA ZENBAKIA

Harpidetza sariak (BEZ barne)

Hego Euskal Herrian: 1.250 pzta.

Ipar Euskal Herrian: 80 libera.

Estatu Espainiarrean: 1.250 pzta.

Gainontzeko Estatuetan: 1.600 pzta.

Airez: 3.200 pzta.

Ez gelditu azalean zatoz muinera

ELHUYAR 64

1992
URRIA
500 PTA

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

hilero zure eskutan

ELHUYAR KULTUR ELKARTEA

Asteasuain poligonoa. 14. pabilioia.

Txikiardi auzoa. 20170 Usurbil

Tel. (943) 363040 (943) 363041: Fax-zka.: (943) 363144

Erakusleihoaren bestaldetik

ZER izan daiteke sendotasun eta trinkotasun gutxikoa, barruan hutsune ugari duena, indargea ere? Beste gauza askoren artean, euskal kulturaren larrua, bere adierazpen edo alor diferenteetan. Erakusleihoa, liburu, disko, antzeppen, arte lan eta bestez hornitua aurki daiteke. Oparoaldirik ere antzemango dio inork duela zenbait urtetako egoerarekin alderatuz gero. Aurrera goazen seinalerik ez daiteke ezkutatu. Ez gara gainera, horren zale. Euskal kulturaren erakusleihoak aurkezten duen irudiak ez dezala inor itsutu, baina. Azpiegitura eta plangintza eskasean edo ezean, dirulaguntza murrizteaz eta Administrazioak itsuarena eginez, eragin dituen hainbat gatazka eta errealitate gordin ezin baitira etxe barruko apaletan ahantzirik utzi. Guzti honi gizartearen baitan kulturaren adierazpide zenbaitek duen oihartzun eskasa edo arreta falta gaineratzen badiogu, inor asetu baino tripa-

kominez jartzeko moduko menua osa daiteke. Eta postrerako, «euskal kultura» bezala definitzen dugun horren atzean ezkututzen den pastela: euskarak, euskarazko kulturgintzak, erakusleihoetan ere, ia begibistan aurki ez daitekeen errealitatea izaten darrai. Eta abar, eta abar.

Euskal kulturgintzaren diagnostikoa atalez atal egiteko asmorik ez badugu ere, ihesari emandako zinemagile eta artista jendeak, kasu, kritikarako aukera egokia paratzen digu. Madrilerako bidea hartu zuten batzuek; Estatu Batuetara jo dute besteek. Komunikabideen eskutik jasotzen ditugun berriek halaxe diote, bederen. Dallas edo New Yorken egindako erakusketa arrakastatsuak medio euskal pintore zenbaiten balioa onartzen da, orain. Bestela, gazteak, ezezagunak zirenek ihesean egin dituzte beren obra entzutetsuenak. Areto antzerkigintzan berriz, kaltetate handiko ikuskizunak aurki dai-

tezkeen arren, krisiak jotako egiturak eskulotuta dauzka taldeak. Etxeko penak ahazteko egokia gerta daiteke horrelakoetan, kanpoko oholtzetan jokatzea. Aukerarik izanez gero, behintzat. Espainian, ate berriak ireki dituzten taldeak aurki ditzakegu. Europa edo Amerika, urrutirago daudelako edo, jorratzeko nekezagoak eta egiten diren saioak inongo babesik ez eta nork bere kabuz burutzen dira. Aurrerago jo du literaturaren esparruak. Vox Europae edo Galeuzca bezalako esperientziak plataforma egokiak gertatzen dira hizkuntz minorizatuak espresabideak elkar ezagutzeaz gain, plangintza komun hainbat burutzeko orduan. Horren adierazgarri dira aurtengo ekitaldiak. Euskal Herritik kanpora emeki-emeki hausten ari diren mugetan, euskal kulturgintzaren irudi kraskatua antzeman daiteke alabaina, ihesi doazen, ezinean dauden nahiz kontuan hartzen ez dituztenen errealitate gor-

Igela argitaletxeak sail beltzeko bi liburu berri argitaratu ditu: Boris Vian-en «Ttu egiten dut zuen hilobietan» («J'irai cracher sur votre tombes») eta Bill S. Ballinger-ren «Kez egindako erretratua» («Portrait in smoke»). Juantxo Zigandak itzuli du lehen eta Joxemari Iturraldek bestea. Obra poliziako en jeneroak eman dituen obrarik klasikoek euskaratzeko erronkari eutsi dion Igela argitaletxeak, nahiz eta sail berean, bi estilo diferente aurkeztu ditu oraingoan. Zazpi liburu argitaratu ditu dagoeneko. aurrera begira Raymond Chandlerren «Betirako loa» eta Hammetten beste obra bat prestatzen ari dela.

TERMINOLOGIA

Jakin. Jakitearen egintza.
Denok ezagutzen edo
ezagututzat ematen dugun
zerbait.

«Ez dakit. Ez dut horren berri». Kazetariok askotan entzun beharreko leloa. Zerbait jakin eta ezkututzen ari den seinale, gehienetan. Bigarren ez galdetzeko moduko erantzuna. «Horretaz esatekorik ez dut-en parekoa. Juan Jose Goirienak, EHUko errektoreak, halaxe esan dio komunikabide bati kaleratutako 9 irakasle eskolak dohainik ematen ari direla eta horren berri eskatu diotenean: «Hori beraiek esango dute, ez dakit». Juan Jose Goirienari, etxe barruko kontu eta arazoen berri jakitea eskatzen zaio, gutxiarik. Irakaslego propioaren eske dihardutenen auzian, konponbide eta elkarbizkitarako neurriak bideratzea ere. Honetaz eta hartaz ez dakienaren seinalerik adierazgarriena aurki daiteke baina, emandako erantzun horretan. Itxura hori saldu du, behintzat.

dira. Horra hor gure erakusleio honetan aurki daitekeena. Guggenheim zahaztu gabe, noski.

EUROPAKO Hizkuntza Minorizatuak Agiria hamaika estatuk izenpetu berri dute Strasburgen. Madrilen onospena jaso du, ez, ordea, Parise-rena. Azkenaldian antzeman zitezkeen jarrera aldagetak aztarnen aurrean, Frantziako Gobernuak atzerapauso larria eman du honela. Iparraldeko Euskal Herriari zor zaizkion hizkuntza eskubideen ukapenari eusten dioten Parisek jakin beharko luke horren tolerantzia eta elkarbizkitarazko kultura ez garatzeak zer dakarren. Itsu-itsuan darrai, baina.

J.J. Petrikorena

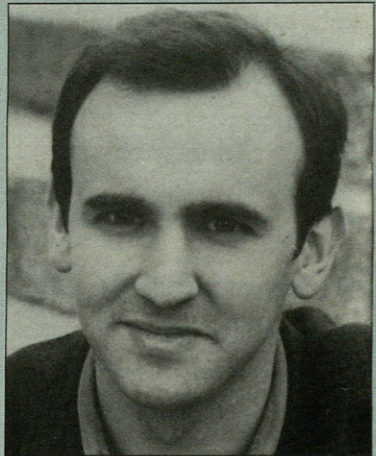
M A I S E A K E T A N

Morroizintzoa, morroi gaiztoa

JOXE Azurmendiren liburu bat aurkeztu zen aurrekoan: «Espainolak eta Euskaldunak». Biziki gomendatzen dizuet, liburu zoragarria baita, alde batera utzi edo ahanzi ezinezkoa. Ez dit lotsarik ematen halako

propaganda argia egiteak, berez jende gutxi animatuko baita ia 600 orriko liburukotea irakurtzera. Baina eginez gero ez zaio damutuko, ziur.

Nazio-harrokeriaz dihardu, besteak beste, liburuak, eta nik ere bota nuen neure berokeria-txoa aurkezpenekoan: Joxe dugula, ez bakarrik gure saiogile gorena, baita Europako puntako pentsalarien parean jartzeko modukoa ere. Kanpoan ezaguna ez izateak bi arrazoi ditu: euskaraz idatzi duela, eta ia beti Euskal Herriaz. Guretzat, lagun artean.

XABIER MENDIGUREN

ESATEN du Joxek, gure historia petralaren ezaugarri iraunkor bat, bertako jauntxeria (Hegoaldekoa) Madrilerara begira bizi dela, eta Espainiako komedian bufoiarena egokitzen zaiola. Euskaldunaren irudia barregarria izan da beti gure inbasoreentzat.

Gure irudia aldatzen ari omen da ordea. Joseba Intxaustik esan zuen aurkezpenean eta askori aditu izan diegu aspaldi honetan: politikoei-eta, kazetariei-eta. Kexuka gainera, lehengo irudi ona zikindu egin zaigula, zikindu egin digutela, badakizue-zeinek.

Zertan datza ordea, irudi-aldaketa hori? Hitz gutxitan esanda, morroi zintzoa gaizto bihurtu dela, eta nere artean diot derrigorrezko pausoa dugula hori —ez nahikoa baina— inoiz geure buruaren jabe izango bagara.

ADIBIDE bat jarriko dizuet: «Gone with the wind» (Haizeak eramana) filme ezaguna. Nolakoak dira bertako beltzak? Tontoak, zintzoak, ximpleak, maitagarriak baina batez ere esklaboak. Gutxieneko askatasuna lortu zuten behingoan Estatu Batuetako beltzek, eta geroztik nola agertarazi dizkigute? Tontoak, gaiztoak, ximpleak, gorrotagarriak.

Esklabutza utzi nahi diogulako seinale da gure irudi gaiztoa. Tristeena zera litzateke, ordea, askatasunik lortu ez eta irudi txarrarekin gelditzea. Arriskatu egin behar.

Laster kaleratuko dira Juan Carlos Perez-en bi disko konpaktu-

«Taldean askoz ere mugatuagoa zegoen musika, eta orain libreago nago»

Durangoko azokan aurkeztuko da azken zortzi urteetan zenbait telebista saio ezberdinetako musikak egiten aritu den Juan Carlos Perez-en bi disko konpaktu. Abentura eta bidaia serieetako musikak bildu ditu «Bitakora kaiera I-II» izenburuko lan honetan. Ohizko rock taldearen egituratik kanpo, musika lantzeko aukeratu duen bidea azaldu digu Juan Carlos Perez-ek elkarriazketan honetan.

«Saiatu naiz entzuteko moduko ordena logikoa ipintzen».

ARGIA. Telebista saio ezberdinetarako egin dituzun musikak baliatu dituzu laster argitaratuko den lana burutzeko.

J.C. PEREZ. 1984etik aurrera hasi nintzen telebis-

tarako musikak egiten, eta orain dela urtebete baino gehiago erabaki nuen guzti hori banatu, aukeraketa egin eta txukuntzea. Lau orduko iraupena zuen materialea zen. Aukeraketa egin

ondoren ordubeteko bi disko konpaktu izango dira. Bertan telebistako serieetako musikak daude, fikzioko filmeetakoak ere. Ez da *new-age* estiloko lan bat. Dokumentuen bilduma da. Dokumentala da, nahiko harrigarria. Disko moduan eginez gero lau LP izango lirateke. Saiatu naiz entzuteko moduko ordena logikoa ipintzen.

A. «Bitakora kaiera I-II» da lanaren izenburua.

J.C.P. Urte hauetan, mota honetako musikak egiteari esker bizi naiz. Orain badaukat aitzakia eta leku bat —bitakora kaiera, alegia— musika hauek gordetzeko. Abentura eta bidaia serieak izan direnez, lan guztiak lotzeko izenburu hau jartzea erabaki nuen: itsasgizonen tresna. Madrileko eta Bilboko ekoizpen etxeen enkarguak izan dira, TVErako gehienbat; ETBrako ere, baina gutxiago.

Lan berria da niretzat. Talde batean jotzera ohituta nengoen, rock munduan; eta hau beste mundu bat da.

Beste arau eta neurri batzuk daude. Azken batean, beste hizkuntza bat da, nahiko ezberdina.

A. Zer dela eta hasi zinen lan hauek egiten?

J.C.P. Duela zortzi urte hasi nintzen, kasualitatez. Lan pila izan dut denbora honetan, eta egindako musiken bildumak dira disko konpaktuak. Ez dut lan guzti hau egin formato honetan argitaratzeko bereziki. Eusko Herrian, ez da jende asko erabiltzen lanbide honetan, eta ez dago horrelako disko asko merkatuan.

Oso gustora aritu naiz. Gehien kostatu zaidana aukeratzeko izan da. Antzerkirako egin ditudan musikak ez dira bertan agertzen, ezta haurrei zuzendurikoak. Iru-dimena lantzeko musikak dira batez ere. Disko konpaktu bakoitzak ordubete irauten duenez, luzeak izango ote diren da nire kezka. 22 eta 24 musika zati daude bakoitzean. Iguripen handia daukat, eta zer hamrera izango duen jakin nahi dut.

Ikusentzutekoetan aritzen den jendeak beti animatu nau, baina neretzat jokoa bezala izan da. Ez nion hainbeste garrantzirik ematen. Horregatik daukat jakingura eta beldurra.

A. Zein instrumentu erabili dituzu?

J.C.P. Denetarik. Batez ere makinak, sanplerrak, gaunko tresnak; eta instru-

«Orain badaukat aitzakia eta leku bat —bitakora kaiera, alegia— musika hauek gordetzeko».

mentu akustikoak: gitarra eta pianoa. Ez da soinu abangoardistak bilatzea helburu duen lana, makinaren bidez musika normala egitea baizik. Grabaketan, pertsona desberdinak aritu ziren makina bera erabiltzen, eta bakoitzak musika desberdina egiten zuen. Makinak hartzak omen dira, eta soinu finkoa dutela eta mugatuak direla ematen du, baina hori ez da horrela. Oso bitxia izan da esperimentu hau, ni harrituta gelditu naiz.

A. Zein aukera eskaintzen ditu musika egiteko modu honek?

J.C.P. Nahiko kritikoa naiz makinaren bidez egiteko musikarekiko. Baina askoz merkeagoa da makina bat erabiltzea horrelako lanak egiteko. Makinak askoz ere funtzionalagoak dira.

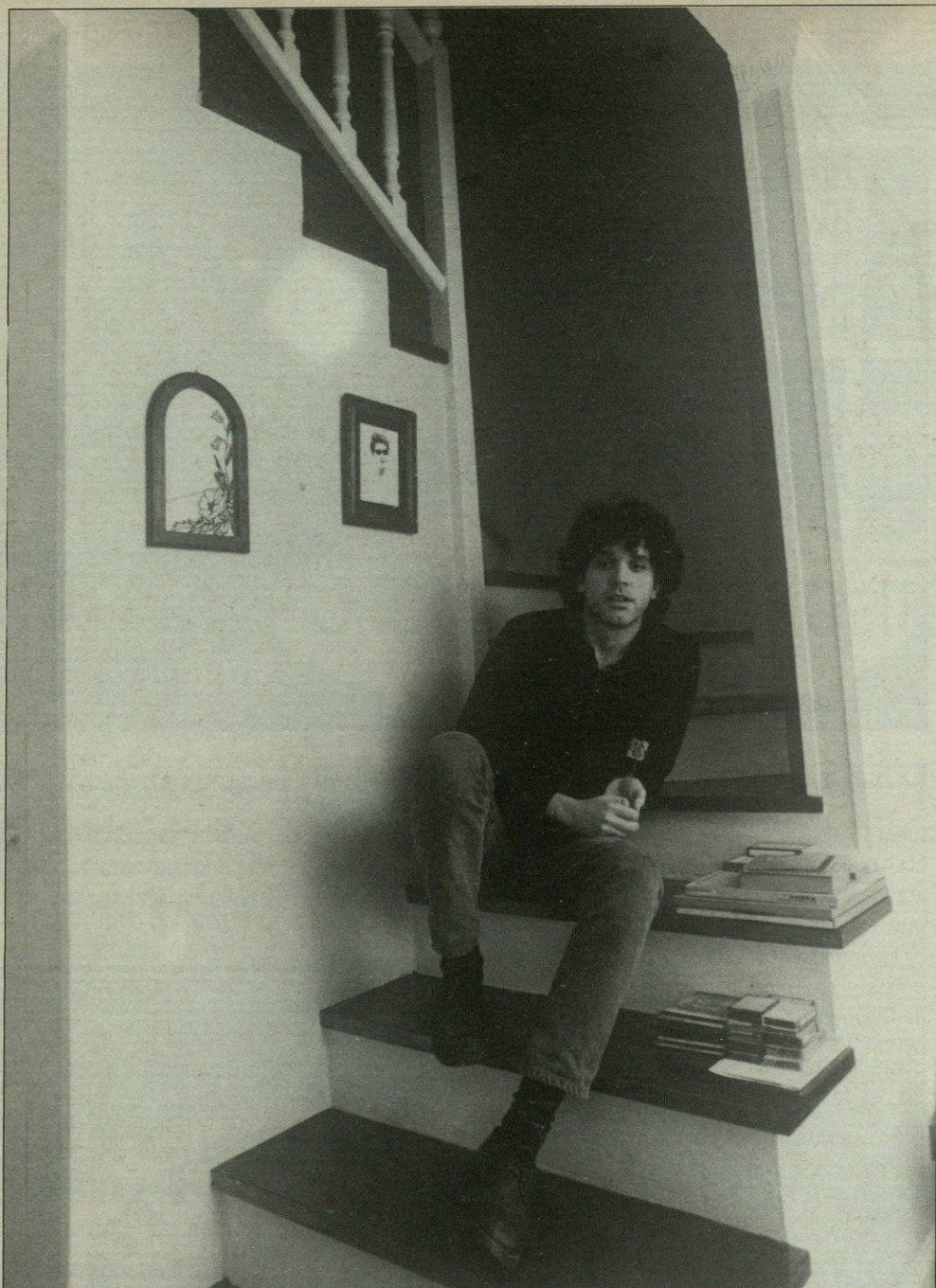
Musika batzuekin oso gustora gelditu naiz. % 60 mono erara grabatuta zeuden telebistarako, eta hasiera batean berriz ere nahastu eta estereon jarri

nahi izan nituen. Kantu bat estereon egin nuen eta monoko bertsioa geratu zen azkenik kantuan ez nuelako

sinesten. Ondoren, ez nuen 44 musika zati aldatzeko indarrik. Makinekin egin dut, baina era funtzional ho-

«Beste hizkuntza bat landu dut, nahiko ezberdina, bi disko konpaktu hauetan» ●

«Zerbait gertatzen denean gustatzen zait, momentuan izaten delako, eta hori da benetakoa; ez da aurretik idatzita daukazun eta ondoren aldaketak egiten dizkiozun zerbait».

nen bitartez.

A. *Izan al duzu laguntzarik?*

J.C.P. Nik jo ditut instrumentuak, baina musika zati batean Mario Vilas-ek jotzen du pianoa, beste batean Javi Urrejola-k saxoa, eta lehenengoan, Itoiz-en teklatujo-le ohia aritu zen. Estudio ezberdinetan egin dira grabaketak, Madrilen ere, baina

azkenekoak Deustuko Tio Pete-n. Lehenengoak Joxean Salanova hildako teknikari donostiarraren eskutik burutu nituen. Omenaldi txiki bat egiten diogu diskoan. Teknikariak Javi Urrejola eta Jose Lastra izan dira batez ere

Etxeko lana da, sukaldeko lana. Egunero estudioa joan, teknikariarekin aritu eta gehienetan zerotik hasten

nintzen, ezer prestatu gabe. Batzuetan ez da ezer gertatzen, bestetan berriz bai. Gertatzen denean gustatzen zait, momentuan izaten delako, eta hori da benetakoa. Ez da aurretik idatzita daukazun eta ondoren aldaketak egiten dizkiozun zerbait.

A. *Esan Ozenki konpainiak argitaratuko du lana.*

J.C.P. Ematen du ez du-

tela zerikusirik lan honek disketxeak jarraitzen du bideak, ez estetikoki, ziur aski ideologikoki ere. Nahiz eta beste aukera ere izan, proiektua momentuan aurrera ateratzeko zuen etxe bat behar nuen Angel Azkarraga nire laguna eta Angel Valdes-ekin ikus nuen lana aurrera ateratzeko zela. Beraientzat ere gau-

«Ez da soinu abangoardistak bilatzea helburu duen lana, makina bidez musika normala egitea baizik» ●

berezia da, ez da beren tiko bidea. DC hauek karratzeko aspizigilu bat sortu dute: Bitakora.

A. *Hau izango da Itoiz-gero argitaratzen den zinearen lehenengo grabaketa.*

J.C.P. Nik egindako musika agertzen den lehenengo goa da. Ekoizpen lanak egiten ditut aurretik: Jotaki, Tahures Zurdos eta Pizti taldeekin. Laguntzaile gisa ere aritu naiz Rupert Ordoizarekin. Baina hau da nire musika jorratzen duen lehenengo grabaketa.

A. *Ba al duzu talde berruntatzeko asmorik?*

J.C.P. Hemendik aurrera uste dut gauzak ez direla berdin izango, adina ez denbora direla medio. Egoera koitzak bere bidea hartu du. Kantuak badauzkat, eta ez dago zer prestatzen ari naizen baina argi dago ez dela izango lehengo giroa. Lehengo talde bat osatzen genuen gaztetxoak ginenean sortu ziren, baina hori amaitu ze-

«Abentura eta bidaia serieak izan direnez, lan guztiak lotzeko 'Bitakora' izena jartzea erabaki nuen: itsasgizonen tresna».

Esate baterako, Garate Corrobán dago bertako orkestra sinfonikoan jotzen. Gauzek beste era batera izan beharko lukete, nire proiektua bezala, frankotidore gisa. Nire kasa.

A. Ez litzateke obizko rock talde bat izango.

J.P.C. Ez, noski. Gainera, nahiz eta saiatu ez da posibleta. Musika idaztea gustatzen zait libre, poliki; momentuko egoerak eta inprobisazioa landuz. Egiten ari naizen kantuak ezberdina dira eta kontatzeko beste era bat daukate. Lehen, taldean batez ere, musika askoz ere mugatuago zegoen, estetikoki adibidez, eta horregatik laga genuen taldea. Kortsea oso gogorra zen momentu batean, eta orain ginen hortik atera. Orain berriz ez. Bakarrik hitzleak daukan alde ona da

edozein gauza egiteko libre zarela. Ez nago rock munduan, edo tribu baten barruan. Oso gustora nago orain. Ilusio handia daukat.

Kantuak egiten jarraitzen dut, lagunei erakutsi dizkiet eta batzuk harritu egin dira. Orain pioanoaz konposatzen dut eta instrumentuak berak beste bide batetik era-

sieran, eztabaida estetikoak izaten genituen, konponketak egiteko garaian, adibidez. Orain bakarrik nago, nire buruarekin. Agian esperientzia handiagoa daukat...

A. Zerbait interesgarriak ikusi al duzu azken urteotan musika munduan?

■ **«Garaiak aldatu egin dira musikan eta arlo guztietan; mende bukaerako garaiak direla ematen du, iragapenekoak» ●**

maten zaitu. «Bitakora»n musika zati ezberdinak daude. Batean gitarra espainola dago, beste batean soinuak...

Lehen askoz ere gogorragoa zen. Itoizekin gehitu baino kendu egiten genuen. Entseiuetan, batez ere ha-

J.C.P. Gustora entzuten ditut nire lagun batek grabatzen dizkidan kasetak. *Texmex* estiloa atsegin zait, Flaco Jimenez, Tigres del Norte. Bestalde, lehen ez nuen musika klasikoak ezagutzen, eta sorpresa handiak hartu ditut. Rocka, egia esateko,

nahiko lagata daukat, estatikoa delako. Nahiz eta nire burua rocker bezala izan. Pink Floyd, Led Zeppelin, Deep Purple, Blood Sweet & Tears edo jazz bezalako erreferentziak betirako gelditzen dira buruan. Van Morrison gustatu zait betidanik. Hala ere, denetarik entzuten dut.

Euskal Herrian, 'rock erradikal' mugimenduaren garaian indar handia zegoen. Oso ona zen orduan zegoen ilusio eta kalitatea. Benetakoa zen. Orain, berriz, badirudi hori jaitsi egin dela, indar hori Negu Gorriak taldean baino ez da ikusten. Ez dut esan nahi orain kalitaterik ez dagoenik. Garaiak ere aldatu egin dira arlo guztietan. Mende bukaerako garaiak direla ematen du, iragapenekoak.

Joxi Goikoetxea

«Cantervilleko mamua», Oscar Wilderen ipuinaren egokitzapena:

Bihar taldearen saio berria txotxongiloa helduei hurbiltzeko

Estreinatu berria da Bihar txotxongilo taldearen azken lana. 1979az geroztik herriz herri ibili dira Felipe Garruño eta Rosa Maria Martinez beren ikuskizunak eskaintzen. Oraingoan, atzera begiratzeko parada harturik, beraiekin izan gara muntaia honetaz eta horrenbeste urteko lanaren gainean mintzatzeko.

ABUZTUAREN

19an Turtziotzen estreinatu zuen Bihar taldeak bere azken ikusgarriaren erdarazko bertsioa eta urriaren 19an, berriz, euskarazkoa Deban.

R.M. Martinezen esanetan, «Cantervilleko mamua» oso aproposa da txotxongilo moduan eskaintzeko.

Oscar Wilderen «Cantervilleko mamua» ipuin eza-gunean oinarriturik dago.

Aipatu ipuinaren gainean eginiko adaptazioa, esan bezala, taldearen hamabigarren lana da. 1979an lanean hasi zirenez geroztik plazaraturiko obrak hauek izan dira: «Fantasia puzzlea» 1979an, «Fantasia puzzlea II» 1980an, «Txiki Bas-

kardoren ibilerak» 1981ean, «Salba ditzagun baleak» 1982an, «Sukaldea» eta «Martintxu eta mundu moderno» 1984ean, «Lantzeko bandoleroa» 1987an, «Adarbakar urdina» 1988an, «Bizi alai» 1989an, «Neska-mutilen gauzak» 1991ean, «Bizi alai II» eta «Cantervilleko mamua» 1992an. Horietatik lehena eta 1987tik aurrera-

koak gaur egun ere antzezten dituzte.

Gainontzekoak beraiek asmatuak diren bitartean, azken txotxongilo lana ipuin ezagun batean oinarriturik eginiko lehen adaptazioa da. «Orain arte gure ideia edo gertakiraren batean oinarriturik asmatzen genuen istorio osoa —diosku Rosa Maria Marti-

nezek—; oraingoan, ordea, gaitzen ezagunen baten bila, Oscar Wilderen ipuina aurkitu beratu dugu».

Izan ere, idazle irlandararen «Cantervilleko erakundea» baliabide ugari eskaintzen zituen txotxongilorako, nahiz eta taldeak bi besterik ez diren. Elkarriketez josita dagoen gero, erraza iruditu zitzaigun egokitzea. Gainera, dibertigarria izateaz gain mezu edo kontatzaile eskaintzen du eta ikasleek oso harrera ona egin diote».

Egokitua izateko aproposa

Horretaz gain, beraiek egin zituzten panpina eta ikusleentzako magia mundua sortzeko, erabiliriko baliabide teknikoek garrantzi handia dute obra honetan. Rosa Marik dioenez, «kolorezko argi-jokoak, itzalar-gaiak, sonorizazioa, efektu bereziak eta beste hainbat baliabide ditugu. Baina aipagarriena, tarteka erabili dugun Gunraku teknika japoniarra da: obraren zehar, panpinak gure buruaren gainean mugitzen ditugu, baina une batzuetan atzetik jartzen gara eta mugimendua emateaz gain gaitzak hartu ere egiten dituzte».

Lan hau, familia osoarentzat egina da. Feliperen hitzetan, «umeak badira gure hartzailak, baina mezudun lana izaki, helduek dira berezko hartzailak. Izan ere, baztertu egin nahi dugu behin betirako txotxongiloa umeentzako antzerkia delako uste okerra; bots, une egokia da hau jende helduak gure lana ezagutu eta ikusteko».

1979an hasi zuten bidez ari garela, orduz geroztik antzeztan ari diren lanak aipatzen dizkigute, «ez da erraza sei bat lan garai berean antzezteko gaitzea; gainera, berriro hasi gara 'Salba ditzagun baleak' lana egokitzen; txotxongilo berriak egin ditugu eta istorioa errespetatu dugu, baina orain euskaldunek Terranova aldean izan eraginetik enfokatu dugu».

Oso gutxi dira Bihar taldearen ibilbide luzeari itzala egin diezaioketenak, «gu hasi ginenean. Txotxongilo taldea eta besteren bat baino ez zebiltzan. Jaialdiak ere ez ziren oso ugariak».

Jaialdien inguruan, beraien garrantziaz galdetu diegu. «Egungo dinamikaren arabera beren inguruan mugitzen da txotxongilogintza. Oso positiboak dira, jendea —hel-

Dirulaguntza falta dela eta, txotxongilogintza krisian badago ere, Bihar taldeak 150 emanaldi eskaini zituen 1991 urtean.

13 urtetan estreinatu dituen 12 antzezlanetatik 6 eskaintzen ditu egun eta beste batzuk berregokitzen ari da Bihar taldea

duak ere bai— orduan burbultzen baita benetan guregana. Gainera, elkar ezagutu eta esperientziak

trukatze modurik izaten dugu, jaialdiak antolatu... laz, adibidez, Txinako talde zoragarri bat ikusteko parada izan genuen», esan

digute. Bihar taldearen emanaldiek gorantz jo dute urtero.

Horrela, 1991n 150 ema-

naldi burutu zituzten, «baina hasieran 50 lortzeko nabiko arazo izaten genuen. Gu oso pozik gaude jai, ikastoletako kanpaina eta nazioarteko topaketen bidez funtzio kopurua handitzea lortu dugulako, baina sektorearen egoera ez da batere ona. Tradizio handiko jaialdiek ere arazo ekonomiko larriak izan dituzte: Sestaoko nazioartekoa bera, zaharrenetarikoa, desagertzearekin egon da aurten...», azaldu dute.

Ritxi Lizartza

Leonora Fini idazle, margolari, eszenografigile...

Irudian agertzen den ilustrazioa, bere nobelaren katalenezko itzulpenerako propio egin du Leonora Finik, mende honetako artistarik polifazetikoenetakoak.

Buenos Airesen jaioa, jatorri italiarrekoa eta egun Parisen bizi den Leonora Finik kontinenteak ez ezik, arte adierazpide ugari landu ditu bere bizitzan zehar. Egunotan artista honen bi alor ezagutzeko modua egongo da: Parisen berari eskainitako erakusketa ikus daiteke, eta Bartzelonan «L'Oneiopompe» nobela argitaratu dute katalaneraz.

BESTE hainbat surrealista bezala Leonora Finik adierazpide desberdinak erabili ditu bere bilakaeran zehar sormenari irteera emateko. Mende honen 18. urtean jaioa, 1935ean eza-gutu zituen Finik talde su-

realistako kideak eta handik hiru urtera, 38an, New Yorken eta Parisen erakutsi zituen lehen aldiz bere pinturak. Gerra garaian Montecarlon kokatu zuen bizitokia eta denbora hartan liburuen ilustrazioei eskaini zien denborarik gehiena.

Leonoraren irudietan maiz agertzen dira mende hasierako sinbologiako maitagarri eta esfingeak gogoratzen dituzten neska aurpegi ederrak, horietako zenbaitek «trompes-l'oeil» irudi bereziak sortzen badi-tuzte ere. Artista honen lan grafikoaren bilakabidea ikusi nahi duenak Pariseko Dione Galeriarra jo dezake, bertan erakutsiko bait dituzte bere lanak abenduaren 15a bitartean.

Antzerkietarako eszenografiak ere asmatu ditu Leonora Finik, eta horien artean oso gogoan du Madrilén estreinatutako zen Ibsen-en «Pannina-etxea» obraren bertsio baterako prestatu zuena.

Orain katalaneraz kale-ratzen den libururako ilustrazioak ere Leonorak berak egindakoak dira, hala nola, argitalpen honetarako hitzaurrea. Egun Parisen bizi den artista honek Kataluniarekin eta Estatu espai-

...nolarekin izandako harre-
manak gogoratzen ditu hi-
tzazurrean. «Asko gustatu zi-
tzazurrean Bartzelona hiria,
batez ere Gaudí, Domenech
eta Montaner-en begietatik
ikusita. Asko gustatu zi-
tzazurrean Gràcia paseabi-
leko etxe zoragarriak, Pa-
lau de la Música eta Güell
parkea». Bestelakorik ere
esaten du Finik liburuan,
esaterako pintore baino
gehiago Leonora bezala

■ **Leonoraren**
irudietan maiz
agertzen dira mende
hasierako
sinbologia
gogorarazten duten
meska aurpegi
ederrak ●

...justen duela bere burua.
Finiren literatur lanak az-
ken urte hauetan ari dira
berreskuratzen eta 1973an
eman ziren ezagutzera.
Horien arteko azpimarra-
garrienak «Histoire de Vi-
trissa», «Mourmour, conte
pour enfants velus», «Les
chats de Madame Helvetius»
edo «Les passagers» izan
daitezke, aurrebaldintza
surrealistetan bete beterik
sarturik dagoen «L'Oneiro-
pompe»-z aparte. Pirinioen
hegoaldean lehen aldiz ar-
gitaratzen den nobela ho-
nietan ametsak, eta ametsak
sortzen dituen katua dira
protagonista nagusienak.

J.M. Heritz

Errealitatea ala zinema, zer ote lehenago?

Egunkari frantsesek urrian jasotzen zutenez, enpresa japoniar batek erosi zituen hondatzen eta desagertzen ari ziren «ondare estataleko» hainbat arte-lan eta eraikin. Eta Otar losseliani-ren «La chasse aux papillons» filmean ere japoniarrak

jabetuko dira bi
atso protagonis-
ten jauregiak,
inguruko
xurupatzaileek
hormez aparte ezer
gutxi utzi ondoren.
losselianik,
desagertzen ari den
«Frantzia
sakoneko» mundua
agertzen digu
filmean, begirada
zoliaz baina inolako
moralinarik gabe.

Erich von Stroheim-en bertsioa Katalunian

Boloniako
Zinematekari esker,
Erich von Stroheimen
«Esposas frívolas»
filmearen bertsio
ezezaguna ikusi ahal
izango da
Generalitateko
Filmotekak
antolaturiko ziklo
batean. Bertsio hau
Estatu Batuetan
zabaldutakoa baino
sadiakoagoa,
erotikoagoa eta
biolentoagoa da, eta
Boloniako adituen
ustez, ekoizle
amerikarrak ez ziren
ausartu filmea bere
horretan aurkezten
eta, zentsura arazorik
ez izateko, orain arte
jatorrizkotzat jo den
muntaia apailatu
zuten.

AZAROAK

14

■ ARGIA EGUNAREN INGURUKO OSPAKIZUNAK

AZAROAREN 22an gure aldizkariak **ARGIA EGU-NA** ospatu behar duela eta, hainbat ekitaldi antolatu dira. Horrela, hilaren 14ean, Goizueta, gaueko 11.30etan, kantaldia izango da Ortzi folk taldea eta Amaia Zubiria eta Txomin Artolaren eskutik. Azaroaren 15ean, eguerdiko pilota partidua eta 17.00etan hasiko den sokatira saioaren ondoren, bertso-saioa izango da, honako partaideekin: Gorrotxategi, Mendizabal, Bittor Erizagoien, Estitxu Arozena, Jon Lopategi eta Joxe Agirre, gaijartzaile lanean Manolo Arozena arituz.

■ BRETOIARRAK, KORTSIKARRAK ETA KATALANDARRAK OIARTZUNEN

AZAROAREN 14 eta 15ean Oiartzunen burutuko diren **Independentziaren aldeko ihardunaldietan** hainbat ekitaldi izango dira. Besteak beste, hilaren 14ean Madalensoro pilotalekuan, gaueko 9.30etan, gure egoeran dauden beste herri batzuetako ordezkariak izango da kantaldi batean: Ar Re Yaouank talde bretoiarra, Cunque-So kortsikarra, Burriack Lliure katalandarra eta bertako bertsolari eta txalapartariak. Hurrengo egunean, igandez, ekintza nagusiak burutuko dira eta arratsaldeko 7.00etan, Akelarre taldeak joko du.

BARRICADA taldeak Nafarroa eta Gipuzkoan zehar egingo duen biratxoaren azken kontzertuak izango dira entzungai egun hauetan. Ataunen lehen kontzertua eman eta gero, talde nafarrak beste bi egingo ditu Nafarroan eta Gipuzkoan. Lehena, hilaren 19an, Iruñeko Anaitasuna pilotalekuan izango da eta bigarrena Donostiako Anoeta kiroldegian, azaroaren 20an.

AZAROAK

15

■ ANDER ARMENDARIZEN MARGOAK DONOSTIAN

AZAROAREN 15ean emango zaio amaiera Donostiako El Muro tabernan (Sagues auzoan) **Ander Armendariz** margolariak eginiko olio-lanen erakusketari. Margolari andoaindarraren pintura mota abstraktua da egun, etapa figuratiboa alde batera utzi eta gero. Lehen erakusketa bere herriko Urigain kultur etxean eskaini zuen.

■ XENPELAR SARIAREN EDIZIO BERRIA

AZAROAREN 15ean amaituko da **Bertsolari Gazteentzako Xenpelar Sariaren 12. edizioan** parte hartzeko izen emateko epea. Antolatzaileek —Oiartzungo Ereintza elkarteak kideak— ezarri baldintza bakarra da parte hartzaileak 15 eta 20 urte artekoak izatea. Informazio gehiago eskuratu edota izen emateko, hots egin telefono honetara: 45 40 48 eta Antton Kazabonez galde egin.

AZAROAK

16

■ JOSE MARIA ARCE-REN LANAK IKUSGAI

GASTEIZKO Aitor arte galerian Jose Maria Arceren pinturak ikusteko aukera izango da. Guztira, margolari nafarraren 12 lanek osatzen dute erakusketa. Errestaurazio teknikak erabilia osatu dituenez gero, luze iraungo duten artelanak direla esan digu egileak. Arceren hau erakusketa sail bateko bigarrena dugu; ondoren beste zortzi artistaren lanak ikusi ahal izango dira.

MAÑUKORT bertsolari bizkaitarra Ondarroan izango da, azaroaren 15ean, **ARGIA EGUNA** dela eta bertan burutuko den bertsolari saioan. Berarekin batera, eta Alitzalei gaijartzailearen esanetara, Jon Maia, Joxe Lizaso, Olalde, Iñaki Murua eta Jokin Soroza-bal arituko dira eguerdiko 12.30etan, Bidegorena zinema aretoan. (Argazkia: J.C. Ruiz).

■ HITZALDI SORTA ARTE EDERRETAKO FAKULTATEAN

AZARO eta abendu bitartean hitzaldi sorta antolatu dute Euskal Herriko Unibertsitateko Arte Ederretako Fakultatean. Asteazkenero bina hitzaldi eskainiko dituzte, goizeko 10.30etatik aurrera. Hilaren 18an, **Javier Oliverasek** «Irudiak espazioen bila (izotzezko mendia)» hitzaldia eskainiko du, eta **Maria Luisa Fernandez** «Iseka espresionista»z mintzatuko da.

■ SAKANAKO LITERATUR ETA KOMIKI LEHIAKETA MARTXAN

AZAROAREN 20an amaituko da **Sakanako 4. Literatur eta 2. Komiki Lehiaketan** parte hartu ahal izateko, izen emateko epea. OHO eta BBB nahiz UBiko ikasleentzako lehiaketa da. Sari banaketa abenduaren 13ean burutuko da, igandez eta arratsaldeko 7.00etan, Altsasuko Gure Etxean. Kontaktuko telefonoa, Sakanako Mankomunitatearen Arbizuko bulegoko 46 06 35 zenbakia.

■ EUSKAL LABURMETRAIAK MADRILEN

AZAROAREN 13tik 20ra bitartean iraungo duen **Alcala de Henares-eko Zinemaldian** Euskal Herrian azken 30 urteetan eginiko laburmetraiak sail berezian bildu dituzte, besteak beste, Elias Kerejeta, Antxon Ezeiza, Juanma Bajo Ulloa eta Alex de la Iglesiarenak.

■ MIKEL LABOA BERRIRO KANTARI

MARKINAN Benito Lertxundirekin egin behar zuen kantaldia gaisotasunak jota bertan behera utzi behar izan ondoren, **Mikel Laboak** berriro ekingo dio kantatzeari. **Oiartzungo Madalensoro pilotalekuan** izango da, azaroaren 21ean, gaueko 10.30etatik aurrera.

Fernando Zorita: «Telebistan, bigarren mailako produktutzat hartzen dituzte filme amateurak»

ARGIA. Azaroaren 19tik 21era bitarte izango da aurtengo Barakaldoko zinema amateur lehiaketa.

FERNANDO ZORITA. 23 lan jaso ditugu aurtén. Super 8-ko filme lehiaketa da; zinema bere formato txikienean. Katalunia-koak dira lan gehienak, baina Cordoba eta Salamanca-koak ere badaude. Hiru sail daude lehiaketan: argumentala, dokumentala eta animazioa. Aurtén, argumentalak izan dira nagusi, eta 15etik 20ra minutuko iraupena dute gehienbat. Barakaldoko kultur etxean ikusi ahal izango dira.

A. Aurtén ez da euskal lanik aurkeztu?

F.Z. Gero eta gutxiago aurkeztzen ziren azken urteotan. Azken hau zazpigarren edizioa da, eta laugarrenean hasi zen beherakada. 30.000 pezeta balio ditu ordu erdi egiteak, eta hainbeste lana suposatzeaz gain, filme hauek irtenbiderik ez dutenez, inon ez bait dira ikusten, ez da dirurik irabazten eta lanak aurkezteari utzi egin diote par-tehartzailleek.

Aurtén 23 aurkeztu dira, baina aurreko urteetan 35-40 inguru. 30.000 pezetakoa den saria batek bakarrik lortzen du eta beste guztiek ezer ere ez.

Aurkeztutako batzuek, Juanma Bajo Ulloa kasu, lehiaketan parte hartu, ondoren 16mm eta 35mm -tako formatoak jorratu, eta luzemetraiak egiten bukatu dute. Baina gehienak ez dira lehiaketa honetatik ateratzen, eta beste batzuek bertara aurkezteari utzi egin diote.

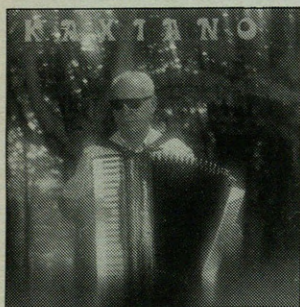
Telebista izan daiteke lan hauentzako irtenbidea, baina bertako produkzioa hain ona omen denez, ez dute filme amateurrik onartzen. Nahiz eta sarituak izan, bigarren mailako produktutzat hartzen dituzte lan hauek.

Iaz bizpahiru, baina aurtén ez da euskaraz egindako lanik aurkeztu; gaur egun, euskarazko filme gutxi egiten bait da. Bideo lanak egiten dira normalean, epe luzera merkeagoak direlako.

■ BERTSO SAIOA GASTEIZEN

ARGIA EGUNEKO ekintzen barruan, gure lankideek herrialde herrialde hainbat ekitaldi antolatu dituzte. Horren ondorioz, aurretik aipaturiko ekintzez gain Araban ere izango da zer ikusirik. Emanaldi nagusia Gasteizen izango da, azaroaren 22an, igandez, eta bertan bertso saioa burutuko da: 13.00etatik aurrera, Billasuso aretoan, Aitor Sarasua, Jon Sarasua, Andoni Egaña eta Sebastian Lizaso gipuzkoarrak, Rikardo Gonzalez de Durana gasteiztarra eta Unai Iturriaga bizkaitarra arituko dira, eta bertso eskolako Karmele Merinabeitia izango da gaijartzailea.

D I S K O A K

«LIZARTZAKO OIHARTZU-NAK». KAXIANO. ELKAR.

KAXIANOREN pieza eza-gunenak osatzen dute argitaratu berri den bere bostga-

rrer disko hau: «Itsasontzi baten», «Tximeleta bezala», «Zorionak» eta «Agur», besteak beste. 12 kantu dira guztira, soinu-jole eta kantari honek sorturikoak denak. Bilduma honen grabaketan, Beñat Amorena, Mikel Artieda, Frederic Gallardet, Tapia eta Leturia, Carlos Rosat, Jose Javier Gomez, Carlos Hipólito, Eñaut Ibarguren eta Mixel Ducau musikariek parte hartu dute; eta Ducau bera arduratu da ekoizpen lanaz ■

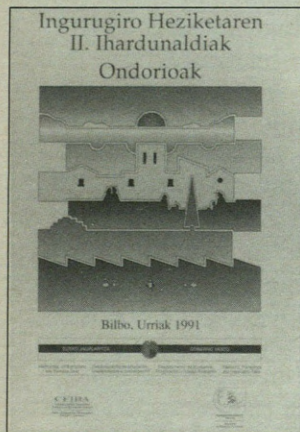

«GAUDEN GU». XALBADOR ETA IHIDOI. ELKAR.

HAINBAT urtez bakoitza bere aldetik kantuan aritu ondoren, duela lau urte in-

guru elkartzea erabaki zuten Daniel Xalbador eta Gerard Ihidoi. Denbora honetan kantaldiak egin ondoren plazaratu dute euren estreinu-disko. Zuzeneko emanaldietan inolako instrumenturik erabiltzen ez baldin badute ere, hainbat musikariren laguntzaz bu-rutu dute grabaketa hau. Daniel Xalbadorren kantuez gain, badira herrikoia-
renak; eta Xabier Lete, J. Larri-
rieu, Chr. Aboucaya eta Lus
de Nadau-k sorturikoak ■

L I B U R U A K

**«INGURUGIRO HEZIKETA-REN II. IHARDUNALDI-
AK. ONDORIOAK». CEIDA, HA-
GINA. EUSKO JAURLARITZAKO
EKONOMI, PLANGINTZA ETA
INGURUGIRO SAILA. 30 orr.**

INGURUGIROAREKIKO Irakasbideen Hezkuntza, eta Ikerketarako Ikastegiak nahiz Ingurugiro Heziketa-rako Elkar-teak prestatu du-
ten lan honetan, Euskal He-
rriko Ingurugiro Heziketa-

ren 2. Jardunaldien ondo-
rioak biltzen dira. Gai honi
buruzko heziketa nola lan-
tzen den kezkatu-rik, Oina-
rrizko Irakaskuntza, Irakas-
kuntza Ertaina, Lanbide
Heziketa eta Unibertsitatea
irakaskuntza mailetan arlo
honek izan behar dituen
metodologia eta helburuak
azaltzen dira. Esperientzia,
komunikabideak eta ingu-
rugiro animazioa ahaztu
gabe ■

**«HUDOAK EGUZKILORE-
TZAN». JUAN MARI ATUTXA.
BIZKAIKO FORU ALDUNDIA
102 orr.**

NOBELA sailean, Bizkaiko
Foru Aldundiak iaz antola-
turiko literatur saria jaso
zuen Juan Mari Atutxaren
idazlan honek. Bertan, Al-
magro, Bilbo, Soria eta Ciu-
dad Real bezalako hirietan
gertatzen dira, Silberio, Ve-
neno, Bittor, Jose Antonio.

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Elena, eta beste hainbat protagonisten pasadizoak ■

«BEASAINGO PAPERAK». 1. ZENBAKIA. 81 orr.

ARGITARATU da Beasaingo Udalak plazaratutako kultur aldizkariaren lehenengo zenbakia. «Beasaingo Elkarre Herrikoiak» izenburuko argitalpen honen bidez, herri honetako historian oinarriturik eta berarekin erlazionaturik dauden lanen bildumari hasiera ematen da. Estreinuko lan honek, Beasaingo elkarteak, beren historiak, helburuak eta ezaugarriak agertzen dira argazkien laguntzaz. Urteak izango den «Beasaingo paperak» liburuskaren bigarren eta hirugarren

zenbakiak, Jesus Larrañaga «Goierri» pertsonaia eta Goierriin dagoen herri honetako industrializazio prozesuari buruzkoak izango dira ■

«TTIPI TTAPA». 95. ZENBAKIA. 31 orr.

NAFARROAK jasan duen uholdearen arazoa agertzen da aldizkari honen azken zenbakiko azalean. Ale honetan, Jaxinta Eskudero, Maria Arozena eta Maria Apezetxea, aurten ehun urte beteko dituzten emakumei buruz Esteban Arozenak egin duen erreportaia; Julian Mitxelena «Barraka», gau lanetan hezitutako lasterkariari eginiko elkarrizketa; eta Bortzirriak, Malerreka, Sun-

billa, Bertzirana, Baztan, Zugarramurdi, Urdazubi, Sara, Leitza, Goizueta eta beste zenbait herritako berriak ere agertzen dira ■

«GALTZAUNDI». 15. ZENBAKIA. 36 orr.

DUELA hamabost egun bu-

katu zen Tolosako Abesbatza Lehiaketa da «Galtzaundi»-ren azken zenbakiko gai nagusia eta horren gainean dator azaleko irudia. Ekitaldi honek Tolosako musika jardueran izango duen eragina aztertzen dute erreportaiaren, baita Tolosako abesbatzen egoera taldez talde. Irailean Iruran burutu zen Nazioarteko 3. Xare Torneoan, aisialdi taldeak, beste zenbait gai lantzen duen hainbat artikulu; eta Iñaki Epelde artista, Hernialdeko alkatea den Jose Mari Iraola, nahiz Karibeko irla galdu batean ezkondu eta bizi den Maria Iztueta Berastegiko emakumearekin mintzatu dira hilabetekari honetako 15. zenbakian ■

B E G I B E L A R R I

M U S I K A

Krispin, olatu artean

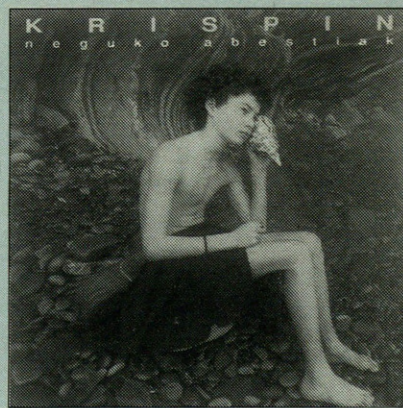
LUZEA izan da euskal kantagintza-aren ajea. Baita kataluniar, galiziarrena... ere. Aldaketa garaiak, kanpoko soinuen inportaziokoak. Gaurkotu edo hil. Gitarra elektrikoaren bidez burutu da histerikoen belaunaldi aldaketa, modu traumatikoan, ez era kronologiko eta jarraian. Duela gutxi sortu ziren euskal kanta herrikoia jorratzen duten Jon Bergaretxe, Mikel Markez, Jon Txurio... bezalako izenak. Kantaldiak edo maketak lortzeko gogor borrokatzen direnak.

Ustekabea, bakarlari balore berrien artean grabatu duen lehena ez da gitarra lagun duen horietako bat, zuzenean inoiz ikusi ez den gizon bat baizik: zarauztarra 'nazionaldua' den Fran Alvarez zumaiarra, «Krispin» goitizena duena. Bere kantaz osaturiko zinta bat agertu zen talentu bila aritzen diren Elkar-ekoen eskuetan, eta gus-tatu egin zitzaion. Diskoa grabatu

behar da. Krispinek jarri zuen lehen-gaia, konposaketak; Mixel Ducauk moldatu zituen, konponketak egin, instrumentu aldetik jantzi eta kalera-tzeko gai izan zitezen leundu zituen. Beste laguntza bat bakarrik: Mikel Ar-teda trebearen baxua.

Fran Krispinen disko estreinaldia da «Neguko abestiak», baina salbuespen garrantzitsuekin: mirariak egiteko gai den Ducauren esku babeslea, eta kantak jendearen aurrean jotzeko lagun-duko duen talderik ez egotea. Arazo hauek direla medio itzaltzen joan da etorkizunari aurre egiteko euskarri gutxiarekin sortu zen proiektua. Kris-pinek badu sentikortasuna musikari bezala eta hitzak egiteko garaian. Oso pertsonala den ahotsean eusten da; pertsonalegia agian, ahotsak nota al-tuetan kirrinka egin eta ia horzkidura sortzen duenean.

Itsasoa eta erreferentzia naturalez bustita dauden kantak. Azalean ager-tzen den Rubén Valenzuela gaztetxoaren irudi bukolikoa eta bere itsas mar-raskilotik hasita. Askatasuna («Oih-

«NEGUKO ABESTIAK»
KRISPIN. ELKAR.

na», «Zumai», «Ozeano»...) eta erroman-tizismoari zuzenduriko kantua. Gitarra klasikoa ganoraz ikasten duen zu-maiar honen mundu ameslari eta ia inozoa. Bere gitarra eta bere ahotsa-reen erlazio berriak esperimenta-tzearekin amets egiten du, laguntzai-lez osaturiko instrumentu talde baten babesean. Neptunok entzun beza.

IÑAKI ZARATA

T E I L A K

■ NAZIOARTEKO ARTE IKASTAROAK ARTELEKUN

ARTELEKU, Bordele eta Salamancako Arte Ederretako fakultateekin batera egiten ari den topaketetan, fakultate bakoitzeko esperientziak ohizkotik atera eta beste ingurune batzuetan garatzea dute helburu. 30 ikasle nahiz irakaslek parte hartuko dute, abenduaren erdi aldera bitartean, tailerre-tan euren lanak elkartu eta egitura irekiagoak eta esperimentalagoak jorratu asmoz.

■ SORTZEN MUGIMENDUAREN MANIFESTUA

ESKOLA publiko eta ikastoletako guraso eta irakasleek osatzen duten Sortzen mugimenduak burutu berri duen batzar orokorrean Eskola lege proiektua kritikatu eta horren inguruko eskaerak osatu ditu: ikastolen esperientziarekin aberastu, euskalduna izan, gestio demokratikoa eta partehartzaila onartu eta autonomia juridikoki errekonozitzea, besteak beste.

■ BEDEREN-1 VALENTZIA ETA GALIZIAN

BEDEREN-1 antzerki taldea, hamabost egunez, Valentzia eta Galizian arituko da bere azken lanaren taularatzen, hots, «Desioen pontxea», Michael Ende idazle alemaniarren obra batean oinarrituriko antzezlan emanen. Egun inguruneak jasotzen dituen erasoengatik inguruko kontakizun honen ondoren komedia moduko lan berri bati eutsiko diote segidan.

■ DEUSTUKO IKASLEEK GREBAN DARRAITE

BERRI hau idazteko orduan 23 egun daramatzate greban Deustu Ikastetxe Publikoko OHoko bostgarren mailako hamalau ikaslek, ekainean B ereduko gela bat D eredura pasatzea eskatu eta Hezkuntza Sailak ukatu egin dielako. Ikasle hauen gurasoek gogor salatu dute egoera hau, Ikastetxeko zuzendaritzak guraso eta haurren eskakizunak babesten dituen arren Administrazioetik aukerarik ematen ez zaielako.

E R R A N A K E R R A N

«Gaur egun, bizialargundurik daude politikagintza eta euskaigintza, zoritxarrez. Piskana baztertu egin dira euskal kulturagileak politikaren buruzagitzatik».

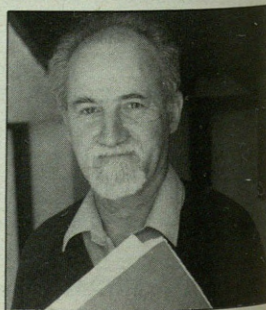
Mikel Atxaga, kazetaria. Deia, 92-XI-4.

«Argi dago: futbolak behera egin duen bitartean gora egin du operak».

Iñaki Irusta, ABAOko lehendakaria. El Correo Español, 92-X-31.

«Uste izan behar da gure 'abertzaleek' beren burua goxokiago sentitzen dutela Bordalen ezinez eta Donostian. Bordale eta Parisetik igurikatzen dutela euskararen salbamena».

Xipri Arbelbide, kazetaria. Deia, 92-XI-4.

TXUTXU - MUTXUKA

BARAKALDON EUSKARAREN ITZALA LUZATU NAHIAN

AZAROAREN 13an, ostiralean, aurkezpen publikoa egingo du Barakaldon sortu berri den Xaxiburu Elkarteak. Hainbat hilabetez isileko lanean aritu eta gero, Hizkuntz Politikarako ordezkari nagusia, Mari Karmen Garmendia eta EKBko lehendakaria, Pablo Agirrebaltzategi, gonbidatu dituzte egun horretan burutuko den prentsaurrekora, non Elkartearen egitasmoak, euskararen erabilera suspertu eta indartzeko xedez, aurkeztuko diren. Normalizazioaren inguruan egiten diren ekimenok Administrazioaren eta gizarte mugimenduen arteko uztardura behar dute aurrera egiteko. Xaxibururen aurkezpeneko saioa dugu honen adierazgarri.

«Azken hamar urteotan 100.000 euskaldun berri sortu dira».

Mari Karmen Garmendia,
Hizkuntz Politikarako
idazkaria.
El Diario Vasco, 92-X-31.

«Igela perlaz osaturiko editorial bakarra da Estatu osoan. Hori ez da gertatzen beste etxeetan arrazoi komertzialak direla eta».

Joxemari Iturralde,
idazlea.
Egunkaria, 92-XI-4.

«ETB1 ikusten duten gazteak ez dira euskaraz bizitzen animatuko helduen programazioan euskarari ikurik ez zaiola uzten ikusten badute».

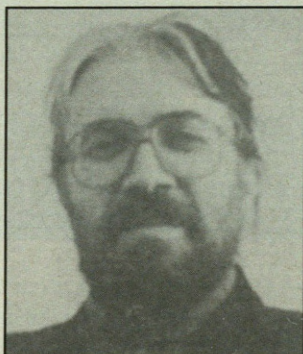
Joxe Agustin Arrieta,
idazlea.
Egin, 92-XI-3.

«Hizkuntz normalkuntzaren apustua egin behar du bezkuntza landuko duen kalitateko irakaskuntzak».

Hemen kokatzen da Euskararen Aholku Batzordearen lana».

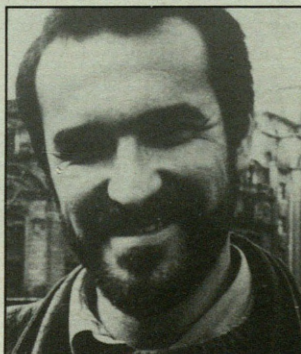
Mikel Ugalde, Euskararen Aholku Batzordeko Bateragilea.
Deia, 92-XI-4.

NOR - NORI - NORK

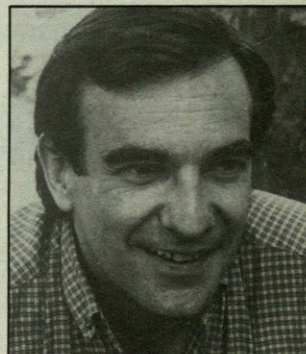
G. MURO

«Harriet» gidoilariak Jose Manuel Mata marrazkilariarekin batera egindako «Eguzkiaren izerdiak» lanak aso jaso du Frantziako Hyères-eko komiki sariketan. Lau istorioz osaturiko obran Ameriketako aurkikuntzako gorabeherak kontatzen dira. Bostgarrena ere prest dute argitaratzeko ●

G. MENDIBILI

ideia berriak sortu eta aurrera eramateko adorea onartu behar zaio. Bere azken lanarekin batera, Iparragirreraren kantu eta poesiak biltzen dituen diskoa, «Keinu» bere disketxea inauguratu du. Disketxearen hurbileko asmoetan produkzio propioetarako azpiegitura osatzea dela nagusia adierazi dio ARGIAri ●

P. OLEAK

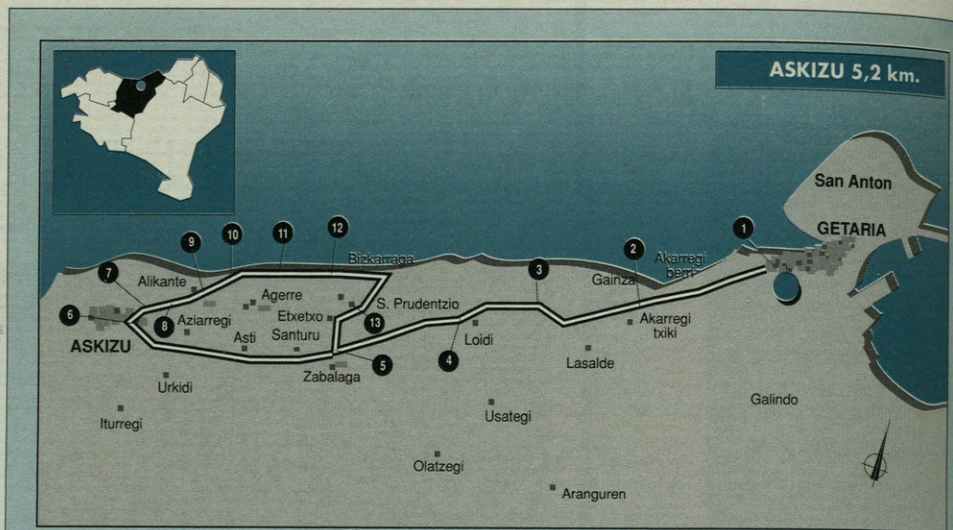
Euskal Herriatik Madrilera egindako bidean gizen du bere proiektuak. Oscar sarietarako bidea zabaldu diote, oraingoan, «El maestro de esgrima» azken filmea, Donostiako Zinemaldian erakutsitakoa, kanpoko obra onen artean lehiari ariko baita, Espainiako Zinema Akademiak hala erabaki ondoren ●

Kostaldeko galtzada zaharrean barrena

MARTIN Deuna eguna, azaroaren 11, festa eguna da Askizun. Getaria inguruan kokatua, soro eta baserrien artean, ibilbide polita egiteko aukera eskaintzen du kostaldeko zati honek. Matxitxakotik Higerrerrainoko itsasaldea menperatzen da bertatik, eta udazkeneko azkenaldetik udaberriko erdi aldera artaldeak ugariak dira inguru horretan.

Ardiak, itsasoa eta baserriak ikusiz abia daiteke beraz Getariatik. Hiribildu hau, XIII. mendearen hasieran sortua, erromatarren garaian jada ezaguna zen marinelen artean ainguratze lekutzat. Egun San Anton mendia, kaia, San Salbador eliza, Kale Nagusia eta Elkanoren omenez altxatutako oroigarria dira Getariako lekuri esanguratsuenak. Gaur egun bertako kaia baxurako kaietan nagusienera bat da.

HIRIBILDU honetan jaio zen Juan Sebastian Elkano famatua, lurrari itzulia eman

■ **GETARIA** Mendebalderantz igaro behar da herriko alde berria.

1 Indaux ola atzean utzi ondoren Meagasko errepideak ezkerretara jotzen du. Bertan, harriztutako bidea jarraitu.

2 Akerregi Txiki ondoko bidegurutzean zuzen jarraitu, jaitsi eta erreka bat igaro.

3 Pareta bat ezkerretik igo, alde berdietik abiatzen den bide bat ikusi arte; zuzen jo haran txiki batera heldu arte.

4 Galtzada eskuinetik datorren errepidearekin batzen da.

5 Zabalaga baserriaren aurrean errepidearen erdibitu egiten da; eskuinaldean San Prudentziorako bidea.

6 Errepide asfaltatua Askizuko plazan bukatuko da; hortik aurrera iparralderantz

jarrai daiteke. Azketa baserriaren ondotik igaroz.

7 Ziarre baserriaren ondoan dagoen bidegurutzean zuzen jarraitu.

8 Ezkerrera abiatzen den bidea jarraitu.

9 Alikante baserria; hemen beste bidegurutze bat dago, eta zuzen jarraitu.

10 Eskuinaldera hartu behar den bidegurutzea, beheantz.

11 Eskuinaldeko bidea hartu, gorantz, ate bat igaro eta gero. 12. Bidegurutzea. Eskuinaldeko bide zabalenetik jo eta mendi bizkarra igo.

13 San Prudentziora heldu gara. Errepide asfaltatua hartu.

5 Askizuko errepidearen bidegurutzea berriro. Getariara itzul gaitezke.

zior lehen gizona.

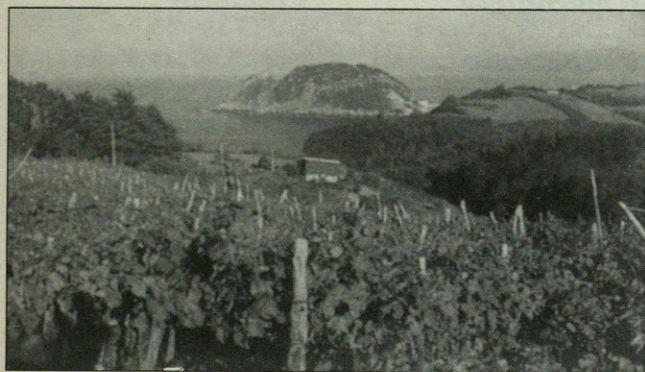
Elkanok ere ezagutuko zuen egun Getariaren ezaugarri den txakolina.

Proposaturiko ibilbidea egitean mahatsondo ugari ikusi ahal izango ditu ibiltariak. Askizun kostaldeko antzinako galtzadaren igaropidean aurkitzen da. Zaharrenetarikoa bat Euskal Herrian. Errepideak Getaria Zumaiarekin batzen zuen galtzadaren harriak estaltzen ditu. Askizun erromesen zaindaria den Tours-eko Martin Deunaren eliza da nagusi. Gotiko zahar tankerako eliza honetatik hurbil Benta baserria dugu.

ASKIZUN gizakiaren eragina nabarmena da landaredian.

Jatorrizko haltza lerroak ere desagertu egin bait dira. Hala eta guztiz ere, Bizkarraga baserriaren inguruetan Kantauri aldeko artediak ikusgarriak dira, euli-jale, txantxangorri, txonta, gerri-txori eta kaskabeltzen eremu bilakatuz.

San Prudentzio, basilikarekin, ibilbidearen muga garrantzitsuenetarikoa bat da. Erromaniko garaiko atearrekin, eritasun askoren sendabidetzat hartzen da santu hau. Getariara itzultzeko antzinako galtzada hartu behar da ■

Mahatsondoak, txakolinaren jatorri. Urrutira, San Anton.

MOKO FINA

• MOKO FINA • MOKO FINA • MOKO FINA • MOKO FINA

SABEL FINA

Aran konpota tortila

INGURAK

LAGUNTZAT

Konpotarako: 500 gr aran
1/8 litro ur • kanela zati

• 15 gr azukre

koilarakada bat) • 5gr

koilarakada bat ur.

Tortilarako: 180 gr

arnautza (3 bat edo) •

limoi leka erdi bat • limoi

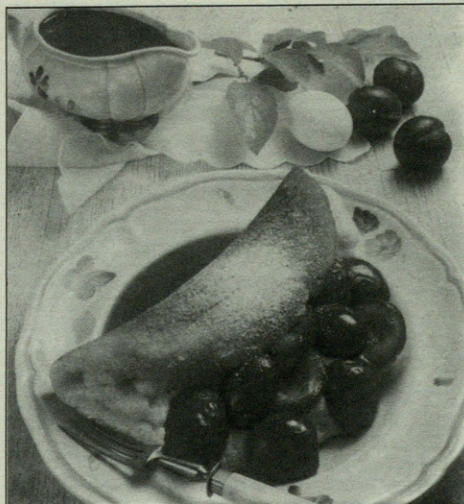
gatz

40 gr gurin

batetik.

batetik pasa eta zukua ontzi batean gorde. Kanela kendu. Fekula ur koilara batean disolbatu. Gorderiko zukua egosi eta fekula gehitu. Beste alde batetik, arrautzen gorringoak, bainila, limoi azala eta azukrea ontzi batean jarri eta irabiatu. Txurinkoak, gatz apur batez, irabiagailutik pasatu. Ondoren, lorturiko bi krema hauek ongi nahastu.

Labea 200 °C-tara berotzen jarri. Bitartean zartagin batean koilarakada bat gurin berotu. Lorturiko masaren 1/4a zartaginera bota eta bi aldetaetik egosi, kolore apur bat hartzen duen arte. Geratzen zaigun orearekin gauza bera egingo dugu.

Tortila hau edozein platerkada arin gisa jar daiteke mahaian, baina, nahi izanez gero, baita postre gisa ere.

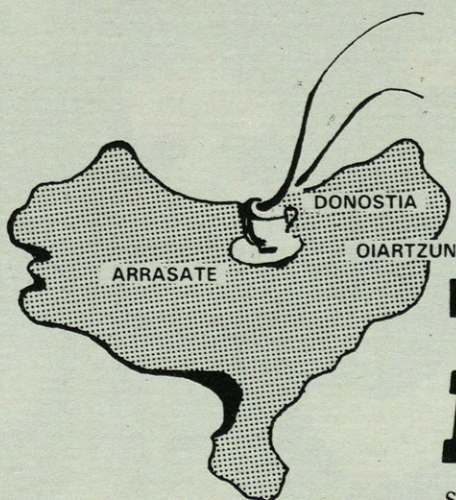
Lorturiko lau tortilak jandak bero dagoen labean sartuko ditugu bost minutuz. Ondoren tortila erdi bakoitza aranez bete eta tolestu. Azukre hautsez estali. Saltsa ontzi batean atera.

Prestatzeko denbora:

45 bat minutu behar dira.

Aholkua: Aran azala zure sabelarentzat kaltegarria bada, aranak ur egositik pasatu eta oso erraza izango da azala kentzea. Beste edozein frutarekin ere egin daiteke tortila hau

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12-35 49 14

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

«Emakume-aren aurpegiak», umorezko saioa.

● «Mamu Harrapariak» marrazki bizidunetan, as-telehenetik ostiralera, akzio eta abentura barregariak kontatzen zaizkigu, **20.20etan.**

● Joseba Agirretxeari primeran doakio, «seizientos» erako hiru auto dotoretan, bidaia batera gonbidatzen dituen bikoteak gidatzen. Asteartean, azaroaren 10ean, **21.05.**

● Azaroaren 11n, «**ETBren eskutik**» dokumentalen sailean, «**Euskaldunak eta India Berriak**» izenburupeko bildumaren asteroeko programa. **Gaueko 22.50etan.**

● Asteazkenean ere, **23.20etan,** «**Ilunabar**

Aldea»ri dagokionean, «**Arima erratua**» izenekoaren **lehen atala eskainiko da.** Argazki konputadorekin lanean ari den zientzilaria, iturri ezezagunetatik datorkion haur baten irudi holografikoa heltzen zaio.

● Azaroak 14, **eskubaloia: Elgorriaga-A.Valladolid** taldeen artean. Arratsaldeko 16.30etan. Igandean berriz, 12.55etan, ziklokross denboraldiko «Superprestigio saria».

● «Munduan zehar»ek, «**Terrorismoaren azkena European**» erreportaia-
ren bigarren partea eman-
go du. **Azaroaren 15ean,**
23.00etan.

● **AZAROA 21, 22.15ETAN.**

**ABENTURA ZINEA: «GERLA
ETA AMODIO EGUNAK».**

ZUZENDARIA: MOSHE

MIZRAHI. ANTZESLEAK: S.

KENEAS ETA K. SEDGUVICH.

JACEK gaztea eta Halina elkar ezagutu bezain pronto maitemintzen dira. 1939an, II. Mundu Gerrak erdi-erdian harrapatzen ditu baina. Alëmaniarrek Polonia konkistatzen duten sasoiaren gazteon errealitate gordinaren kronika egiten da ■

● **AZAROA 21, 22.15ETAN**

ZINEA: «EGITE

ARINGARRIAK». **ZUZENDARIA:**

JEAN BOYER. ANTZESLEAK:

MICHEL SIMON, SUZANNE

DANTES ETA MILAN PANELY.

EPAIGIZON erretiratuak, ustekabeen, eta arrazoirik gabe, lapur talde baten ekin-tzetan nahastua ikusten du bere burua. Garai bateko tresnak guztiak mugitzeaz ekingo dio, ulertzen ez duen gatazka larri honetatik libratzeko ■

Legez kanpoko istorioak

ASTEAZKENA 18,
21.05etan. ZINE GAUA: «NED

KELLY». **ZUZENDARIA: TONY**

RICHARDSON. ANTZESLEAK:

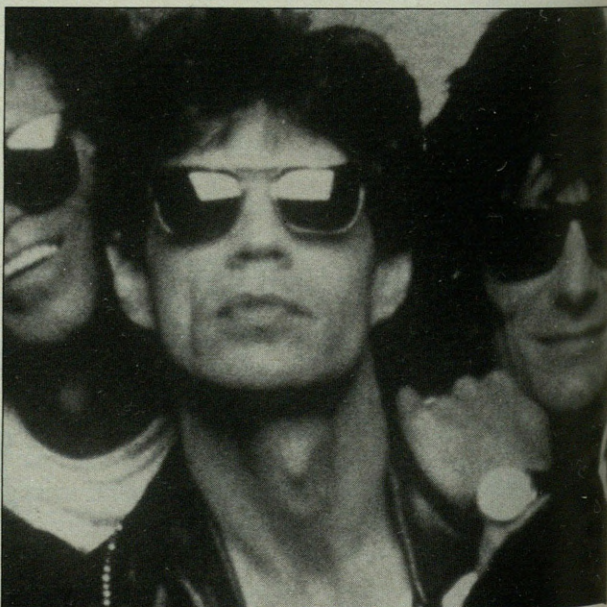
MICK JAGGER, ALLEN

BICKFORD ETA CLARISSA KAYE.

NED Kelly 70 urte dituela atxilotzen dute zaldia-
k otutzeagatik. Nedek erruga-
bea dela dio, aita, bere ga-
raian, Irlandan giltzaperatua

izan zelako atxilotu dutela. Dan anaia eta gazte koadrila batez lagundurik mendekatzea deliberatzen du. Mendira ihes egin eta legez kanpoko ekintzetara jarriko da, aurrerantzean.

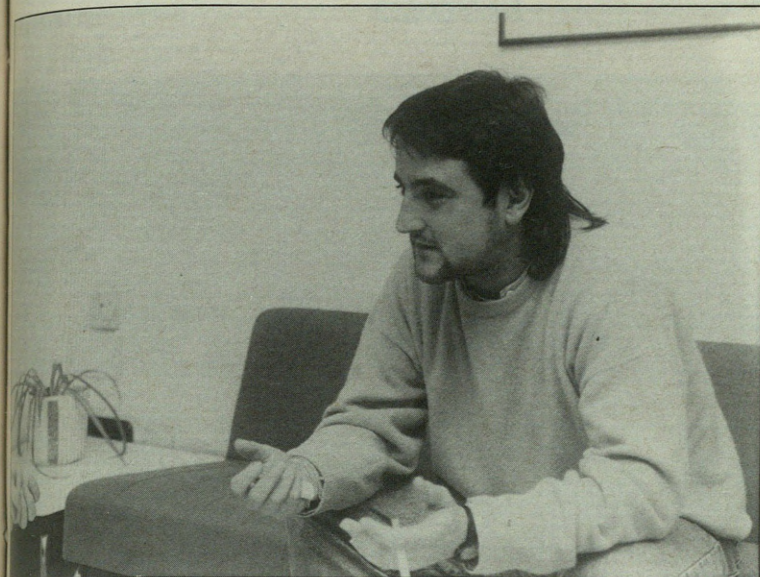
Jagger musikari ospetsuaren zinemaratzeko saio honek abenturak eta tiroak modu entretenigarrian bilatzea baino ez du helburu ■

«Ned Kelly» filmeko protagonista Mick Jagger kantaria dugu. Duela hogeitaz urte, gazteago, tiroka jardungo du okasio honetan.

TXORI BATEK ESAN DIGU

Kaxoi batean gorderik omen dute baina oso litekeena da berandu baino lehen argitara ematea, duela urtebete, EIT-Bren inguruan martxan jarri zen estilo liburua edo gomendioen gida. Bertan aritu dira: Antxon Aranburu, Euskadi Irratiko langilea; Manu Arrasate, telebistan aritutakoa; eta Pello Esnal eta Eskarne Lopetegi, HABEkoak. Telebis-tako okerren zuzenketa burutu zuten batetik; normatiba bilketa, bestetik; kazetaritzaren gainean hainbat erreflexio gaineratu zizkioten azkenez. Joan den martxoan utzi zituzten lanak Kultura Sailaren eskutan. Noiz argitaratzeko? ARGIAK saiorik egin duen arren ez du erantzunik jaso.

Inaxio Usarralde urte batzuk daramatza irratigintzan, baina oraingoan erronka berri bati ekin dio, arratsaldero magazin bat eginez.

Inaxio Usarralde: «Gaur egun entzule pasibo batekin ari gara topo egiten»

U surbilgo irratia librea izan zuen irratiarekin lehenengo harremana. Egin Irratia sortu zenetik, bertan egiten du larunbatero «Bota Punttuba» saioa. Zenbait urtetan Donostialdeko korrespontsal lana ere egin du. Orain, berriz, arratsaldero bi orduko magazin bat egiten hasi da.

ARGIA. Nola sartu zinen *Gaitsetan* saioan?

INAXIO USARRALDE. Saio egitea proposatu zidaten irratia aldera. Lehen zenbait arratsaldero zuzenean irratia egitearen beharra ikusi zen, euskarazkoa. Niri proposatu zidaten eta momentu horretan nahiko gustu gogorra iruditu zitzaidan, ordura arte irratian ez bait genuen eguneroko komunikazioa egin, ez errenteko apustua zen.

A. Zeintzuk izan dira aurreratu dituzun oztoporik nagusiak?

I.S. Batetik, baliabideak. Bakarrik sentitzen zara bi ordu betetzeko. Lehenengo bi ordu hauek nola bete gaitzen hasten zara, eta

gero eguneroko lanean laguntzaile talde sendo eta sare baten falta nabaritzen da. Bestetik, nire desioetako bat irratia bidez jendea entretentzea da. Beti pentsatu izan dut irratia bateko programazioan pisu sendoak egoten direla beti, informazio sakona ematekoak. Eta hau ikusita, jolas, gauza lasaiak egitearen alde agertu naiz. Honetan entzulearen partehartzearen hutsunea sentitzen dut. Uste dut entzule pasibo batekin ari garela topatzen gaur egun, eta ez badiogu oparitzo bat jartzen ez du parte hartzen. Hori da oraingoan nik topatzen dudana oztopo nagusia. Entzulea entretentzea proposatzen dut, eta hau gertatzen den edo ez

jakiteko parte hartzea gonbidatzen dut. Oraingoan behintzat ez du nik nahi dudana bezala erantzuten.

A. Orain arte irratian egin dituzun lanetatik, zein duzu gustokoen?

I.S. Bertso programa, zaila lantzarik gabe. Hasieratik hasitako proiektu bat da, hazten ikusi duzuna. Bizpahiru urte eman ditut entzuleen aurrean. Gauza kuttun bezala «Bota punttuba». Orain esperantzak magazin jarriak ditut.

A. Nola ikusten duzu euskal irratigintza?

I.S. Ez daukazu ziurtasunik edozein gai euskaraz lantzeko aukera izango duzunik gonbidatuaren arabera. Askotan izugarritzako arinki egiten direla iruditzen zait, denbora betetzeagatik euskara maila oso kaskarra duen pertsona batekin gauzak egiten dira. Iratigintzan ere ikusten da euskara ez dagoela normaldua.

IKUSITAKOAK IKUSITA

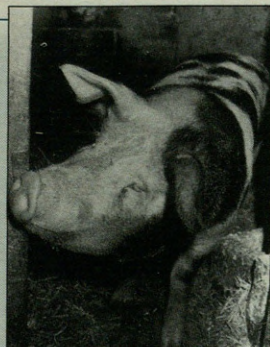
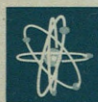
Debateak ba ote?

E TBren banaketarekin sortu zen egoera ez zitzaion batere ondo etorri ETB-1i, jenero informatiboari zegokionez, batez ere hemendik aurrera kate honetan hasi zitzaialako garrantzi gehiago ematen marrazki bizi-dunei eta kirolei, beste moeta bateko jeneroen aurrean.

Jenero informatiboa bereziki asko zaindu behar da, hainbat arraziorengatik: gonbidatuak eritzi desberdinetakoak ekarri behar dira, moderatzaileak derrigorrez ondo jakin behar du gaia aztertzen, bideak bilatzen, laburpenak egiten, eta batez ere moderatzen.

Une honetan, ETB-1ean debate-jeneroa apenas ez da lantzen. Egiten denak debatetik itxura bakarrik hartzen du, baina ez mamia. «Ados?» teleaioari, esaterako, horixe bera gertatzen zaio, funtsezko hutsak bait ditu bere egitura: denbora falta, eritzi gehiegi programan, gaia sakonenean ezin aztertu, eta abar.

Gaur egun ETB-1ean ezin dugu ikusi gai inportante bat (berdin dio hemengoa ala kanpokoa izan) aztertzen duen benetazko debate bat. Hau dela eta, galde genezake: debateek (eta jenero informatiboak zentzu orokorrean) ezin al gaituzte erakarri euskaldunok, marrazki bizi-dunek eta kirolek beste?

Txerri odola zainetan barrena

IKERLARI talde batek, txerriak giza-odola sortzen jarri ditu. Laborategiko txerriok orain, gizakiak behar duen hemoglobina eraman dezakete zainetan barrena, eta beraz, gizakiak dituen beharrei erantzun diezaiakete. Ingenieritza genetikoari eskertu behar omen zaio miraria.

Hemoglobinak —odolaren globulo gorrietan dagoen proteinak— birkon bidez hartu dugun oxigenoa gorputzeko zelula guztietara eramaten du. Bueltan, karbono dioxidoa eramaten dute biriketara.

Adituen ustez, pausu inportantea da odolaren ordezkia topatu nahi horretan. Herri askotan likido gorri hau inportatu egin behar izaten dute, ospitaletako beharrak asetzeko.

Hemoglobina berri honek abantaila politak eskaintzen ditu: hilabete luzez almagazatu ahal izango da, eta ihesa, B hepatitis, eta antzeko infekzioak ez ditu transmititzen. Gainera, edozein eratako transfusiotan erabili ahal izango da.

Armiarmek sortzen duten zetaria nylonezkoa baino elastikoagoa da eta tenperatura handiak jasan ditzake. EEBBetako Armadaren diruz, hari honi buruzko ikerketa egiten ari da Lewis zientzialari amerikarra.

EEBBetako Armada armiarmen atzetik

NATURAK eskaintzen duen materialerik bitxi eta harri-garriena armiarmek sortutako zetaria da. Hari hauek biziki arinak, analergikoak eta iragazkaitzak dira. Gonbaraketetan hasiz gero, nylonezko hariak baino askoz ere elastikoagoak dira, eta gainera tenperatura oso handiak jasateko sortuak daude. Armiarmek sortzen duten zetaria harrena eta tximeletena baino hobea da kalitatez. Zetagileri preziatuenetariko bat *Nephila claiques* dugu. Armiarma honek ehuna egiteko duen artearen misterioa ikasi nahian dabilta Randy Dawis (EEBBetako Wyoming-eko unibertsitateko irakaslea) eta bere taldea. Lewis jaunari, bere ikerketarako behar duen dirua, EEBBetako Armadak ematen dio. Armiarma honek sortzen duen haria etorkizuneko ehuna bilaka baili-

teke, eta hala balitz, militarrek erabili egingo lukete haien zereginetan.

ARMIARMA emeak —arrek ez baitute zetarik sortzen— aske baldin badago metro t'ardi zeta egin dezake mi-

nutu batean, eta laborategiko probetaren batean sartuta baldin badago, sei metrotik gora. Produktibitate kontuetan, behintzat, inork gutxi irabazten dio *Nephila claiques* honi ■

Intsektuak Lurraren jabe bilaka litezke urte gutxi barru

ARMIARMEN zetaria mesederako gerta baliteke ere, ezin esan, inondik ere, intsektu guztiak onuragarriak direnik. Komikizaleek hainbat istorioetan fikzio moduan irakurri izan dutena egia bilaka liteke urte gutxi batzuetan. Intsektuak, guk uste baino lehen, Lurraren jauna eta jabe izango dira neurririk hartzen ez bada. kopuruari erreparatu besterik ez dago: gaur egun, gizabanako bateko berrehun milioi intsektu dago, eta desoreka gero eta handiagoa dela konturatu dira ikerlariak.

INTSEKTUEK Lur osoko uztaren herena suntsitzen dute. Eta, neurriak hartu nahi izanez gero, oraingoak baino hobeak asmatu beharko litateke. Intsektuei batere tripakominik ez diete egiten ditugun pozoinak, belau-naldi batetik bestera egiten dituzten mutazioen ondorioz kalterik ez bait diete sortzen.

Beroak ihes, diruak ere bai

ORTEN udatik negu go-
igaro garena begibis-
koa da. Urrian berogailua
egunero piztu behar izan
du eta martxa honetan
aberriratsi arte horrela
egitu beharko dugu.
Garai batean etxean era-
itzen zen berogailua su-
aldeko sua bera zen. Ika-
eta egurra suteagian sar-
orturiko beroa bero-
ezekiz jakia prest-
ere nahikoa zen. Etxe-
erriak eraiki ahalak sukalde
hasiko haiek desagertuz
an ziren eta beste sistema
zuzuk ezartzen hasi ziren.
katalitikoak edo buta-
nozkoak eta erresistentzi-
elektrokoak gogoratzen
ditut. Hala ere, sistema
aruen bidez, jangela edo
gongela besterik ez zen
errotzen eta logelara sar-

tzea abentura izaten zen.

Gaur egun sistema des-
berdinak daude merkatuan,
baina gehien ezartzen ari
direnak elektrikoak eta ur
beroak dira. Garai bate-
ko erradiadore elektrikoak
bero-metagailu elektrikoak
ordezkatu da. Bero-met-
gailua, normalki, gauean
kargatzen da (eguneko
baino merkeagoa den
gaueko tarifa elektrikoak
baliatuz) eta egunean zehar
beroak askatuz joaten da. Ur
beroko sistemak erregai
baten errekuntzaz baliatzen
dira. Gas naturala, gasoila
edo egurra galdara batean
erretzen da, sortutako be-
roa zirkuitu itxi batean da-
goen uretara igaroz. Ur hau
etxeke gela guztietatik pa-
sarazten da, gela bakoit-
tzean kokatutako erradia-
doretan beroa askatuz.

Ekonomiaren ikuspun-
tutik aipatu bi sistemen ar-
tean badaude desberdinta-

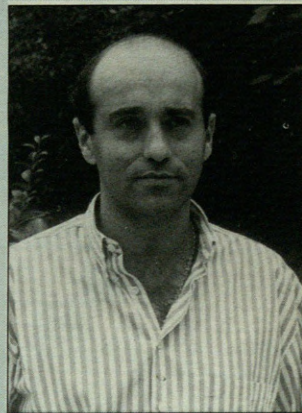
sun ba- tzuk. Hasierako
inbertsioari dagokionez,
bero-metagailu-aren bidea
ur berokoarena baino mer-
keagoa dela esan behar da.
Ostera, erabiltzeagatik
gastuari dagokionez, ur
beroko sistemetako hilero-
ko faktura bero-metagai-
luetakoa baino txikiagoa
da. Hala ere, artikulu honen
helburua ez da sistema ba-
taren ala bestearen aldeko
edo kontrako iritzia em-
tea, sistema guztientzat ba-
lio duen aholkua ematea
baizik.

Etxe barnean sortutako
beroak batez ere lehioetatik
ihes egiten du. Beraz, hilero
ordaintzen dugunaren zati
bat leku horretatik joaten
zaigu. Beroak leihoetatik
ihes egitea ebitatzeko, alde
batetik leihoa kristal bikoit-
tzezkoa izatea eta bestetik,
markoa egur tratatuzkoa
(garestia), PVCzkoa (mer-
keagoa) edo etendura ter-

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA
AIZPURUA

Elhuyar-eko kidea

mikoa duen aluminiozkoa
(merkeena) izatea da ego-
kiena. Inoiz ere aluminio
hutsezkoa ez jarri, alumi-
nioak beroa oso ongi eroa-
ten du eta.

Beraz, zein berogailu-
mota aukeratu aurretik
leihoen egoera aztertu.

ETXE ZULOAN

ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN •

MEDIKUNTZA

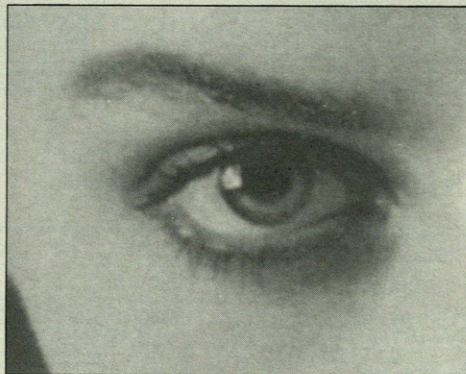
Begietako kolpeak

BEGIETAN hartutako kolpe
larria izan liteke, zornea
bota ikusmena galtzea sor-
leazake. Kolpeok ez dira
iskeriatzat jo behar. Hala
erretzen delarik, medikua-
rengana joan beti.

Maiz, kolpearen ondorioz
regiaren inguruan ubelduak
erretzen dira. Bestalde, azala
elatu edo ilundu ezezik,
erretzen ere egiten da ingu-
renea. Komeni izaten da,
erretzeak ez gertatzeko,
kolpea hartu bezain pronto
prentsa hotzak edo izotz
sakak jartzea minbera du-
an inguru horretan.
Ubeldu batek begia kal-

tetu dugula adieraz lezake,
edo kasurik okerreanean,
burmuina mindu dugula.

ERREDURA kimikoak beti
dira larriak, baina begien
kasuan are larriagoak. Begi-
bistaren galera ere ekar de-
zakete. Noizbait horrelako-
ren bat egokitzen bada, gai-
soa buruz gora jarri eta be-
tazalak bi behatzez banatu.
Ur hotza bota etengabe,
sudurraren paretik, erretzen
duen produkto hori beste
begira pasa ez dadin. Ur ja-
rio honek, gutxienik 10 edo
15 minutu behar ditu, begia
behar bezala garbitzeko.
Tarteka betazalak itxi eta

**Kolpea latza ez
izanda ere,
medikuaren-
gana joan
berehala.
Begibistaren
galera, edo
kasurik
okerreanean,
burmuinaren
kaltea sor-
litezke kolpeen
ondorioz.**

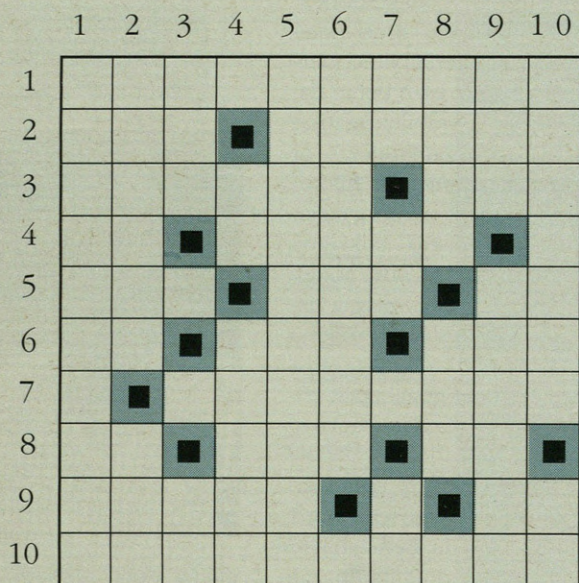
ireki egin behar ditu gai-
soak. Dena den, hori egin
bezain pronto medikuaren-
gana joan beharra dago.

Kolpea hartzean begian
zikinkeria sartu baldin bada,
eta zikinkeria erraz ken dai-
tekeela igerriz gero, uretan
sartu begiak, beti ere buruz

behera. Begia betazalaz
igurtzi, indar egin gabe. Zi-
kinkeria begian iltzatuta
baldin badago, ez saiatu be-
gia mugitzen. Biktima
etzanda jarri, begia estali be-
gia ez mugitzeko moduan,
eta berehala medikuaren-
gana eraman ■

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKERESKUIN: 1.- Era gogorrean nork bere eritziak azalduz egiten diren hizketalduek. 2.- ... egin, obeditu. Esana. 3.- Urduri. Errepikatuz, ahopeka zerbait gaizki esan. 4.- Zamorako ibilgailuetan. Nana. Oxigenoa. 5.- Errepikatuz, komikietako pertsonaia ezaguna. Gipuzkoan, zain. Siberia mendebaleko golkoa. 6.- Senaren erdian. Tente. Ihardun. 7.- Potasioa. Erantzia. 8.- Kasik. Abiatzen ari naiz. Euskal Batasuna. 9.- Merkatua. Bat. Bizkaieraz, omen. 10.- Katuaren kumeak.

GOITIK BEHERA: 1.- Emakumeak. 2.- Gipuzkoako herria. Barazki mota. 3.- Leherkari ezaguna. Nitrogenoa. Boroa. Ogi, hitz elkarketan. 4.- Lehenengo. Interjekzioa. Elementu kimikoa. 5.- Begiziloak. 6.- Miatua. Uranioa. 7.- Iridioa. Bi. Azkenekoa. 999. 8.- Emakume dotorea. Sarrera. Bokala. 9.- Emakume izena. Eraikitzeko lur saila. 10.- Kare egiteko labea. Iparretarrak.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Babalore
Emakumea
Labekada
Ukapenak

4 letra

Aire
Aizu
Amak
Arau
Arin
Atal
Bala
Bele
Ekia
Gako
Gari
Gazi

Gela
Iban
Luza
naiz
Nilo
Okak
Otea
Oria
Otan
Ukan
Zapi
Zozo

7 letra

Eramaki
Ezabatu
Ezindua
Ukabila

3 letra

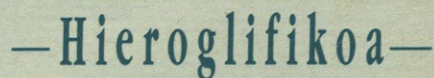
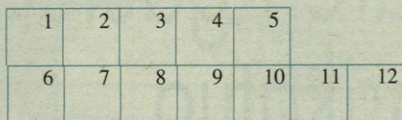
Ari
Art
Ela
DII

2 letra

Ad
Ka
Le
Li
Lr
Oi
Ro
Uk

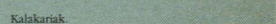

ERANTZUN

Aurreko asteko soluzioak

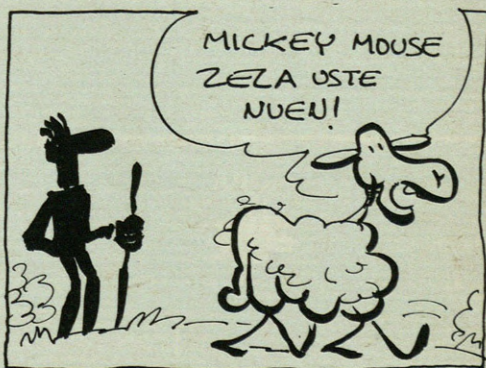
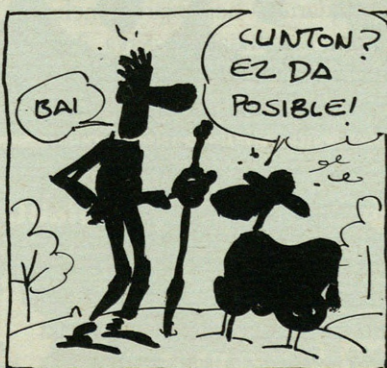
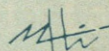
Gurutzegrama

	E	S	A	N		Z	O	L	A	
A	Z	A	L		E		S	A	R	I
B	A	L	E	Z	T	A		Z	I	N
A	R		M	E	Z	K	I	T	A	K
R		G	A	R	I		B	A		A
	S	O	N	A		Z	I	N	A	
O		R	I		K	A	L	A		A
K	A	T	A	K	U	M	E		L	R
E	L	E		E	K	A	R	L	E	A
R	U	A	N		U		A	I	Z	U
	A	K	E	R		E	K	I	A	

**Hitz
Kateatuak**

KAKU

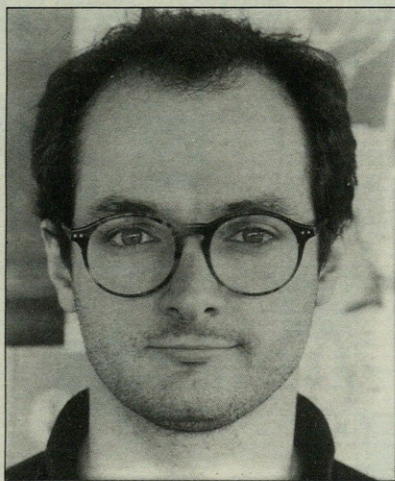

Antimilitarismoaren gaurkotasun madarikatua

HERENEGUN, galdetzen genion Mostar-eko bosniar bati *«baina zer da orain gebien behar duzuen?»*. Giza-laguntzaz ari ginen eta botikak, janaria edo neguko jantziak erantzutea espero genuen, baina ez, esan zuena zera izan zen: *«dena behar da, eta behar dena bakea da, bakerik ez bada, beste guztia ez da ezer»*.

Jugoslavia zeneko sarraskiak behartzen gaitu, behin eta berriro, gerra garaletako antimilitarismoa egitera. Heriotza eta suntsipenen hurbiltasunak, «zerbait egin behar» delako jatorrizko abiapuntu emozional batera zuzen garamatza. Eztabaida teorikoek bidea uzten diote larrialdiko ikuspuntu honi, eta martxan jartzen gara gure zeregin benetazkoenean: gerrari aurka egitea.

Uztailiko bigarren astean Larzac-en bildu zen aurtengo Nazioarteko Kontzientzi Eragozpenen Bileran jaso genuen Kroaziako bakezaleen proposamena gerrak bultzatutako errefuxiatuak laguntzeko. Dena oso azkar egin behar zen eta egin genuen: informazioa ekarri, itzuli, talde bat eratu, kontaktoak lotu Zagrebekin, eta abuztu hasieran bageneukan gure boluntario bakezaleen lehen taldea Gasinciko errefuxiatuen kanpamenduan lanean. Hara joan ziren Maixa, Maite, Amaia, Lurdes, Jon eta Pablo birritan pentsatu gabe, errefuxiatu bosniarrak laguntzera. Han zeunden ia inork jakin agbe, lejonarioak baino lehen —eta ez hauek bezala 300.000

XABIER AGIRRE ARANBURU

Kontzientzi Eragozpen Mugimenduko kidea

pezeta kobratzen—, bidaia beren posikuetatik ordaindu zuten.

GERRA honetan errefuxiatuak ez dira ondorio hutsa, ekintza militarren helburu nagusia baizik. Orain dela bi aste serbiarren erasoan azken biktima Bosanski Brod hiria izan zen. 'Garbiketa etnikoa' (genozidioa eufemismo hori) aplikatzen 10.000 lagun alde egitera behartu zituzten serbiar indarrek, heriotzaren mehatxuekin. Errefuxiatuek Sava ibaia zeharkatu zuten, Kroazian sartu eta bertako kanpamenduetan sakabana-tuak izan ziren, haien artean Gasincikoa. Han zeunden Maritxu, Pablo, Ana, Angel eta Inma, beste euskal boluntario bakezaleen talde bat laguntzeko prest. Kanpamendu hone-tatik dagoeneko 20 euskal talde boluntario pasatu dira. Slavonski Brod-eko gatazken oihartzunak eta

tiro hotsak entzuten dira normalean eta oso hurbil dagoen frontean dabil-tzan aita beraien familiak bisitatze-erorri ohi dira: haien kexak jaso di-tugu haien familiekin egin den bake-zalearen bidez... egoera zeharo kon-plexua eta kontraesanguratsua da guztientzat.

UNE honetan, 24 boluntario dau-de bosniar errefuxiatuak laguntzen Kroazian. Talde handiena Novi Vино-doiski-n dago, 13 lagun, Kontzientzi Eragozpen Mugimenduak bidalia Sebastopoleko Titiriteroen taldeare-kin, gehienbat intsumisoak eta bi hi-labetez bira bat egin behar dute Kroaziako errefuxiatuen kanpamen-duetan. Kamioi bat, bi furgoneta, gaztelu puzgarria, 600 m²ko karpa, eta abar... bosniar umeen bizitza pix-ka bat alaitu nahian. Euskadiko Gazte Kontseiluak koordinatzen dituen boluntariok Pula, Sutivan, Savudrija, Martinovka eta Resnik (Zagreb), eta Gasinciko kanpamenduetan egin dute lan. Orohar 70 euskal boluntario bakezale pasatu behar dira Kroaziatik otsailera arte.

Pablo Valenciagak, donostiar in-tsumisoak, Kroaziatik etorri ondoren zioenez *«bemen, antimilitarismoari buruz pentsatu, lan hitz egiten du-gunean, askok gizarajo eta sasidea-listak bezala ikusten gaituzte. Baina pentsatu, esan eta egiten ditugun bo-riek, benetazko funtsa aurkitzen dute bonelako egoeretan»*.

Mikel Laboa

OIARTZUN

MADALENSORO

1992. eko AZAROAK 21 - Larunbata
Gaueko 10'30 etan

Babeslea

Oñateko Udala

Kultura Fundazioa
fundación kultura

ARGIA

Antolatzailea

Laguntzaileak

EUSKAL TELEBISTA

Gipuzkoako Foru Alderdiak
Kultura eta Turismo Departamentua

SARRERAK SALGAI:

OIARTZUN Amazkar Taberna Madalensoro
DONOSTIA Rikorta Azoka Frutisk Xarbari Musika eta Berriak
ERRENTERIA Arkaitza IRUN Bertso Hop Centro Musical Jonea
LESAKA Zaldiko BAIONA Zabal Librosidena

1992an

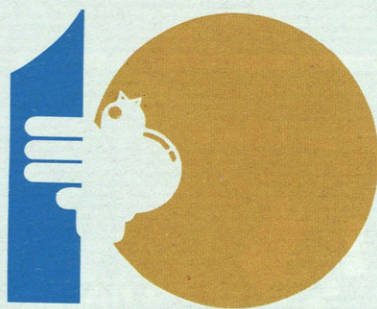

EUSKADIKO LEHEN KOMUNIKABIDEAK HAMAR URTE BETE DITU

Hamar urte pasatu dira eta badirudi atzo bertan izan zela. 1982an Euskal Irrati-Telebista martxan hasi zen. Gaur egun, bi telebista-kate eta lau irrati-emisora dituela Euskadiko lehen

komunikabidea da dudarik gabe: bai entzulego alde-tik eta bai jendearen partaidetzagatik.

Oraindik badago zergirik, proiektu berriak, helburu berriak...

HAMAR URTE